

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

**Způsoby obohacování slovní zásoby
ve výuce na 2. stupni ZŠ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Šárka Nováková
Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, ČJ – VKZ

Vedoucí práce: Mgr. Růžena Písková, Ph.D.

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. 6. 2023

.....

vlastnoruční podpis

Mé poděkování patří vedoucí práce Mgr. Růženě Pískové, Ph.D. za její vstřícnost, trpělivost a cenné rady, které mi poskytla v rámci konzultací.

OBSAH

ÚVOD	6
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	7
1.1 SLOVO A SLOVNÍ ZÁSoba.....	7
1.2 ZPŮSOBY OBOHACOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSoby	8
1.3 NESLOVOTVORNÉ ZPŮSOBY	8
1.4 NAUKA O TVOŘENÍ SLOV – ZÁKLADNÍ POJMY ZE SLOVOTVORBY	10
1.4.1 Fundace a motivace	10
1.4.2 Motivovanost a nemotivovanost.....	11
1.4.3 Slovtvorný základ a slovtvorný formant.....	11
1.4.4 Slovtvorná kategorie a slovtvorný typ.....	12
1.5 SLOVOTVORNÉ ZPŮSOBY.....	13
1.5.1 Odvozování – derivace	13
1.5.2 Skládání – kompozice.....	17
1.5.3 Abreviace – zkracování	18
1.6 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	18
1.6.1 Klíčové kompetence komunikativní	19
1.6.2 Provázanost učiva o slovní zásobě na 1. stupni a na 2. stupni.....	20
1.7 BLOOMOVA TAXONOMIE VÝUKOVÝCH CÍLŮ	21
1.8 MOTIVACE ŽÁKŮ K UČIVU O OBOHACOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSoby	23
1.9 KOMUNIKAČNÍ PŘÍSTUP VE VÝUCE ČESKÉHO JAZYKA	25
2 PRAKTICKÁ ČÁST – UČIVO O OBOHACOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSoby NA 2. STUPNI ZŠ	29
2.1 1. HYPOTÉZA	29
2.1.1 OBSAHOVÁ ANALÝZA UČEBNICOVÉ ŘADY SPN	29
2.1.2 OBSAHOVÁ ANALÝZA UČEBNICOVÉ ŘADY NOVÁ ŠKOLA – DUHA	31
2.1.3 OBSAHOVÁ ANALÝZA UČEBNICOVÉ ŘADY FRAUS.....	33
2.1.4 DÍLČÍ ZÁVĚR K HYPOTÉZE Č. 1	35
2.1.5 2. HYPOTÉZA.....	35
2.1.6 ANALÝZA CVIČENÍ V UČEBNICOVÉ ŘADĚ SPN	36
2.1.7 ANALÝZA CVIČENÍ V UČEBNICOVÉ ŘADĚ NOVÁ ŠKOLA – DUHA	42
2.1.8 ANALÝZA CVIČENÍ V UČEBNICOVÉ ŘADĚ FRAUS	47
2.1.9 ZHODNOCENÍ UČEBNICOVÝCH ŘAD PO STRÁNCE KVALITY	55

2.2	ANALÝZA UČEBNIC SLOVENSKÉHO STÁTNÍHO NAKLADATELSTVÍ ...	58
2.3	SROVNÁNÍ ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH UČEBNIC	61
2.4	PRACOVNÍ LISTY K UČIVU SLOVOTVORBY NA 2. STUPNI ZŠ/ NIŽŠÍHO STUPNĚ VÍCELETÉHO GYMNÁZIA.....	63
2.5	SFÉRA KAŽDODENNÍ KOMUNIKACE – PRACOVNÍ LIST Č. 1.....	64
2.5.1	SFÉRA REKLAMNÍ KOMUNIKACE – PRACOVNÍ LIST Č. 2.....	66
2.5.2	SFÉRA ZÁŽITKOVÉ A EXPRESIVNÍ KOMUNIKACE – PRACOVNÍ LIST Č. 3	69
2.5.3	SFÉRA INSTITUCIONÁLNÍ KOMUNIKACE – PRACOVNÍ LIST Č. 4.....	71
2.5.4	ZHODNOCENÍ PRACOVNÍCH LISTŮ	74
	ZÁVĚR	76
	RESUMÉ	78
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	80
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	85
	PŘÍLOHY	86

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá pojetím učiva o způsobech obohacování slovní zásoby ve výuce na 2. stupni základní školy. Téma jsem si zvolila z několika důvodů. V současné době se diskutuje o nové didaktické koncepci českého jazyka, která má přeměnit tradiční výuku českého jazyka do komunikační nauky a zvýšit tak kvalitu vzdělávání dětí. Dalším důvodem je pečlivé srovnání výukových publikací a zpracování kvalitního didaktického materiálu, který by vycházel z inovativní koncepce výuky českého jazyka. Veškeré zjištěné poznatky budou přínosem do mé pedagogické praxe.

Práce je členěna do dvou částí. První část obsahuje teoretická východiska. Jsou zde vymezeny základní pojmy, konkrétně neslovotvorné způsoby tvoření slov (přenášení slovních významů, přejímání, sousloví a frazémy) a slovotvorné způsoby (odvozování, skládání, zkracování). Pro účely této práce vycházíme rovněž z revidované Bloomovy taxonomie výukových cílů a z ukotvení učiva v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy (dále jen RVP ZV). Oba tyto dokumenty usouvztažňujeme k motivaci žáků k učení o způsobech obohacování slovní zásoby. Teoretickým východiskem je pro nás inovační přístup ve výuce českého jazyka formulovaný týmem Stanislava Štěpáníka (viz citace).

Druhá část se zaměřuje na didaktické hledisko. Kapitoly obsahují analýzu a srovnání tří učebnicových řad (Státní pedagogické nakladatelství, Nová škola, Fraus) a srovnání českých a slovenských učebnicových řad. Získané poznatky aplikujeme při tvorbě vlastního didaktického materiálu pro žáky 2. stupně ZŠ / nižšího stupně víceletého gymnázia. Tento materiál následně ověřujeme v praxi při výuce českého jazyka.

Diplomová práce dále sleduje, jakým způsobem je dosahováno komunikativních kompetencí v učivu o obohacování slovní zásoby a jak je toto učivo pojato. Na základě toho jsme si stanovili tyto hypotézy:

- 1) Učivo o způsobech obohacování slovní zásoby se probírá ve všech ročnících 2. stupně ZŠ, zároveň na sebe učivo navazuje.*
- 2) Učivo o obohacování slovní zásoby směřuje k rozvoji komunikativních kompetencí žáků.*

Cílem práce je analyzovat vybrané učebnicové řady, zjistit jejich kvalitu a vytvořit výukový materiál do hodin českého jazyka pro žáky 2. stupně / nižšího stupně víceletého gymnázia.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKO

1.1 SLOVO A SLOVNÍ ZÁSoba

Slova slouží k dorozumívání a ke komunikaci. J. Filipec a F. Čermák definují slovo jako „základní a primární jednotka lexikální roviny jazyka, buď jednočlenný lexém nebo polysémický. Tato jednotka je dána invariantním vztahem specifické zvukové, popř. grafické formy a specifického významu.“ (Filipec a Čermák, 1985, s. 33)

Podle P. Hausera je definice slova obtížná, jelikož jde o jazykovou jednotku komplexní povahy, která zasahuje do všech rovin jazyka. (Hauser, 2003, s. 5)

M. Čechová pracuje se stejným pojetím definice pojmu slovo jako P. Hauser. Dodává, že slovo lze vymezit z hlediska lexikálního, fonetického, morfologického, grafického, větného a z hlediska kontextu. (Čechová, 1996, s. 61)

Vzhledem k zaměření této práce je pro nás zásadní definice v kontextu lexikální roviny.

Slovo je tedy základní jednotkou slovní zásoby, jedná se o skupinu hlásek, která má v určitém jazyce svůj vlastní význam. Forma slova je tvořena jeho hláskovou stavbou. Označení určité skutečnosti, např. osoby, zvířete, věci či vlastnosti, dává slovu význam. Z toho vyplývá, že formu nelze oddělit od významu. To, co dané slovo označuje a jeho význam je zřejmý, nazýváme významem věcným. Vedle toho se rozlišuje i význam mluvnický. Takovými mluvnickými významy mohou být pád, číslo, rod. (Hauser, 1970, s. 3)

Slovní zásobou rozumíme soubor všech lexikálních jednotek a ustálených slovních spojení v jazyce. Přesný počet není snadné zjistit, protože slova se neustále mění. Informace o přibližném počtu slov můžeme najít ve velkém výkladovém slovníku. Např. Příruční slovník jazyka českého z roku 1935 čítá zhruba 250 000 slov. (Grepl a kol., 1995, s. 92)

Od roku 2012 vzniká v Ústavu pro jazyk český nový střední výkladový slovník, a to Akademický slovník současné češtiny, který by měl zachycovat slovní zásobu od roku 1945. Předpokládá se, že počet slov by měl dosahovat počtu 120–150 000 lexikálních jednotek.¹

Slovní zásoba se člení na aktivní a pasivní. Aktivní slovní zásoba tvoří jádro. Jsou to slova, která se v jazyce užívají při psaní a mluvení, naopak pasivní slovní zásoba

¹ [online]. Dostupné z: https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovniky-a-zdroje/Akademicky_slovník_soucasne_cestiny.html

obsahuje slova, kterým člověk rozumí, ale nepoužívá. Mezi faktory ovlivňující individuální slovní zásobu se řadí prostředí, ve kterém se člověk nachází, vzdělání, povolání a sečtěllost člověka. Běžný uživatel jazyka používá od 3000 až 10 000 různých slov. (Čechová, 1996, s. 66)

1.2 ZPŮSOBY OBOHACOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSObY

Slovní zásoba je neustále v pohybu, ze všech složek jazyka se nejvíce proměňuje. Na její vývoj má vliv několik faktorů: mimojazykové (historickými změnami ve společnosti pojmenování zanikají a zároveň vznikají nová), psychické (dané rozvojem lidského myšlení) a jazykové (vývoj významové stránky lexikálních jednotek je ovlivňován tím, jak se proměňují v jazykovém systému). (Grepl a kol., 1995, s. 96)

Slovní zásoba se obohacuje dvěma základními způsoby:

A. Neslovotvorné způsoby

- Přenášení slovních významů (metafora, metonymie, synekdocha).
- Přejímání slov z cizích jazyků.
- Přejímání slov z jiných než spisovných útvarů národního jazyka.
- Tvoření víceslovných pojmenování a frazémů.

B. Slovtvorné způsoby

- Odvozování.
- Skládání.
- Zkracování. (Hubáček, 2010, s. 88–89)

V češtině je nejdůležitějším prostředkem k obohacení slovní zásoby tvoření slov, konkrétně odvozování a skládání. (Čechová, 1996, s. 67)

1.3 NESLOVOTVORNÉ ZPŮSOBY

Potřeba vzniku nového pojmenování se často uskutečňuje přenesením již existujícího pojmenování na nový pojem, a to na základě souvislosti, vnitřní nebo vnější. (Čechová, 1996 s. 67)

Mezi taková pojmenování řadíme metonymii, metaforu a synekdochu. Metafora vzniká přenesením na základě vnější podobnosti, např. tvaru nebo barvy a je využívána k hodnocení či vyjádření postojů autora. Pokud se metafora stane běžným prostředkem pojmenování, mluvíme o tzv. metafoře lexikalizované. Přenášení na základě podobnosti je záležitostí substantiv, adjektiv, adverbii a verb. (Čechová, 1996, s. 51–52)

Další pojmenování, metonymie, vzniká přenesením na základě vnitřní souvislosti. Tímto způsobem vznikly např. názvy fyzikálních jednotek (newton, ampér), názvy přístrojů a nástrojů (rentgen) a názvy starých měr (názvy vznikly z názvů částí těla podle jejich velikosti – palec, loket). (Čechová, 1996, s. 52)

Podtypem metonymie je tzv. synekdocha. Princip tohoto pojmenování spočívá v tom, že část předmětu použijeme pro označení celého předmětu či obráceně (např. byla tady hlava na hlavě – bylo tam plno lidí). (Čechová, 1996, s. 52)

Přenesený význam mají rovněž frazeologismy. Ty se vyznačují víceslovným pojmenováním, které jsou ustálené a nelze je zaměnit. Jejich význam nelze vyvodit z jednotlivých významů jeho složek. (Hauser, 1980, s. 160)

Mezi frazémy se řadí rčení (např. *má za ušima*), přirovnání (se srovnávacím výrazem „jako“, např. *chytrý jako liška*), pořekadla (jsou větného charakteru, často vychází ze zkušenosti lidí, např.: *Kam vítr, tam plášt*), pranostiky (týkají se ročních období a počasí, např. *Únor bílý, pole sílí*), někdy k nim řadíme i přísloví (mají mravní poučení, např. *Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá*). Takové frazémy jsou tradiční nebo lidové. Existují i frazémy kulturní, původem z antiky či středověku. V současném jazyce nové frazémy vznikají, některé lidové již zanikají a starší frazémy se velmi často obměňují. (Čechová, 1996, s. 53)

P. Hauser rozlišuje tři typy sdružených pojmenování, a to frazeologickou srostlicí (nelze rozložit na jednotlivé složky, např. *nechat na holičkách*), frazeologické celky (užíváme v přeneseném významu, např. *páté kolo u vozu*) a frazeologické spojení (části spojení jsou do určité míry samostatné, např. *parní stroj*). (Hauser, 1970, s. 22)

Vedle frazeologismů existují v jazyce i sousloví, jež danou skutečnost označují velmi přesně. Velmi frekventovaným typem sousloví je spojení shodného adjektivního přívlastku s podstatným jménem (např. *maratonský běh*), v odborných názvech bývá slovosled obrácený (např. *kyselina sírová*). Spojení slov je ustáleno, nelze nahradit synonymními výrazy. (Hauser, 2003, s. 8)

V současné češtině lze zaznamenat nárůst množství přejatých slov, a to především z angličtiny. K ustálení přejatých slov dochází zejména prostřednictvím publicistiky.² Od přejatých základů vzniká mnoho odvozených a složených slov (např. *azylant*). (Grepl, 1995, s. 103) Do češtiny se dostávají i slova z dalekých zemí, např. slovo *tabák* má svůj

² V současné době má na přejímání slov z angličtiny velký vliv i digitální svět.

původ v řeči karibských indiánů nebo slovo *čaj* bylo přejato ze severní čínštiny. (Čechová, 1996, s. 69–70)

1.4 NAUKA O TVOŘENÍ SLOV – ZÁKLADNÍ POJMY ZE SLOVOTVORBY

1.4.1 Fundace a motivace

„Základními slovotvornými vztahy jsou vztah zakládání se (jednoho slova na druhém) neboli fundace, a vztah odvolávání se, odkazování (jednoho slova na druhé), motivace.“ (Čechová, 1996, s. 79)

Fundace *„spíná každé slovo základové se všemi slovy na něm založenými.“* Např. ke slovu *les* (slovo fundující neboli základové slovo) slova fundovaná: *lesík, prales, zalesnit* apod. (Čechová, 1996, s. 79). Jinými slovy je tedy utvořené slovo tzv. fundované a jeho základové slovo, ze kterého je utvořeno, je fundující. M. Dokulil tento vztah popisuje tímto způsobem: *„je základem = je fundující, zakládá se = je fundováno“*. Avšak není nutné se jen odkazovat na tyto dvojice. Předchozí příklad dokládá vznik tzv. svazků, které shrnují fundovaná slova se společným fundujícím slovem. V publikaci *Tvoření slov v češtině* M. Dokulil tuto skutečnost blíže specifikuje. Díky těmto dvojicím vznikají složitější vztahy, tedy svazky které *„spínají jedno fundující slovo s vícečlennou množinou slov fundovaných nebo jedno slovo fundované s množinou více slov fundujících.“* (Dokulil, 1962, s. 12–13)

Ve školské praxi se termíny fundovaný a fundující promítají do vztahů jako *„vztah slova základového a utvořeného.“* (Hauser, 2003, s. 23)

Se vztahem fundace je spojený vztah motivace. *„Jestliže se nějaké slovo svým významem stává východiskem pro utvoření slova nového, hovoříme o motivaci nového slova starým (např. slovo škola se stalo východiskem pro utvoření substantiv školák). Odvozená slova s formálním i významovým vztahem ke slovu základovému nazýváme slova motivovaná.“* (Štícha, 2018, s. 117–118)

Motivace označuje základní slovotvorný významový vztah. Fundace je založena na formálním vztahu. Díky motivaci můžeme určit slovotvorný význam, ovšem není pravidlem, že bude shodný s jeho lexikálním významem. (Adam a kol., 2019, s. 45)

1.4.2 Motivovanost a nemotivovanost

Ze slovotvorného hlediska dělíme slova na motivovaná a nemotivovaná. U motivovaných slov se dá vysvětlit jejich význam jiným slovem, jak například uvádí P. Hauser: topič je osoba, která topí. (Hauser, 2003, s. 23)

U slov nemotivovaných se takto postupovat nedá, protože je nelze odvodit z jiných slov. Tato slova tvoří základní slovní zásobu. (Čechová, 1996, s. 44)

Jejich význam spočívá v tom, že označují nějakou věc, proto se jim říká slova značková (např. židle, nůž, stůl). Slovtvorba pracuje pouze se slovy motivovanými, poněvadž lze provést slovotvorný rozbor slova. (Hauser, 2003, s. 23)

1.4.3 Slovtvorný základ a slovotvorný formant

Slovtvorný základ, dříve známý jako slovní základ, je část utvořeného slova, kterou přejalo ze základového slova. Z hlediska významové stránky je nositelem jádra významu. Pokud srovnáme obě slova, je to ta část, kterou má nově utvořené slovo totožnou se základovým slovem. (Hauser, 2003, s. 25)

Základové slovo může poukazovat k dalšímu slovu, jeho základ se vyskytuje ve všech slovech, která jsou s ním příbuzná. Tuto společnou část nazýváme kořenem. (Hauser, 1970, s. 30)

Slovtvorný formant je prostředek, kterým se ze základového slova tvoří nové slovo. Formantem je zpravidla příslušný morfém. Někdy se do formantu řadí i další jevy, například alternace hlásek³. (Hauser, 1970, s. 30)

Ve školském pojetí se termín formant nepoužívá, užívá se pojem slovotvorný prostředek, kterým může být předpona, přípona, koncovka, popř. jejich kombinace. Přípona, neboli sufix, vytváří ze základového slova nové slovo tak, že se připojuje k jeho slovotvornému základu a zařazuje slovo do širší významové skupiny, např. přípona -na je formantem pro vytváření názvů míst (ošetřov-na), -ák pro názvy strojů (zved-ák). Přípona samostatně neexistuje, vždy je vázaná na slovo, ke kterému se připojuje. (Hauser, 2003, s. 27)

Předpona, latinsky prefix, je slovotvorný prostředek, který se připojuje před slovotvorný základ. Předpona může fungovat v jazyce jako předložka (tzv. předložkové předpony: nad-, pod-, bez-), anebo nesamostatně (tzv. nesamostatné předpony: roz-, vz-,

³ Jedná se o hláskové obměny, tj. střídání hlásek, které jsou typické pro sufixaci a konverzi. Podstatou je to, že hláska nebo hlásková skupina odvozovacího základu se zamění s jinou hláskou, takovou, která jí je fonologicky blízká. (Čechová, 1996, s. 83–84)

pra-). Slovo tvorným základem je vždy hotové slovo, tudíž předpona nemění jeho morfológickou charakteristiku. Rozdíl mezi příponou a předponou je ten, že přípona význam slova mění, kdežto předpona ho pouze obměňuje. (Hauser, 1970, s. 32)

Koncovka má zejména mluvnickou funkci. Je to část slovního tvaru, která stojí na konci slova a má schopnost vyjádřit mluvnické kategorie osoby, pádu, čísla a jmenného rodu. (Dokulil, 1962, s. 157–158)

Tento gramatický morfém tímto způsobem přebírá i funkci slovo tvorného morfému. Koncovka 1. pádu je vždy reprezentativní pro všechny koncovky s příslušným skloňovacím typem. U slov jako *běh*, *lov* (podstatná jména vyjadřující děj) mluvíme o nominativní nulové koncovce. Hauser uvádí příklad u podstatného jména *únava* – to je utvořené ze základového slova *unavit* pomocí koncovky vzoru *žena*, slovo *let* ze slovesa *letět* pomocí koncovky vzoru *hrad*. Z toho vyplývá, že koncovka produkuje slovo s novým významem a během toho mění slovnědruhovou příslušnost a tvaroslovný typ. (Hauser, 2003, s. 29)

1.4.4 Slovo tvorná kategorie a slovo tvorný typ

Slovo tvornou kategorií se označují skupiny motivovaných slov, která jsou spojená obecným významem. Na základě významových vztahů k základovým slovům rozlišujeme tři druhy slovo tvorných kategorií: mutační, transpoziční a modifikační. (Hauser, 2003, s. 31)

Mutační kategorie má schopnost vytvářet nový význam slova, odlišný nežli základové slovo. Ke změně významu dochází vždy, slovnědruhová příslušnost může zůstat stejná anebo se může změnit. K této kategorii patří např. názvy činitelské. Základovým slovem je sloveso vyjadřující děj, z něho odvozené slovo je jméno, které označuje činitele onoho děje. (Hauser, 1970, s. 34)

Pro transpoziční kategorii je typické to, že se slovo převádí do jiného slovního druhu a nedochází ke změně významu. Do této skupiny patří názvy dějů a vlastností. (Hauser, 1970, s. 34)

U modifikační kategorie se k základovému slovu přidává nějaký příznak (např. ke slovu *dub* přidáme příznak zdobněliny a vznikne *doubek*, ke slovu *učitel* doplníme příznak ženského pohlaví a vznikne slovo *učitelka*). Dle určitých modifikací se rozlišuje v pojmové kategorii substantivní kategorie deminutivní a augmentativní, moční, kolektivní a singulativní. Do kategorie vlastnosti řadíme onomaziologické kategorie míry

a stupně⁴. V kategorii děje přidávají modifikace např. znak místní⁵, časový⁶ a vidový⁷. (Mluvnice češtiny 1, 1986, s. 212–213)

Slovotvorný typ lze chápat jako jakýsi model pro tvoření slov. Je „základní jednotkou slovotvorného systému, v jehož rámci se tvoří a reprodukuje slova.“ Je to tedy schéma slovotvorné stavby, které je dáno těmito znaky: příslušnost ke stejnému slovnímu druhu, též sémantický vztah k fundujícím slovům a též formální vztah (stejný slovotvorný postup i slovotvorný formant). (Mluvnice češtiny 1, 1986, s. 220–221)

Slovotvorný typ má jednotný význam i formant. Jednotlivé typy dávají dohromady slovotvornou kategorii, která stojí na vyšší úrovni než slovotvorný typ. Jako příklad slovotvorného typu lze uvést název prostředků odvozených příponou *-dlo* (*rypadlo*, *opěradlo*), *-ák* (*otvírák*), *-č* (*šlehač*). Slovotvorné typy můžeme odlišovat produktivitou tvoření a počtem názvů, které k nim patří. Podle toho rozlišujeme typy velmi produktivní⁸, středně produktivní⁹ a málo produktivní¹⁰. Existují i typy neproduktivní, těmi se už nová slova netvoří.¹¹ (Hauser, 2003, s. 32)

1.5 SLOVOTVORNÉ ZPŮSOBY

Slovotvorný systém se skládá ze slovotvorných způsobů odvozování (derivace), skládání (kompozice) a zkracování (abreviace). (Hauser, 1980, s. 114)

1.5.1 Odvozování – derivace

Tímto způsobem vzniká nové slovo od slova základového pomocí formantů, a to předponami (prefixy, jsou před základovým slovem), příponami (sufixy, připínají se ke kmeni základového slova) a koncovkami. Na základě těchto formantů se vymezují slovotvorné postupy – prefixální, sufixální a konverzní. Postupy se mohou kombinovat, a tak vzniká odvozování prefixálně – sufixální nebo prefixálně – konverzní. (Čechová, 1996, s. 77)

⁴ Jedná se především o stupňování, např. *hrubý – hrubější* (Čechová, 1996, s. 111)

⁵ Obměny slovesného děje jsou dány hlavně předponami, např. místní význam = směřování děje, dozadu – zaklonit (Čechová, 1996, s. 125)

⁶ Vyjadřuje začáteční fázi (*vy-běhnout*) a končící fázi (*do-číst*) (Čechová, 1996, s. 126)

⁷ Mluvíme o změně vidu, buď o perfektivizaci (*pykat – odpykat*), imperfektivizaci (*vydělat – vydělávat*) anebo násobnost děje (*bloudit – bloudívat*). (Čechová, 1996, s. 123–124)

⁸ Např. přípona *-ost* (rychlost) (Hauser, 2003, s. 32)

⁹ Např. přípona *-ina* (rovina) (Hauser, 2003, s. 32)

¹⁰ Např. přípona *-ota* (čistota) (Hauser, 2003, s. 32)

¹¹ Např. názvy vlastností s příponou *-oba* (zloba) (Hauser, 2003, s. 32)

A. Substantiva – kategorie mutační

Názvy činitelské

Do názvů činitelských se řadí pojmenování pro osoby a zvířata, která jsou původcem nějaké činnosti. Nejčastěji bývají odvozovány od sloves. Mezi nejhojnější typy patří přípony *-tel*, *-č*, *-ec*, *ec*, *-čí*, *-ník*, *-ák*. Blíže specifikujeme nejproduktivnější typy.

- *tel*: příponou odvozujeme názvy od slovesných kmenů zakončených na *-a* (tazatel), *-i* (učitel), *-ova* (cestovatel). Tvoření touto příponou je velmi produktivní. Názvy označují činitele, kteří vykonávají duševní činnost.
- *č*: pomocí této přípony odvozujeme názvy od sloves s minulým kmenem na *-i* (řidič), *-a* (hlídač), *-e/ě* (potapěč), *-ova* (ovětlovač). Označují názvy činitele vykonávajícího práci fyzickou.
- *ce*: označují činitele, který vykonává aktuální činnost (chodec). Názvy se opět odvozují od sloves anebo od dějových jmen. (Hauser, 1980, s. 115–116)

Názvy konatelské

Konatelské názvy odvozujeme pouze od podstatných jmen, vyjadřují někoho, kdo s věcí vyjádřenou substantivem něco dělá. Do této skupiny řadíme přípony *-ař/ář*, *-ník*.

- *-ař/ář*: názvy označují velmi často povolání, např. návrhář či činnost zájmovou (bruslař);
- *-ník*: přípona je velmi hojná především pro názvy zaměstnání, např. zedník, kadeřník (Hauser, 1970, s. 41)

Názvy prostředků

Pro tyto názvy platí to, že se odvozují od sloves a vyjadřují věc, která slouží pro nějakou činnost. Nejproduktivnějšími příponami jsou: *-dlo* (umyvadlo), *-tko* (pravítko), *-čka* (houpačka), *-č* (stěrač). (Hauser, 1980, s. 119)

Názvy nositelů vlastností

Základem pro tato slova jsou především adjektiva a označujeme tím někoho nebo něco (označení platí pro osoby, zvířata i věci), co má příslušnou vlastnost. Typy se rozlišují dle rodu, např. maskulina *-ec* (slepec), *-ik/ník* (mladík), *-ák* (hlupák), feminina *-ice* (bělice), *-ka* (kráska). (Hauser, 1980, s. 120–121)

Názvy obyvatelské

Názvy obyvatelské pojmenovávají osoby dle místa, odkud pocházejí, či se sami nachází nebo bydlí. Nejproduktivnějšími příponami jsou *-an* (Pražan), *-ák* (Slovák), méně produktivní jsou *-ec*, *-án*. (Hauser, 1970, s. 45)

Názvy míst

Tato skupina pojmenovává místa dle toho, co se na nich nalézá anebo koná. Odvozujeme je od jmen nebo sloves. Z produktivních přípon lze jmenovat *-iště/isko* (spáleniště), *-na* (ředitelna). (Hauser, 1980, s. 123–124)

Substantiva – kategorie transpoziční

Do této kategorie patří názvy vlastností (nejproduktivnější je přípona *-ost*, *-stv (i)/ -ctví*)¹² a názvy dějů (odvozené od sloves, nejproduktivnějšími příponami je *-n(i)*, *-t(i)*)¹³. (Čechová, 1996, s. 91–92)

Dějové názvy rodu mužského, jež mají koncovku dle vzoru *hrad*, se odvozují od sloves bezpředponových (*lov*, *skok*), častěji od předponových (*záměr*). Naopak velmi produktivním typem jsou feminina vzoru *žena* (*smlouva*). (Hauser, 1980, s. 125–126)

Substantiva – kategorie modifikační

Do kategorie modifikační náleží deminutiva (nejproduktivnějšími formanty jsou *-ek* u maskulin, *-ka* u feminin, *-ko* u neuter)¹⁴ a jejich pravý opak, augmentativa (typické jsou pro ně přípony *-isko*, *izna*)¹⁵. Velkou skupinu tvoří jména přechýlená, a to jména osob, kdy se pravidelně odvozují ženská jména z mužských jmen. Nejproduktivnějšími přechylovacími příponami jsou *-ka*, *-yně*, *-ice*, *-ová*¹⁶.

Poslední skupinou jsou názvy hromadné a názvy mláďat, které tvoříme zejména konverzí (nejproduktivnější přípony *-stvo/-ctvo*, *-í/-oví*)¹⁷. (Hauser, 1980, s. 129–132)

B. Adjektiva – kategorie mutační

Adjektiva tvoří tak velkou skupinu jako substantiva. Do této kategorie patří adjektiva přivlastňovací (pro maskulina *-ův*, pro feminina *-in*), adjektiva vztahová (*-ový*, -

¹² Např. tvrdost, bohatství (Čechová, 1996, s. 92)

¹³ Např. pečení, šití (Čechová, 1996, s. 92)

¹⁴ Např. stromek, stránka, zrnko (Hauser, 1980, s. 131–132)

¹⁵ Např. psisko, babizna (Hauser, 1980, s. 133)

¹⁶ Např. Češka, svědkyně, plukovnice, Němcová (Hauser, 1980, s. 129)

¹⁷ Např. žactvo, smrčí (Hauser, 1980, s. 133–134)

ní), adjektiva s významem podobnosti (-itý, -ový), adjektiva vyjadřující původ (-ový) a adjektiva k vlastním jménům místním (-ský, -cký)¹⁸. (Hauser, 1980, s. 134–136)

Adjektiva – kategorie transpoziční

Tato skupina se vyznačuje změnou slovesných tvarů v adjektiva. Změna probíhá zejména z transgresivu přítomného či minulého a příčestí činného nebo trpného. Poté mohou vznikat přídavná jména dějová, která se od verb odvozují příponami a mají další příznaky (-ný, -vý)¹⁹. (Hauser, 1980, s. 137)

Adjektiva – kategorie modifikační

V této skupině jde především o stupňování, kdy od pozitiva (1. stupně vlastnosti) tvoříme 2. stupeň (komparativ) formantem -ě/ejš (i) nebo -š(i), -č(i). 3. stupeň vytváříme z komparativu a přidáváme k němu předponu -nej. (Čechová, 1996, s. 111)

C. Tvoření adverbíí

Tvoření příslovcí probíhá zejména transpozicí od adjektiv (formanty -ě/e, -o, -y)²⁰, ale i ze zájmen / ze zájmenných kmenů). Tento způsob tvoření ale již není produktivní (sem bychom řadili adverbia loci, temporis²¹ apod.). Velmi vzácné tvoření probíhá odvozováním ze slov formanty -mo, -ky²². Kategorie modifikační se vyznačuje stupňováním, kdy komparativy příslovcí se tvoří formanty -ě/-eji a superlativy z komparativů předponou -nej. (Čechová, 1996, s. 119)

D. Tvoření verb

Slovesa odvozujeme z jiných sloves anebo od substantiv či adjektiv. (Hauser, 1970, s. 63)

Abychom klasifikovali typ, je důležité určit slovnědruhovou příslušnost základového slova. Např. u kategorie mutační vznikají odvozeniny od podstatných jmen²³ či přídavných jmen²⁴, ale i z citoslovcí²⁵ (především onomatopoických). V kategorii modifikační se odvozují slovesa z jiných sloves, které můžeme rozdělit do dvou skupin:

¹⁸ Např. Pavlův, babiččin, rohový, jarní, srdčitý, růžový, ocelový, londýnský, mělnický (Hauser, 1980, s. 134–136)

¹⁹ Např. otravný, hravý (Hauser, 1980, s. 137)

²⁰ Např. mile, blízko, hezky (Čechová, 1996, s. 118)

²¹ Např. zde, tehdy (Čechová, 1996, s. 119)

²² Např. letmo, mlčky (Čechová, 1996, s. 119)

²³ Např. kralovat (Hauser, 1980, s. 141)

²⁴ Např. bohatnout (Hauser, 1980, s. 142)

²⁵ Např. bouchat, foukat (Hauser, 1980, s. 142)

odvozeniny bez změny aspektu²⁶ a odvozeniny se změnou aspektu²⁷. (Hauser, 1980, s. 141–143)

1.5.2 Skládání – kompozice

Společně s odvozováním patří kompozice k základním způsobům tvoření motivovaných slov. Na rozdíl od derivace je kompozice omezená produktivitou a náležitostí k stylovým vrstvám lexika. Tento způsob je typický pro odborný styl a částečně i publicistický. (Mluvnice češtiny 1, 1986, s. 451)

Skládání vzniká tak, že nové slovo je vytvářeno ze dvou (málokdy více) slov. Na základě toho, jak vstupují základová slova do složeniny, se složeniny dělí na nevlastní (spřežky) a složeniny vlastní. Složeniny nevlastní vznikají přímým spojením, které lze se změněným slovosledem rozdělit (např. *okamžik – mžik oka*). Patří sem i tzv. citátové spřežky, které vznikají z celých vět (např. *jaksepatří*). V porovnání s volným spojením mají spřežky jednotný význam a označují novou skutečnost. (Hauser, 1970, s. 68–69)

Vlastní složeniny nelze rozložit na volné spojení slov. Zpravidla jedna část (mohou být ale i obě části) není hotovým slovem (např. *plynoměr*). První část bývá zakončená na spojovací vokál neboli interfix (nejčastěji je to -o, např. *vodotěsný*). První částí složenin mohou být substantiva, adjektiva, pronomina nebo numeralia. Ve druhé části slov mohou být hotová slova, pokud je základ opatřen příponou, mluvíme o derivační kompozici (např. *čtyř/úhel – ník*), pokud koncovkou, mluvíme o konverzní kompozici (např. *dlouhoruký*). (Hauser, 1970, s. 68–69)

Dle významového vztahu se kompozita člení na koordinační a subordinační. Koordinační složeniny se rozdělují na: prostě slučovací (mají platnost termínů, např. *lesostep*), vztahově slučovací (vyjadřují vztah ke dvěma základům, píšeme mezi ně spojovník, např. *ekonomicko-politický*) a vztahově vzájemné (oba základy jsou ve vzájemném vztahu, rovněž píšeme se spojovníkem, např. *česko-ruský*).

Subordinační složeniny tvoří dvě skupiny: kompozita vnější (adjektiva, která jsou motivována spojením atributu se jménem a druhý člen nevyjadřuje onomaziologickou bázi, např. *černovlasý*) a kompozita vnitřní. Kompozita vnitřní vyjadřují onomaziologickou bázi a ve druhé části složeniny bývá hotové substantivum existující i mimo složeninu (např. *maloměsto*). Ve druhé části ale může být i základ se slovtvornou příponou (např. *dřevorub-ec*), nebo s koncovkou. Slovtvorná přípona i koncovka se mohou stát

²⁶ Do této skupiny patří zejména slovesa podle vzoru *prosí* (viset – věsit) a slovesa s expresivním příznakem (*spinkat*). (Hauser, 1980, s. 143)

²⁷ Odvozováním se mění perfektiva v imperfektiva (*běžet – běhat*). (Hauser, 1980, s. 143)

onomaziologickou bází, a proto se takové složeniny zařazují do kompozit vnitřních. (Hauser, 1980, s. 151–152)

1.5.3 Abreviace – zkracování

Vedle derivace a kompozice se v českém jazyce uplatňuje i zkracování. Nové slovo se tvoří z částí (počátků či konců) jednotlivých slov souslovného názvu. Rozlišují se zkratky slabičné (z různých úseků slov, např. karma – Karel Macháček), hláskové (AMU – Akademie múzických umění), písmenné (z názvů jednotlivých písmen), smíšené (kombinace slabičné a hláskové, např. Čedok – Česká dopravní kancelář). (Šmilauer, 1971, s. 15–16)

Vzniklá slova lze dělit na základě toho, jak se v jazyce chovají, a to na vlastní zkratky a zkratková slova. Do skupiny vlastních zkratek patří zkratky hláskové, protože se v jazykové promluvě hláskují. Zkratková slova se mohou stejně jako substantiva skloňovat – např. Čedok bez Čedoku, s Čedokem apod. (Hauser, 1970, s. 72)

Abreviace je výrazným prostředkem univerbizace, snahy po jazykové úspornosti. Pokud ale budeme používat spoustu zkratek, může docházet ke špatnému porozumění. Zkratky najdeme ve všech kulturních jazycích, často se přejímají ve své podobě do jiných jazyků (např. NATO – North Atlantic Treaty Organization, česky Severoatlantická aliance), někdy se překládají (OSN – Organizace spojených národů). (Hauser, 1970, s. 73)

1.6 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

„Rámcové vzdělávací programy tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělávání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.“²⁸

Smyslem RVP je stanovit závaznou úroveň vzdělávání, které by měli dosáhnout žáci na úrovni vědomostí, dovedností, postojů a kompetencí. RVP je realizováno tzv. školským vzdělávacím programem, který si tvoří sami učitelé. Protože je diplomová práce zaměřena pro 2. stupeň ZŠ / nižší stupeň víceletého gymnázia, je pro nás závazný RVP ZV. Jeho cílem je naplňovat klíčové kompetence, které tvoří výstup základního vzdělávání. (Šafránková, 2019, s. 98–99). Jako klíčové jsou v RVP ZV považovány tyto

²⁸ RVP – Rámcové vzdělávací programy - edu.cz. edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT [online]. Copyright © 2022 [cit. 15.10.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>

kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní a digitální²⁹. (RVP, s. 10)

Kromě klíčových kompetencí jsou součástí RVP ZV očekávané výstupy, výchovné a vzdělávací strategie, průřezová témata, vzdělávací oblasti a obory. (Šafránková, 2019, s. 99)

1.6.1 Klíčové kompetence komunikativní

Podle S. Štěpáníka je nutné, aby komunikace byla základem výuky češtiny. Výuka by měla „*postupovat od komunikace k jazyku a od jazyka zpět ke komunikaci.*“ (Štěpáník a kol., 2020, s. 42). Tato změna perspektivy na výuku jazyka má pomoci žákům při rozvoji jejich komunikativních dovedností, aby se žák stal komunikačně a jazykově kompetentní.³⁰

V úvodu diplomové práce jsme si stanovili jako 2. hypotézu *Učivo o obohacování slovní zásoby směřuje k rozvoji komunikativních kompetencí žáků.* Pro naši práci je stěžejní komunikativní kompetence, která je rozčleněna do pěti kategorií:

V rámci komunikativních kompetencí by měl žák na konci základního vzdělávání:

- *formulovat a vyjadřovat své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřovat se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu;*
- *naslouchat promluvám druhých lidí, porozumět jim, vhodně reagovat a účinně se zapojovat do diskuse, obhájit svůj názor a argumentovat;*
- *rozumět různým typům textů a záznamům, obrazovým materiálům, běžně užívaným gestům, zvukům a jiným informačním a komunikačním prostředkům;*
- *využívat informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem;*
- *využívat získané komunikační dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.* (RVP, s. 11)

S těmito kategoriemi pracujeme v praktické části při analýze cvičení jednotlivých učebnicových řad (SPN, Nová škola, Fraus).

²⁹ V rámci malé revize RVP ZV jsou do kompetencí nově zařazeny digitální kompetence.

³⁰ Štěpáník, Stanislav. Konstruktivistické a kognitivně – komunikační paradigma jako východisko koncepce výuky českého jazyka. *Pedagogika – Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově.* Praha – Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2020, 70(1), s. 22. ISSN 2336–2189.

1.6.2 Provázanost učiva o slovní zásobě na 1. stupni a na 2. stupni

Na základě prostudování očekávaných výstupů RVP 1. stupně a 2. stupně lze říci, že žáci se učí o lexikologii a o slovní zásobě již na 1. stupni. Uzlové body 3. a 5. ročníku jsou vymezeny výstupy jazykové výchovy:

- ČJL-3-2-02 porovnává významy slov, zvláště opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledává v textu slova příbuzná;
- ČJL 5-2-01 porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová;
- ČJL 5-2-02 rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku.

Učivo je součástí i roviny pravopisu:

- výstup ČJL 3-2-08 odůvodňuje a píše správně *i/y* po tvrdých a měkkých souhláskách *i* po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech, *ú/ů*, velká písmena vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování;
- výstup ČJL 5-2-08 píše správně *i/y* po obojetných souhláskách. (RVP, s. 19–20)

Učivo v RVP je vymezeno do tematických okruhů, slouží jako prostředek, aby žák dosáhl očekávaných výstupů. V případě slovní zásoby a tvoření slov učivo zahrnuje: slova a pojmy, význam slov, slova jednoznačná a mnohoznačná, antonyma, synonyma, homonyma, stavba slova (kořen, část předponová a příponová, koncovka). Učivo pravopisu zahrnuje pravopis lexikální.

Učivo o slovní zásobě na 2. stupni je v jazykové výchově ukotveno ve výstupech:

- ČJL 9-2-02 rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémeh;
- ČJL 9-2-03 samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami;
- ČJL 9-2-08 rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití.

I v tomto případě je učivo součástí i v roviny pravopisu:

- ČJL 9-2-07 v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovotvorný. (RVP, s. 23)

Učivo je vymezeno do tematických okruhů slovní zásoba a její jednotky, slohové rozvrstvení slovní zásoby, význam slova, homonyma, synonyma, obohacování slovní zásoby a způsoby tvoření slov. Pravopis zahrnuje slovotvorný a lexikální pravopis.

Tuto učební látku je možné kromě jazykové výchovy aplikovat do ostatních složek českého jazyka, v literární výchově se látka promítne do těchto výstupů:

- ČJL 9-3-01 *jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla;*
- ČJL 9-3-04 *tvorí literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie. (RVP, s. 24)*

Slovní zásoba se projevuje ve všech očekávaných výstupech komunikační a slohové výchovy:

- ČJL-9-1-01 *odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji;*
- ČJL-9-1-02 *rozlišuje subjektivní a objektivní sdělení a komunikační záměr partnera v hovoru;*
- ČJL-9-1-03 *rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj;*
- ČJL-9-1-04 *dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci;*
- ČJL-9-1-05 *odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru.*
- ČJL-9-1-06 *v mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči;*
- ČJL-9-1-07 *zapojuje se do diskuse, řídí ji a využívá zásad komunikace a pravidel dialogu;*
- ČJL-9-1-08 *využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát;*
- ČJL-9-1-09 *uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování;*
- ČJL-9-1-10 *využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů (RVP, s. 22)*

1.7 BLOOMOVA TAXONOMIE VÝUKOVÝCH CÍLŮ

Plánování výuky se neobejde bez stanovení cílů hodiny, tedy toho, čeho má žák na konci hodiny dosáhnout. Již Komenský si ve svém díle *Didaktika* uvědomoval význam

cíle ve výuce a doporučoval, aby učitel i žák mířili k jeho naplnění. (Šafránková, 2019, s. 187)

Výukové cíle chápeme jako „*zamýšlené změny v učení a rozvoji žáka (ve vědomostech, dovednostech, vlastnostech, hodnotových orientacích apod.), které mají být dosaženy výukou*“. Jedná se o očekávaný výsledek výuky, ke kterému žáci směřují ve spolupráci s učitelem. (Vališová, 2007, s. 137)

Formulování cílů by měl učitel promýšlet tak, aby byly adekvátní vzhledem ke schopnostem a zkušenostem žáků. „*Učitel s cílem pracuje ve všech etapách výuky: v projektování, realizaci i v hodnocení a kontrole dosažení cílů*.“ Cíle hodiny tak může učitel měnit v průběhu výuky v závislosti na schopnostech žáků. (Šafránková, s. 2019, s. 189)

Cíl má být formulován jednoznačně, přiměřeně, měřitelně a soudržně. Učitel tak může snadněji zjistit a zhodnotit, zda žák dosáhl stanovených cílů. (Hajerová a Slavík, 2020, s. 118–119)

Výukové cíle lze dělit dle toho, na jakou oblast žákovy osobnosti se zaměřují, a to na kognitivní, afektivní a psychomotorické. Kognitivní cíle zahrnují osvojování vědomostí, afektivní cíle se zaměřují na emocionální oblast a psychomotorické cíle se vztahují k osvojování dovedností např. při tělesném pohybu, psaní, kreslení atd. (Zormanová, 2014, s. 57)

Pro účely naší práce se dále zabýváme taxonomií cílů v kognitivní oblasti, protože se stává východiskem pro tvorbu pracovních listů v praktické části. Mezi významnou osobnost, jež se se zasloužila o rozpracování cílů v této oblasti, patří Benjamin Samuel Bloom. Tato taxonomie je podnětná pro tvorbu učebních úloh a dělí cíle dle náročnosti myšlenkových operací. (Vališová, 2007, s. 139) Původní Bloomova taxonomie zahrnovala šest hierarchicky řazených kategorií (od nejnižší náročnosti po nejvyšší) a tvořila jen jednu dimenzi. Původní taxonomie tedy postupovala takto: znalost – pochopení/porozumění – aplikace/použití – analýza – syntéza – hodnocení. Podmínkou dosažení vyšších úrovní je zvládnutí nižších kategorií Bloomovy taxonomie. (Zormanová, 2014, s. 58–59)

V roce 2001 L. Anderson a D. Krathwohl Bloomovu taxonomii revidovali. Vytvořili dvoudimenzionální taxonomii, a to dimenzi kognitivních procesů a dimenzi znalostí. Součástí změny dimenze kognitivních procesů bylo nahrazení 5. úrovně ze „syntéza“ na „tvořit“, která nyní zaujímá 6. pozici hierarchie, zatímco hodnocení se z 6. pozice přesunulo na 5. pozici. (Hajerová a Slavík, 2020, s. 124)

Znalostní dimenze se skládá ze čtyř částí, a to znalosti faktů, konceptuální znalosti, procedurální znalosti a metakognitivní znalosti. Kognitivní procesy zahrnují šest úrovní (zapamatovat, porozumět, aplikovat, analyzovat, hodnotit a vytvářet). (Vališová, 2007, s. 139) Pro přehlednost uvádíme v příloze č. 1 tabulku revidované taxonomie vzdělávacích cílů z publikace *Pedagogika pro učitele*.

Formulace konkrétních výukových cílů je podporována tzv. aktivními slovesy. Vhodnými slovesy lze vyjádřit, jakou činnost má žák provádět, přičemž podmínkou je použít taková slovesa, aby bylo možné cíl ověřit, tedy zkontrolovat. (Hajerová a Slavík, 2020, s. 129)

Součástí přílohy č. 2 v diplomové práci je tabulka zahrnující dimenzi kognitivních procesů a aktivních sloves z publikace *Modelování kurikula*. Tato tabulka slouží k účelům naší práce v praktické části, protože prostřednictvím aktivních sloves, která jsou v tabulce vyjmenována, formulujeme zadání v pracovních listech. Cvičení v pracovních listech následně zařadíme do jednotlivých úrovní Bloomovy taxonomie.

1.8 MOTIVACE ŽÁKŮ K UČIVU O OBOHACOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSObY

„Motivací rozumíme soubor vnitřních i vnějších faktorů, které ovlivňují lidské jednání.“ Motivace je v čase proměnná a má různou intenzitu, je ovlivnitelná, dá se měnit jednak úsilím jedince, jednak jeho okolím, tedy i učiteli. (Mareš, 2013, s. 252)

Motivace se dělí na vnitřní a vnější. Vnitřní motivace pochází z popudu jedince, že je zvědavý, chce se něco naučit anebo činnost, kterou dělá, mu přináší radost, přičemž dotyčný nevyžaduje odměnu. Naproti tomu u vnější motivace jedinec provádí činnost bez zájmu, nemá úsilí, aby se přiučil něčemu novému. K aktivitám musí být často pobízen a očekává odměnu ve formě pochvaly, odměny apod. (Mareš, 2013, s. 287)

Motivačním prvkem je zejména užitečnost učiva. *„Naší povinností je pracovat s takovými komunikáty, které se v běžné jazykové komunikaci opravdu vyskytují, protože je naší povinností soustavně dbát na o to, aby žák v každém okamžiku vyučovacího procesu věděl, proč se danému jevu učí.“* (Štěpáník a Šmejkalová, 2017, s. 14)

Dle I. Bozděchové by cílem učiva slovotvorby měla být orientace ke skutečné komunikaci, žáci by měli pochopit funkci slov a jak se tvoří. Tím, že poznají slovotvorné principy, dokážou se správně a explicitně vyjadřovat a porozumí běžným i novým slovům. Souhrnně lze říci, že *„poznatky ze slovotvorby usnadňují uživatelům jazyka komunikaci“*. Komunikační technologie přináší nová moderní slova, která nám nabízejí materiál

i pro slovotvorbu. „*Nová pojmenování se však objevují i v jiných komunikačních sférách, viz aktuálně např. přívál nově utvořených pojmenování souvisejících s nemocí covid-19 (např. covídek, koronahnus).*“

Žáky můžeme iniciovat k vlastní tvořivosti, aby vymysleli co nejvíce slovotvorně souvisejících slov. Tím se prohloubí povědomí o slovotvorných a významových vztazích a slovotvorném systému češtiny. Slovotvorné prostředky se dají využít k různým jazykovým hrám, např. při tvorbě reklamy, názvů vlastních akcí nebo institucí. Utvořená slova plní často účel jazykového humoru (např. televizní pořad *UčíTelka*, reklama na Slevomat: *Kreditopad je tu.*) Takové názvy se dají využít jako materiál, aby žáci vyvozovali význam neznámých slov a srovnávali je se slovotvorným modelem známých slov.³¹

Pro žáky může být zajímavým zjištěním, že cizí jazyky přejala některá slova z českého jazyka. Např. německý jazyk přejal z češtiny slova jako *bouda* či *smetana*, výraz pro měnu *dolar* pochází z českého výrazu *tolar*. Ve středověku ruština přejala z češtiny slova jako *obyvatel*, *právo*, *duchovenstvo*. Kromě toho se i do několika jazyků dostaly názvy husitských zbraní, např. *houfnice*, *hákovnice*, *píšťala*. Čapkův neologismus *robot* se stal mezinárodním slovem. (Hauser, 1980, s. 167).

V současnosti je pro obohacování slovní zásoby typická expanze přejatých slov z anglického jazyka. Dle D. Svobodové „*školní mládež tíhne k užívání módních přejatých prostředků, především v internetové komunikaci*³². *Výuka českého jazyka by měla toto téma dostatečně reflektovat a vytvářet u žáků předpoklady k poučenému přístupu k této oblasti slovní zásoby, zejména ve smyslu rozlišování stylového charakteru a způsobů užívání přejímek.*“³³

V učivu o přejímání cizích slov by žáci měli dojít k pochopení, že dokážou lépe porozumět jejich významu. Žáky lze tedy motivovat užitečností látky k přesahu do cizích jazyků. „*Nelze pominout didaktický aspekt srovnání paralelní existence týchž lexémů či slovotvorných základů v různých nepříbuzných jazycích, včetně cizích, neboť to může*

³¹ Bozděchová, Ivana. Kam se slovotvorbou – v teorii a výuce. *Český jazyk a literatura*. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2021, roč. 71, č. 3, s. 119–120, ISSN 0009–0786.

³² Žáci často užívají anglické zkratky (IDK – I don't know – Nevím), ale také do české věty vkládají anglické slovo. (Výkladový slovník současných žáků pro učitele – Než zazvoní. Než zazvoní: Pomáháme školám [online]. Copyright © 2011 [cit. 16.10.2022]. Dostupné z: <https://www.nezzazvoni.cz/vykladovy-slovník-pro-ucitele/>)

³³ Svobodová, Diana. Cizojazyčné přejímky ve výuce češtiny. *Český jazyk a literatura*. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2018, roč. 69, č. 1, s. 13. ISSN 0009–0786.

*napomoci porozumění cizojazyčným prvkům se shodnými kořeny (např. anglické slovo occasion /příležitost/ - okazionalismus).*³⁴

1.9 KOMUNIKAČNÍ PŘÍSTUP VE VÝUCE ČESKÉHO JAZYKA

Tato kapitola navazuje na druhou hypotézu, kterou jsme si v diplomové práci stanovili: *Učivo o obohacování slovní zásoby směřuje k rozvoji komunikativních kompetencí žáků.* Komunikační přístup je v rámci vývoje moderní didaktiky nejen u nás, ale i ve světě považován za základ inovace výuky jazyka. Cílem je zdůraznit komunikační cíl výuky mateřského jazyka a kultivovat komunikativní kompetence žáka takovým způsobem, aby byl schopný vytvářet adekvátní jazykový projev a zároveň porozumět jazykovým projevům ostatních komunikantů. (Štěpáník a kol., 2020, s. 4)

V tradiční výuce českého jazyka lze pozorovat množství lingvistických termínů a pamětně osvojených poznatků, aniž by žáci rozuměli tomu, co znamenají. Dalším problémem je způsob, kterým se vede výukový dialog. Více aktivní je učitel, pokládá žákům nenáročné otázky, nedává jim prostor k promyšlení odpovědi a žáci nedostávají zpětnou vazbu na své odpovědi. Přitom má ale komunikace v hodině značný význam – čím více v hodině žáci argumentují a komunikují, tím více dosahují lepších výsledků učení. (Štěpáník, 2020, s. 42)

Ve výuce českého jazyka v tradičním pojetí *„se vyučují pravidla, definice a termíny, aplikace poznatků spočívá především ve využívání lingvistického poznání při analýze izolovaných jazykových struktur“.* Jazykové jevy se probírají abstraktně bez zasazení do komunikačního kontextu, poznatky nejsou aplikovány do roviny komunikace a převažuje frontální vyučování. (Štěpáník, 2020, s. 67–68)

Inovativní forma výuky českého jazyka představuje koncepci komunikační nauky českého jazyka, která *„postupuje od komunikace k jazyku a zpět.“* Jejím předmětem jsou *„komunikační situace, účastníci komunikace a jejich charakteristiky, komunikační záměry a funkce komunikátu, forma a volba jazykových prostředků, různé kódy, normy, žánry atd.“* (Štěpáník, 2020, s. 115)

Během výuky češtiny je třeba vycházet z funkčního přístupu a využívat situace z každodenního života. Východiskem ve výuce je tak konkrétní komunikát (psaný nebo mluvený), který je ukotvený v určité komunikační situaci. *„Výuka musí zdůrazňovat vztah záměr – jazykové prostředky – úspěšnost komunikátu – důsledky komunikátu.“* (Štěpáník, 2020, s. 49)

³⁴ Tamtéž, s. 15

V didaktických postupech se využívají dva přístupy, a to kognitivně-komunikační a konstruktivistický. Kognitivně-komunikační přístup integruje poznávací a komunikační cíle a postupuje ze dvou strategií: textocentrismu (výuka je založená na textu, během hodiny žáci píšou, čtou naslouchají a mluví, rozvíjí komunikační dovednosti) a situačnosti (vytváří se konkrétní komunikační situace pro daný jazykový prostředek, k dosažení je potřeba konkrétní životní situace, kdy žáci jazykové prostředky aktivně užívají a reflektují). (Štěpáník, 2020, s. 116–117)

Základ výuky tvoří komunikace. Aby se komunikační model výuky českého jazyka dal dobře provést a byl uchopitelný, je třeba dodržovat systémovost a zvolit systém na úrovni komunikace. Tento systém popisuje tzv. teorie komunikačních sfér.³⁵ (Štěpáník, 2020, s. 42–43)

Sféra běžné každodenní komunikace se týká mluvených (hlavně dialogů) i psaných (e-mail, soukromý dopis, příspěvek na sociálních sítích) projevů. Nepřipravené mluvené projevy se vyznačují nespisovnými jazykovými prostředky – obecnou češtinou, slangem a nářečím. V běžné komunikaci chtějí účastníci nějakou informaci sdělit nebo naopak získat, sdílet názory nebo dát někomu instrukce. Jedinec by měl umět navázat komunikační kontakt s různými komunikačními partnery, vhodně se představit, pozdravit a rozloučit se, naslouchat komunikačnímu partnerovi, porozumět vyslechnutému nebo přečtenému sdělení, odhalit záměr komunikace a nenechat se ovlivňovat. Žáci by měli chápat rozdíl mezi mluvenou a psanou komunikací a měli by takové komunikáty produkovat. Rovněž jsou vedeni k základním pravidlům zdvořilého dialogu. Musí si uvědomit svůj komunikační záměr a na jeho podkladě užívat vhodné jazykové prostředky. (Štěpáník, 2020, s. 66–67)

Do sféry mediální a reklamní komunikace je zařazen publicistický styl. Kromě funkce informační zahrnuje tato oblast i funkci získávací a přesvědčovací.³⁶ Pro tento styl je typické užívání obrazných vyjádření, frazémy a jejich aktualizace. Žáci jsou vedeni k tomu, aby v základních bodech popsali mediální žánry (zprávu, komentář, reklamu, jednoduché recenze atd.), jejich principy, cíle a jazykové prostředky. Důraz se klade nejen na jazykové prostředky, které média využívají k upoutání pozornosti nebo přesvědčování

³⁵ Autory této teorie jsou S. Štěpáník a J. Hoffmannová. Celkem vybrali pět sfér, které považují pro výuku na základní škole za nejvíce vhodné, a to: sféru běžné každodenní komunikace, sféru mediální a reklamní komunikace, sféru odborné komunikace, sféru institucionální komunikace a sféru zážitkové a expresivní komunikace. (Štěpáník, 2020, s. 43)

³⁶ Je nutné, aby se děti naučily žít ve světě medií tak, aby je využívaly k vlastnímu prospěchu a nenechaly sebou manipulovat a negativně ovlivňovat. (Štěpáník, 2020, s. 97)

(hodnotící adjektiva, obrazná pojmenování, frazémy, záměrné chyby), ale i na to, aby žáci poznali různé nástroje manipulace. (Štěpáník, 2020, s. 97–98)

Třetí sféru tvoří odborná komunikace. V odborných textech dominuje zejména funkce referenční (např. výklad) a s ní funkce metajazyková (vysvětlení pojmu), v mluvené formě je navíc možné sledovat i funkci emotivní (gesta, zaujetí). Tento typ komunikátu přihlíží k znalostem a zkušenostem příjemce, pro kterého je text utvářen. Kontakt v odborné oblasti je obvykle nepřímý a převažuje písemná forma. S přímým kontaktem (tzn. mluvenou formou projevu) je možné se setkat na různých odborných konferencích, diskuzích, poradách apod., žáci základní školy se s ním mohou setkat při odborném výkladu učitele, proto je zásadní této sféře rozumět. Psaná i mluvená forma komunikátů je kromě spisovnosti doplněna dalšími prostředky, a to vizuálními (tabulkami, grafy). Žáci by měli být vedeni k tomu, aby porozuměli souvislostem mezi hlavním a vedlejším textem a vnímali součásti výkladových textů (tedy grafy, schémata, obrázky). Mezi jazykové prostředky se řadí emocionální bezpříznakovost, spisovnost, neutrální slovní zásoba, termíny, internacionalismy apod. Žák má ve výuce dosáhnout toho, že porozumí odborným textům, které jsou jeho věku adekvátní a učí se s nimi pracovat. Rozvíjí se dovednost orientace v textu, nalezení potřebných informací, postihnutí hlavní myšlenky a porozumění účelu textu. Vedle toho se rozvíjí i dovednost práce s jazykovými příručkami.³⁷ *„Žák má umět identifikovat termíny, výrazy přejaté z cizích jazyků a cizí slova užitá za účelem jednoznačnosti a přesnosti, některá má umět skloňovat, některá má umět vyslovit.“* Žáci jsou také vedeni k tomu, aby porozuměli běžným zkratkám a značkám. (Štěpáník, 2020, s. 122–123)

Další sférou je institucionální komunikace, jež zahrnuje komunikaci v administrativní sféře (úřady a soudy). V této sféře je typická zejména písemná forma komunikátů. Mezi jazykové prostředky patří spisovný jazyk, zhuštěné vyjadřování, termíny, zkratky, značky apod. Výuka je zaměřena na opravdové zkušenosti žáků, a to na návštěvu lékaře, školy, knihovny, obchodu, obecního nebo městského úřadu. Žáci jsou vedeni k tomu, že se musí podřizovat autoritě a komunikovat pomocí takových jazykových prostředků, které instituce požaduje. *„K tomu žáci potřebují rozlišovat lexémy neutrální od expresivních, uvědomovat si funkci termínů a výrazů přejatých z cizích jazyků, s tím souvisí též porozumění a užívání zkratek a značek.“* (Štěpáník, 2020, s. 164–165)

³⁷ Je potřeba, aby žáci si uměli vybrat kvalitní zdroje, rozvíjí se dovednost rozlišování zdroje podle obsahu a kvality zpracování informací. (Štěpáník, 2020, s. 123)

Poslední sféra je zaměřena na zážitkovou a expresivní komunikaci. Jsou to tedy komunikáty, kde se autor snaží vytvořit estetické dílo. Tato sféra zahrnuje jazykově-komunikační a literární výchovu. V rámci jazykově-komunikační složky se rozvíjí schopnost vyjadřovat komunikační záměr (vypravovat, sdílet zážitky a pocity), číst, naslouchat a nechat na sebe komunikát esteticky působit. (Štěpáník, 2020, s. 186) Tato sféra slouží k tomu, aby žák dílu porozuměl a byl schopný do jisté míry estetizované dílo vytvořit. Během činnosti s takovými komunikáty je rozvíjena znalost v oblasti slovní zásoby, a to synonymie, antonymie, poznání archaismů, historismů nebo knižních slov. Žáci se učí určitými způsoby ozvláštňovat sdělení, a to např. pomocí frazémů, metafory, metonymie nebo synekdochy. (Štěpáník, 2020, s. 187-188)

Aby byla inovativní výuka českého jazyka možná, M. Klimovič v publikaci *Vztah jazyka a komunikace v česko-slovensko-polské didaktické reflexi* vymezuje několik podmínek k její realizaci, která se týká učitelů, a to: ovládat kvalitní jazykovou znalost, mít vzdělání v oblasti inovativní výuky, hodnotit tradiční postup výuky jako neúspěšný, dále by učitelé měli mít patřičnou praxi, rovněž by měli spolupracovat s didaktiky. (Štěpáník et. al, 2019, s. 72)

Co z toho plyne pro naši práci? S. Štěpáník mluví o jazykových prostředcích, kterými jsou charakterizovány jednotlivé sféry a jsou ukotveny v reálných komunikačních kontextech. Podle něj současná oborová didaktika češtiny „*směřuje poznávání jazyka více k popisu a užívání jazykových prostředků než předepisování toho, jak by se měly užívat, chápe komunikát jako společenský fenomén určený k interakci, činnosti ve výuce orientuje směrem k žákovi a jeho komunikačním potřebám a za hlavní cíl výuky považuje rozvoj jazykového vědomí žáka, aby se žák stal kultivovaným uživatelem jazyka.*“³⁸ Proto se v didaktickém východisku práce zaměříme na to, jak jsou koncipovány české učebnice, ale i slovenské učebnice, následně pak při tvorbě pracovních listů vybereme čtyři sféry formulované S. Štěpáníkem. Pracovní listy následně ověříme v praxi na 2. stupni základní školy / nižším stupni víceletého gymnázia.

³⁸ Štěpáník, Stanislav. Redukce, nebo revize obsahu? Příspěvek k revizím Rámcových vzdělávacích programů. *Český jazyk a literatura*. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2020, roč. 71, č. 2, s. 56. ISSN 0009–0786.

2 PRAKTICKÁ ČÁST – UČIVO O OBOHACOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSObY NA 2. STUPNI ZŠ

Jedním z cílů diplomové práce je obsahová analýza vybraných učebnicových řad, a to Státní pedagogické nakladatelství (dále jen SPN), Nová škola a Fraus. K analýze přistupujeme na základě teoretických východisek uvedených v úvodní části této práce. Před započítím vlastní analýzy jsme formulovali následující výzkumné hypotézy:

- 1) *Učivo o způsobech obohacování slovní zásoby se probírá ve všech ročnících 2. stupně ZŠ a zároveň na sebe učivo navazuje.*
- 2) *Učivo o obohacování slovní zásoby směřuje k rozvoji komunikativních kompetencí žáků.*

Za účelem posouzení hypotéz jsme postupovali ve dvou posloupných krocích.

V prvním kroku jsme věnovali pozornost jednotlivým obsahům učebnicových řad (SPN, Nová škola, Fraus). Na základě této analýzy obsahu jsme vyvodili závěr k 1. hypotéze. Ve druhém kroku jsme analyzovali jednotlivá cvičení učebnicových řad (analýza se týkala konkrétně kapitol o slovní zásobě, součástí analýzy byla i slohová část). Cvičení jsme roztřídili na část jazykovou a slohovou dle jednotlivých ročníků do vymezených kategorií komunikativních kompetencí. Součástí praktické části diplomové práce je popis cvičení všech kategorií. Z výsledného počtu cvičení v jednotlivých kategoriích jsme vyvodili závěr k hypotéze č. 2. Výsledný získaný materiál, tedy soubor cvičení zaměřených na komunikativní kompetence, je součástí diplomové práce v přílohách č. 3 (soupis cvičení z SPN), č. 4 (soupis cvičení z Nové školy – Duhy), č. 5 (soupis cvičení z nakladatelství Fraus).

2.1 1. HYPOTÉZA

K posouzení platnosti 1. hypotézy jsme použili metodu obsahové analýzy, ve které jsme se zaměřovali na to, kdy se začíná s výukou slovo tvorby, co se konkrétně v jednotlivých ročnících probírá a zda se učebnicové řady v něčem liší.

2.1.1 OBSAHOVÁ ANALÝZA UČEBNICOVÉ ŘADY SPN

Učebnicová řada SPN, která je v souladu s RVP, je určena pro výuku českého jazyka na základních školách a nižších ročnících víceletých gymnázií. Ke každé učebnici je k dispozici pracovní sešit a metodická příručka pro učitele. Učebnice obsahuje i cvičení pro rychlejší žáky.

Učebnice pro 6. ročník

Nauka o slově je zařazena již v 6. ročníku základní školy. Na straně 26 začíná kapitola *Tvoření slov*. Na úvodní straně najdeme základní pojmy, se kterými se žák v této kapitole seznamuje (odvozování, základové slovo, slovotvorný základ, přípona, předpona, slovotvorný rozbor, slova příbuzná a kořen). Žáci se učí o odvozování a změnách při odvozování, o slovotvorném rozboru a o stavbě slova (učí se tedy v souvislosti s morfématickým a tvarotvorným rozbohem) a dále je pozornost věnována pravopisu slov (zdvojeným souhláskám, skupiny bě-bje, pě, vě-vje, mě-mně, předponám s-/se-, z-, ze-, vz, vze-, předložky s/se a z/ze).

Učebnice pro 7. ročník

V 7. ročníku učivo navazuje na předchozí ročník. Kapitola *Nauka o slově* zahrnuje dvě velké části: *Význam slov* (slovo, věčný význam slov, sousloví a rčení, slova jednoznačná a mnohoznačná, synonyma, antonyma a homonyma, odborné názvy) a *Slovní zásoba a tvoření slov*. Tato kapitola se zabývá jednotlivými způsoby obohacování. Nově se žáci učí o skládání a zkracování. Znalosti o odvozování ze 6. ročníku se prohlubují konkrétním zaměřením na odvozování podstatných jmen, přídavných jmen a sloves. 7. ročník se zabývá pouze slovotvornými způsoby obohacování slovní zásoby.

Učebnice pro 8. ročník

Nauka o slově začíná v učebnici pro 8. ročník hned v první kapitole po opakování ze 7. ročníku. Na úvodní straně se nachází základní pojmy, které se vztahují k učivu (slovní zásoba, tvoření slov – odvozování, skládání, zkracování, víceslovná pojmenování, slova cizího původu). Slovní zásoba a tvoření slov je spíše opakování učiva 7. ročníku, novým učivem pro žáky jsou víceslovná pojmenování a slova cizího původu.

Učebnice pro 9. ročník

Učebnice pro 9. ročník je zaměřena na procvičování probraného učiva. V úvodu již nenajdeme klíčové pojmy, se kterými žák v této oblasti pracuje. Opakují se jednotlivé morfémy (kořen, koncovky, předpony, přípony), co jsou odvozená slova a složená slova, dále je součástí i slovotvorný rozbor. Pozornost je věnována pravopisu, který souvisí se stavbou slova a s tvořením slov. Za pravopisem se nachází poslední část, a to kapitola *Význam slov* (slova nadřazená, podřazená, souřadná, slova jednoznačná a mnohoznačná, synonyma, antonyma, homonyma, odborné názvy).

Ve všech učebnicích je na konci kapitoly zařazen opakovací test, ale řešení v učebnici není k dispozici.

Zhodnocení analyzované učebnicové řady SPN:

Na základě analýzy a prozkoumání učebnicové řady SPN můžeme říci, že učebnice v jednotlivých ročnících na sebe navazují a učivo o způsobech obohacování slovní zásoby se probírá ve všech ročnících ZŠ, tedy od 6. třídy do 9. třídy. V 6. ročníku se učí žáci nejprve o odvozování, v 7. ročníku o dalších způsobech obohacování slovní zásoby. Na tematiku obohacování slovní zásoby je právě nejvíce zaměřen 7. ročník, nejméně 8. ročník (učivo je pouze na 6 stranách), v devátém ročníku se opakuje veškeré učivo od 6. do 9. ročníku. Naopak 6. ročník je nejvíce zaměřen na lexikální pravopis slov. Učivo 6., 7. a 9. ročníku je rozloženo téměř rovnoměrně.

2.1.2 OBSAHOVÁ ANALÝZA UČEBNICOVÉ ŘADY NOVÁ ŠKOLA – DUHA

Nová Škola – Duha je zpracována v souladu s RVP ZV. Učebnici mohou využívat jednak základní školy, jednak nižší stupně víceletých gymnázií. Tyto učebnice navazují na řadu učebnic z 1. stupně, obsahují pracovní sešit, učebnici, metodickou příručku (která je dostupná online) a interaktivní podobu učebnice. Učebnice je koncipována tak, že na začátku každé kapitoly najdeme výklad k učivu ve žlutých rámečcích, a poté jednotlivá cvičení, která jsou velmi často doplňována texty z umělecké literatury. Na rozdíl od nakladatelství SPN nenajdeme navíc cvičení pro bystřejší a rychlejší žáky. Naopak jsou zde zařazeny texty, které fungují za účelem rozvíjení mezipředmětových vztahů. Za každou větší kapitolu následuje test, správné odpovědi najdeme na konci učebnice.

Učebnice pro 6. ročník

Nauka o slově je zařazena již v 6. ročníku. Na straně 14 se začíná kapitolou *Tvoření slov*, kde žáci mají vymezení termínů slova motivovaná a nemotivovaná a jak se nová slova tvoří. Následuje kapitola *Odvozování slov, Slovtvorný rozbor, Slova příbuzná, Rozbor stavby slova a Změny hlásek při odvozování*. Na kapitolu navazuje poučení o pravopisných pravidlech (psaní ú/ů, zdvojené souhlásky, psaní -n-/-nn-, skupina bě/bje, vě/vje, pě, mě/mně, předpony s-, se-/z-, ze, vz-, předložky s, se, z, ze, psaní i/y po obojetných souhláskách). Na konci lekce není shrnující test.

Učebnice pro 7. ročník

V této učebnici je na rozdíl od SPN lexikologie a slovtvorba oddělena kapitolami. Nauka o slově začíná 3. kapitolou na straně 63. Jejím obsahem je: *Slovo a jeho významy, Sousloví a rčení, Slova jednoznačná a mnohoznačná, Synonyma, Antonyma, Homonyma, Odborné názvy*. Na konci kapitoly je test k prověření osvojených znalostí. 4. kapitola se věnuje *Nauce o tvoření slov*, obsahem je tedy: *Slovní zásoba a její obohacování, Odvozování, Skládání, Zkracování a Přejímání*. Na začátku kapitoly se nachází poučka o způsobech obohacování slovní zásoby. Způsoby autoři vymezili takto:

- a) Tvoření nových slov – odvozování, skládání, zkracování.
- b) Přejímání slov z cizích jazyků.
- c) Spojování slov v sousloví.
- d) Přenášení významu slov.

V učebnici se kapitola č. 2 věnuje odvozování, kapitola č. 3 skládání, kapitola č. 4 zkracování a kapitola č. 5 přejímání. V tomto případě může být řazení kapitol pro žáky matoucí, protože mohou nabývat dojmu, že přejímáním se tvoří nová slova a patří společně k odvozování, skládání a zkracování. V případě přejímání se však jedná o neslovtvorný způsob, což v učebnici není zmíněno. V 7. ročníku se tedy na rozdíl od SPN probírají slovtvorné způsoby obohacování slovní zásoby a jeden neslovtvorný způsob (přejímání). Na konci kapitoly je test k nauce o tvoření slov.

Učebnice pro 8. ročník

V 8. třídě se stejně jako v učebnici SPN začíná naukou o slově. Obsahem 8. ročníku je: *Slovní zásoba, Obohacování slovní zásoby* (tvoření slov, přejímání slov, spojování slov v sousloví, přenášení významu slova). Učivo slouží spíše jako opakování předchozího ročníku, celkově mu jsou věnovány tři strany v učebnici. Na konci kapitoly není opakovací test.

Učebnice pro 9. ročník

V 9. ročníku jsou obsahem nauky o slově dvě velké kapitoly, a to *Obohacování slovní zásoby* (odvozování, skládání, zkracování, přejímání) a *Význam slova* (slova nadřazená, podřazená, souřadná, jednoznačná a mnohoznačná slova, sousloví a rčení, synonyma, antonyma a homonyma, slova neutrální a citově zabarvená). Jak již bylo řečeno v kapitole u 7. ročníku, přejímání není slovtvorný způsob. Kapitola je zakončena testem,

který je spojen i se zvukovou stránkou (učivo o zvukové stránce jazyka předchází učivu nauce o slově).

Zhodnocení analyzované učebnicové řady Nová škola – Duha

Učivo o obohacování slovní zásoby je v 6., 7. a 9. ročníku rovnoměrně, pouze v 8. ročníku je učivo na třech stranách učebnice. I přesto je učivo zařazeno v každém ročníku 2. stupně ZŠ, nejvíce stěžejní učivo je v 6. ročníku, kde se začíná odvozováním, poté je stěžejní 7. ročník, kde se probírají další způsoby. Učivo na sebe navazuje.

2.1.3 OBSAHOVÁ ANALÝZA UČEBNICOVÉ ŘADY FRAUS

Pro analýzu učebnic jsme si vybrali nejnovější řadu z roku 2021, a to novou generaci učebnic. Fraus k učebnicím nabízí i pracovní sešit a metodickou příručku. Od výše popisovaných učebnic se učebnice nakladatelství Fraus liší v tom, že se jedná o tzv. hybridní učebnice. QR kódy, které najdeme v učebnici na stránkách vpravo dole, nabízejí odkazy na online cvičení, která se dají využít nejen při výuce ve škole, ale i k procvičování doma.

Učebnice pro 6. ročník

V učebnici pro 6. ročník se učivo o obohacování slovní zásoby neprobírá.

Učebnice pro 7. ročník

Učivo o obohacování slovní zásoby je zařazeno (na rozdíl od výše uvedených učebnicových řad) až v 7. ročníku. Nauka o tvoření slov má celkem šest kapitol, a to: *Slovní zásoba a její obohacování*, *Slovotvorba krok za krokem* (tvoření slova a stavba slova), *Dobrodružství slovotvorby* (základní principy, slovotvorný rozbor), *Způsoby tvoření slov* (odvozování, skládání, zkracování), shrnující kapitola *Co už umíme ze slovotvorby a Vybrané slovotvorné typy* (odvozování podstatných jmen, odvozování přídavných jmen a vybrané pravopisné problémy, odvozování sloves). 7. ročník se zabývá slovotvornými způsoby obohacování slovní zásoby. Základní pojmy tvoření slov jsou přehledně vysvětleny i s příklady v tabulce na str. 34. Rovněž je velmi srozumitelně a přehledně zpracován postup u slovotvorného rozboru, který je v SPN a Nové škole zařazen v 6. ročníku. Pokud srovnáme nakladatelství SPN a Novou školu, tak zjistíme, že SPN nezmiňuje vůbec slova motivovaná a nemotivovaná, přičemž Nová škola a Fraus ano. Obě nakladatelství (SPN a Nová škola) nemají přesně uchopený algoritmus slovotvorného rozboru, pouze pracují s pojmy jako je slovotvorný základ a prostředek,

a že při rozboru srovnáváme odvozené slovo s jeho slovem základovým. Fraus věnuje postupu slovotvorného rozboru celou stranu 36. Celý postup je rozčleněn do jedenácti kroků, přičemž hned v prvním kroku je zmíněna onomaziologická báze a příznak, se kterou SPN ani Nová škola nepracuje (příkladovou větou je *Brankář je člověk, který chrání fotbalovou branku.*), následují další kroky: podtrhnutí základového slova, napsání obou slov pod sebe, určit slovní druhy, odtrhnout koncovku základového slova, porovnat obě slova a dát do rámečku slovotvorný základ, vypsát slovotvorný prostředek, zapsat případné hláskové změny, k danému slovotvornému prostředku objevit další stejně tvořená slova, pojmenovat způsob tvoření a slovotvorný typ a formulovat souvislou odpověď.

Učebnice pro 8. ročník

Učivo o obohacování slovní zásoby se objevuje hned v úvodní kapitole *Opakování ze 7. ročníku* na straně 6. První cvičení je zaměřeno na opakování základních pojmů z obohacování slovní zásoby a tvoření slov. Učivo navazuje hned další kapitolou na straně 9 *Obohacování slovní zásoby – Co už víme o slovní zásobě*, dále *Způsoby obohacování slovní zásoby a tvoření slov* na str. 11 a poslední podkapitola se zabývá slovy přejatými na straně 14. Celou kapitolu učiva završují souhrnná cvičení na str. 20.

Učebnice pro 9. ročník

Stejně jako předchozí díly učebnici tato začíná opakováním učiva 8.ročníku na straně 6. První čtyři cvičení jsou zaměřena na obohacování slovní zásoby. Na straně deset začíná velká kapitola *Slovní zásoba a význam slova*, která se dále člení do čtyř kapitol – *Slovo a sousloví*, *Věcný význam slov* (strana 10), *Slovní zásoba a její obohacování* (strana 13), *Významové vztahy mezi slovy* (strana 15) a *Vrstvy ve slovní zásobě* (18). Další velkou kapitolu je *Nauka o tvoření slov*. V této kapitole najdeme učivo o stavbě slova a tvoření nových slov, včetně vývojových tendencí ve slovní zásobě a tvoření slov. Na straně 29 jsou opět souhrnná cvičení.

Zhodnocení analyzované učebnicové řady Fraus

V učebnicích nakladatelství Fraus je problematika obohacování slovní zásoby zařazena až od 7. ročníku. Učivo není ale rozloženo rovnoměrně, v 7. ročníku čítá 47 stran, v 8. ročníku 12 stran, v 9. ročníku 19 stran. Na druhou stranu na sebe učivo navazuje. Stěžejním ročníkem ohledně obohacování slovní zásoby je tedy 7. ročník, kde je tomuto učivu věnováno nejvíce pozornosti.

2.1.4 DÍLČÍ ZÁVĚR K HYPOTÉZE Č. 1

Po prozkoumání obsahu jednotlivých učebnic můžeme konstatovat, že první hypotéza, stanovená v úvodu práce, se potvrdila pouze částečně, a to z těchto důvodů:

- 1) Učebnice SPN zařazují učivo o způsobech obohacování slovní zásoby od 6. ročníku až po 9. ročník.
- 2) Učebnice Nová škola – Duha zařazují učivo o způsobech obohacování slovní zásoby od 6. ročníku až po 9. ročník.
- 3) Učebnice Fraus zařazují učivo o způsobech obohacování slovní zásoby až od 7. ročníku.
- 4) Všechny učebnicové řady jsou koncipovány tak, že na sebe učivo logicky navazuje, 7. ročník je ve všech případech nejdůležitějším ročníkem, v 8. ročníku se naopak učivo neprobírá tolik jako v ostatních ročnících. V 9. ročníku se veškeré poznatky z předchozích let opakují, žádné nové učivo se v učebnicích neobjevuje.

2.1.5 2. HYPOTÉZA

Druhá hypotéza v diplomové práci byla stanovena následovně: *Učivo o obohacování slovní zásoby směřuje k rozvoji komunikativních kompetencí žáků.* Pro ověření výše uvedené hypotézy jsme použili metodu obsahové analýzy jednotlivých cvičení v učebnicích.

Postupujeme od obsahu kapitol do druhého kroku, a to k jednotlivým cvičením. V teoretické části jsme s využitím RVP ZV vymezili, co je náplní komunikativních kompetencí. Ty jsou rozděleny celkem do pěti kategorií, které jsme pojmenovali následujícím způsobem (viz tučný text níže). Do těchto kategorií jsme přiřadili jednotlivá cvičení z učebnicových řad SPN, Nová škola a Fraus, která jsou součástí přílohy diplomové práce. Příloha 3 náleží SPN, příloha 4 Nové škole a příloha 5 nakladatelství Fraus. V rámci každého ročníku je vydělena jazyková a slohová část, přičemž předpokládáme, že během školního roku se většinou střídají hodiny jazykového a slohového vyučování. Učivo se postupně prolíná v týdenních jednotkách v cyklech.

Naším cílem je tak zjistit absolutní zastoupení kategorií ve cvičeních, jejich poměr v jazykové a slohové části a současně zjistit, zda se učivo o slovní zásobě od sebe odděluje, anebo zda se naopak ve slohu propojuje a zda cvičení vedou k rozvoji komunikativních kompetencí. Přehled počtu cvičení jednotlivých učebnicových řad shrneme do tabulek včetně grafů v dílčím závěru.

V rámci komunikativních kompetencí by měl žák na konci základního vzdělávání:

- formulovat a vyjadřovat své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřovat se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu = **formulace myšlenek**;
- naslouchat promluvám druhých lidí, porozumět jim, vhodně reagovat a účinně se zapojovat do diskuse, obhájit svůj názor a argumentovat = **diskuze**;
- rozumět různým typům textů a záznamům, obrazovým materiálům, běžně užívaným gestům, zvukům a jiným informačním a komunikačním prostředkům = **porozumění textu**;
- využívat informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem = **využívání komunikačních prostředků**;
- využívat získané komunikační dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi = **spolupráce**

Kapitola je rozdělena do tří částí. Každá část se věnuje jednomu nakladatelství (SPN, Nová škola, Fraus) podle jednotlivých ročníků. Cvičení jsou rozdělena dle stanových kritérií (do kategorií). Na základě toho tedy budeme charakterizovat každý ročník a vytvoříme závěry. V příloze diplomové práce jsou uvedena všechna cvičení z učebnic, které rozvíjí komunikativní kompetence a jsou rozděleny do kategorií (č. 3 SPN, č. 4 Nová škola, č. 5 Fraus).

2.1.6 ANALÝZA CVIČENÍ V UČEBNICOVÉ ŘADĚ SPN

6. ROČNÍK

A. Formulace myšlenek

V učebnici SPN pro 6. ročník základních škol se v jazykové části nachází celkem 7 zadání, která směřují na formulaci myšlenek. Prvním cvičením tohoto druhu je na str. 27/2b. V dalším zadání na str. 29/11 mají žáci vydělit předpony, vymežit jejich význam a s jejich pomocí utvořit další slova – cvičení navazuje na krátký výklad o předponách. V jazykové části nejsou jen mechanická cvičení typu „vydělte předpony“, „najděte základové slovo“, ale jsou zde i cvičení, které rozvíjí hodnotovou orientaci žáků (str. 35/4b, c).

V některých zadáních můžeme najít nikoliv jeden úkol, ale hned několik dílčích úkolů. Týká se to zadání na str. 29/11 (vymežit význam předpon, utvořit s předponami

další slova, použít slova ve větách), str. 29/12 (vysvětlit jména některých dnů v týdnu a k tomu nalézt jejich základové slovo), str. 31/3 (vyjmenovat příbuzné dvojice slov a zdůvodnit tento výběr), str. 31/5 (vysvětlit významový rozdíl mezi příbuznými slovy a použít je v konkrétních větách), str. 31/6 (najít co nejvíce příbuzných slov, popsat jejich významové vztahy) a str. 35/4.

V témže ročníku ve slohové části evidujeme dalších 13 zadání směřujících k formulaci myšlenek. Jde např. o str. 145/14, kde je úkolem žáka shrnout příběh vyprávěný komiksem do několika vět. Podobně se jedná také o zadání na str. 148/3, kde má žák popsat, jak vypadá pokoj, v němž žije, či popsat, jak obvykle vypadá ráno jeho cesta do školy (na str. 157/7).

Z výše uvedeného tvrzení můžeme celkově konstatovat, že v učebnicích českého jazyka pro 6. ročník základních škol je formulace myšlenek více zastoupena ve slohové části (13 zadání) než v jazykové části (8 zadání). V jazykové části jde převážně o zdůvodnění odpovědí na zadaný úkol. Zároveň jsme také zjistili, že ve slohové části se lze setkat s častým opakováním instrukcí, kdy mají něco popsat, vysvětlit nebo vyjmenovat a dochází ke kumulování otázek (např. cvičení 166/6e). Komunikativní kompetence rozvíjí sloh, ve cvičeních se pracuje s představivostí žáků (popište, jak vypadá vaše ranní cesta do školy; jak vypadá pokoj, ve kterém žijete apod.).

B. DISKUZE

Dále se zaměřujeme i na další kategorii komunikativních kompetencí. Jde o kategorii diskuse. V učebnici nakladatelství SPN pro 6. ročník se v jazykové části nenachází žádné zadání. Ve slohové části však nalézáme dvě cvičení, např. na str. 149/3c. Některým žákům může popis pomoci k tomu, aby si vytvořili obraz v hlavě, některým žákům pomoci nemusí, tím i mohou argumentovat, proč je slovní popis dostačující či nedostačující. Podnětné je slohové cvičení na str. 168/9, kdy si má žák z reklamního textu vypsát nespisovné a citově zabarvené jazykové prostředky a zamyslet se nad tím, proč se právě tyto prostředky zde objevují, jaký je jejich smysl. Cvičení směřuje k popisování jazyku reklamy. I oblast diskuse je více zaměřena na sloh (2 zadání) než na mluvnici (0 cvičení).

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Kategorie porozumění textu se nachází v jazykové části pouze v jednom cvičení, v němž má žák najít, co hrdina našel a význam tohoto slova rozpoznat dle toho, z jakého základu je utvořeno. Oproti tomu ve slohové části nacházíme celkem 4 zadání, z toho str. 150/2 obsahuje dva dílčí úkoly na sebe navazující.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

V kategorii zaměřené na využívání komunikačních prostředků docházíme ke zjištění, že jazyková část obsahuje jedno zadání (str. 31/5) a slohová část obsahuje tři zadání. Žáci mají hledat význam slov ve slovníku nebo v odborné příručce.

E. SPOLUPRÁCE

Kategorie spolupráce je zastoupena pouze jedním zadáním, a to v jazykové části na str. 31/2, kdy žáci mají pracovat ve skupinách a soutěžit. Ve slohové části nenacházíme cvičení, ve kterých by žáci měli spolupracovat.

Zhodnocení učebnice pro 6. ročník

Lze říci, že k rozvoji komunikativních kompetencí dochází zejména ve slohové části. Učebnice je zaměřena nejvíce na formulaci myšlenek a porozumění textu. Naopak nejméně je pozornost věnována rozvoji spolupráce. Instrukce se dost často opakují, nejčastěji se cvičení zaměřují na vysvětlování pojmů.

7. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část a slohová část je téměř vyrovnaná. V jazykové části nacházíme 16 zadání, ve slohové části 13, přičemž tři úlohy jsou rozděleny do dílčích úkolů. Na rozdíl od 6. ročníku je formulace myšlenek více rozvíjena v jazykové části. Za zajímavý úkol považujeme cvičení 4 na straně 162, v němž žáci mají odstranit jazykové nedostatky a zvolit vhodnější formulace. Tento úkol vyžaduje náročnější myšlenkovou operaci.

B. DISKUZE

V oblasti diskuze se setkáváme s dvěma zadáními, a to na str. 59/7 a na str. 60/12. Ve slohové části je zařazeno 5 zadání k diskuzi. Na rozdíl od 6. ročníku se v této učebnici věnuje pozornost diskuzi. Cvičení jsou rozvinutější, žáci musí nad odpovědí více přemýšlet. Ve cvičení 148/2d je možné, že se odpovědi žáků budou lišit, každý z nich může vnímat užívání prostředků jinak. Za podnětné cvičení považujeme slohové cvičení na str. 172/2e, kdy se mají žáci zamyslet nad používáním „globish“ slov oproti slovům běžným.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Kategorie porozumění textu je v jazykové části zastoupena celkem 5 cvičeními. Oproti učebnicím pro 6. ročník jde o kvantitativní posun. Ve slohové části nacházíme

celkem 8 zadání, nalézáme zde i zadání s několika dílčími úkoly, které na sebe navazují. Jde např. o zadání na str. 159/1, přičemž se toto cvičení vztahuje k popisům Moravy.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část obsahuje k této kategorii dvě zadání (na str. 59/7 a na str. 72/5), slohová část obsahuje pouze jedno zadání (str. 170/4a). Stejně tak jako v 6. ročníku, žáci mají opět pracovat se slovníky, v tomto případě i se Slovníkem cizích slov (např. ve cvičení na str. 72/5).

E. SPOLUPRÁCE

Oblast zaměřená na spolupráci je v učebnici pro 7. ročník zastoupena pouze ve slohové části, a to 2 cvičeními. Ve cvičení 146/1f žáci vytváří dramatizaci rozhovoru.

Zhodnocení učebnice pro 7. ročník

Stejně jako v učebnici 6. ročníku, tak i v tomto ročníku se opakují cvičení, ve kterých mají žáci vysvětlovat různé skutečnosti. Poprvé se v učebnici objevují cvičení zaměřená na opravu jazykových nedostatků. Na rozdíl od 6. ročníku je diskuze zastoupena v jazykové části. V 7. ročníku dochází k rozvíjení komunikativních kompetencí převážně v hodinách slohu.

8. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

V učebnici SPN pro 8. ročník základních škol se v jazykové části zaměřené na formulaci myšlenek nacházejí celkem 3 zadání. Str. 13/7 obsahuje dva dílčí úkoly, v nichž mají žáci užít pojmenování v konkrétních větách a slovesa v jiném významu než původním. Ve slohové části evidujeme celkem 12 zadání. Úkoly pro žáky 8. ročníku jsou opět kvalitativně náročnější, např. žáci si mají připravit krátký ústní výklad o cukrovce a stejně jako v 7. ročníku, i zde mají opravovat jazykové nedostatky (takový typ cvičení najdeme ve slohové části hned třikrát).

B. DISKUZE

Jazyková část neobsahuje úkol zaměřený k diskuzi, ve slohové části jsme našli jedno zadání. Oproti zadáním z učebnic pro 7. ročník vnímáme takto nízký počet cvičení zaměřených na rozvoj diskuse jako nedostatečný. Předpokládali jsme, že žáci 8. ročníku budou tuto kategorii dále rozvíjet, což se však neděje. Ve cvičení na str. 140/5d žáci argumentují proti sobě ve skupinách o tom, zda jsou Češi slabým národem či nikoliv. Tuto diskusi je možné vést např. v hodině občanské výchovy. Takový typ cvičení, kdy žáci jsou

proti sobě a uvádějí argumenty pro a proti, se objevuje ve srovnání s předešlými ročníky poprvé.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Kategorie porozumění textu je v jazykové části zastoupena jedním cvičením. Ve slohové části naproti tomu nacházíme celkem 5 zadání, v nichž nalézáme i zadání s několika dílčími úkoly, které na sebe navazují. Jde např. o zadání na str. 150/2 týkající se recenze. Opět tedy oproti jazykové části dominují slohová cvičení (1:5).

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

V kategorii využívání komunikačních prostředků docházíme ke zjištění, že jazyková část neobsahuje žádné zadání, ale ve slohové části evidujeme 3 zadání.

E. SPOLUPRÁCE

Kategorie zaměřená na spolupráci není v učebnici SPN pro 8. ročník v jazykové části zastoupena, naproti tomu ve slohové části zaznamenáváme jedno cvičení, a to na str. 140/5d.

Zhodnocení učebnice pro 8. ročník

V učebnici pro osmý ročník se rozvíjí komunikativní kompetence opět více ve slohové části. V jazykové části, která čítá pouze sedm stran v učebnici, nacházíme celkem čtyři cvičení, přičemž nejvíce zastoupená je opět kategorie formulace myšlenek, která směřuje stejně jako předchozí učebnice k vysvětlování. Více je tato kategorie rozvíjena ve slohu, v němž se žáci učí vyjadřovat a formulovat své myšlenky prostřednictvím slohových cvičení.

9. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

V učebnici SPN pro 9. ročník základních škol se v jazykové části zaměřené na formulaci myšlenek nachází celkem 7 zadání, což je kvantitativní posun oproti učebnicím pro 8. ročník. Ve slohové části evidujeme celkem 15 zadání, z čehož tři cvičení obsahují dva dílčí úkoly na sebe navazující. V tomto případě, podobně jako zadání pro 8. ročník, převažují zadání pro sloh (7:15). Ve cvičení na str. 24/9 má úloha charakter mezipředmětového vztahu, žáci si mají připravit krátké ústní referáty o hlavních znacích gotického, barokního a renesančního stavitelství. Velice zajímavým úkolem je ve slohové části str. 163/1d, ve kterém žáci uplatňují veškeré znalosti o významu slov.

B. DISKUZE

V jazykové části učebnice není ani jedno cvičení zaměřeno na diskuzi, ale ve slohové části evidujeme celkem 8 zadání, což je nejvíce ve srovnání s učebnicemi z nižších ročníků. Žáci ve všech cvičeních diskutují o jazykových prostředcích.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Kategorie porozumění textu je v učebnici pro 9. ročník v jazykové části zastoupena třemi cvičeními. Ve slohové části naproti tomu nacházíme 8 cvičení, ve třech cvičení je i zadání s několika dílčími úkoly, které na sebe navazují. Jde např. o zadání na str. 151/1 nebo na str. 175/3. Cvičení jsou podobného typu, převážně se věnují charakteristice výběru jazykových prostředků.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

V kategorii zaměřené na využívání komunikačních prostředků docházíme ke zjištění, že jazyková část obsahuje jedno zadání, podobně jako slohová část. Celkový počet zadání v této kategorii je nejnižší ze všech učebnic SPN.

E. SPOLUPRÁCE

Cvičení zaměřené na spolupráci v učebnicové řadě nakladatelství SPN pro 9. ročník v jazykové části není zastoupeno (podobně jako v učebnici pro 8. ročník), ve slohové části evidujeme zadání dvě. Např. ve cvičení na str. 148/5d je úkolem žáků své odpovědi vzájemně porovnat, čímž dochází k dalšímu rozvoji jejich vzájemné spolupráce a respektování názoru.

Zhodnocení učebnice pro 9. ročník

V jazykové části nacházíme celkem 11 zadání, naproti tomu ve slohové části se objevuje celkem 34 zadání, což znamená, že zadání pro slohovou část výrazněji převažují nad zadáními v jazykové části. Největší počet zastoupení dosahuje formulace myšlenek. Pozitivně vnímáme především to, že se v tomto ročníku rozvíjí diskuse.

Celkové hodnocení učebnicové řady SPN

Z analýzy učebnicové řady lze vyvodit, že se v učebnicích objevuje velký počet cvičení zaměřených na vysvětlování významů slov a instrukce se dost často opakují ve všech ročnících. Sledujeme rozdíl mezi 6. a 9. ročníkem, kdy v 9. ročníku žáci mají vyjadřovat svůj názor a hodnotit jednotlivé texty. Co se týče kategorií komunikativních kompetencí, značně dominuje kategorie formulace myšlenek, která je nejvíce zastoupena.

Naopak spolupráce je zastoupena ve cvičeních velmi slabě. Jazyková část obsahuje převážně cvičení mechanického charakteru.

2.1.7 ANALÝZA CVIČENÍ V UČEBNICOVÉ ŘADĚ NOVÁ ŠKOLA – DUHA

6. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část zaměřená na formulaci myšlenek čítá celkem 3 zadání, přičemž úloha na str. 14/1 obsahuje dva dílčí úkoly na sebe navazující. Slohová část čítá 20 zadání, z toho tři cvičení zahrnují dílčí úkoly. Jazyková část rozvíjí zdůvodnění, slohová část se zaměřuje na popis, např. žáci mají napsat popis kamaráda, místnost, pohádkovou postavu apod. Zajímavé cvičení evidujeme na str. 149/1c, kdy žáci z výpisků mají formulovat věty tak, aby vznikl výtah.

B. DISKUZE

V jazykové části neevidujeme žádný takový typ cvičení, ve slohové části evidujeme 4. V diskuzi mají žáci na str. 161/3b vyjadřovat své pocity, na str. 145/3b žák vyjadřuje svůj názor na to, jak by reagoval na Hančinu větu.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část obsahuje pouze 2 cvičení na porozumění textu, a to na str. 14/1b (žáci mají na základě výchozího textu vysvětlit původní významy slova čas) a dále na str. 20/6 (toto cvičení zároveň obsahuje dva dílčí úkoly na sebe navazující). Porozumění textu je více rozvíjeno ve slohové části, která čítá 9 cvičení, z toho dvě cvičení jsou rozdělena do dílčích úkolů. Za zajímavé cvičení považujeme cvičení na str. 155/4b, kdy žáci mají dle smyslu doplnit vhodná slova. V takovém typu cvičení musí žák textu rozumět a zamyslet se, aby našel nejvhodnější výraz a text dával stále smysl.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

V učebnici pro 6. ročník se komunikační prostředky využívají pouze ve dvou cvičeních ve slohové části, v jazykové části nikoliv. Prostřednictvím internetu mají žáci vysvětlit význam ustálených slovních spojení. Ve cvičení na str. 149/1e mají žáci vyhledat slova, kterým nerozumí (jedná se o slova cizího původu) a zjistit jejich význam. Není přesně vyjádřeno, zda mohou využít internet, ale předpokládáme, že by internet využili, proto cvičení zařazujeme do této kategorie.

E. SPOLUPRÁCE

V jazykové části evidujeme pouze jedno cvičení, které podporuje spolupráci, ve slohové části nacházíme tři taková cvičení, kdy žáci mají pracovat ve skupinách či dvojici.

Zhodnocení učebnice pro 6. ročník

Pokud srovnáme poměr jazykové a slohové části, docházíme ke zjištění, že komunikativní kompetence jsou více rozvíjeny ve slohové části. Mezi jazykovou částí a slohovou je značný celkový nepoměr cvičení, přičemž ve slohové části je zastoupena každá kategorie. V jazykové části chybí prostor k diskuzi a využívání komunikačních prostředků.

7. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

Na rozdíl od učebnice pro 6. ročník nalézáme větší počet cvičení zaměřených na formulaci myšlenek v jazykové části, a to celkem 13 (dvě cvičení obsahují dva dílčí úkoly), ve slohové části 8 (rovněž dvě cvičení zahrnují dva dílčí úkoly). Úlohy jsou nejvíce zaměřeny na vysvětlování, v jazykové části se převážně jedná o to, jestli žáci rozumí významu slov. Slohová část se zaměřuje na vypravování a vysvětlování přirovnání, přísloví a rčení. Na rozdíl od 6. ročníku formulace myšlenek převažuje v jazykové části.

B. DISKUZE

Stejně jako v předchozím ročníku, tak i v 7. ročníku nedochází k rozvoji schopnosti diskutovat. V jazykové části evidujeme dvě cvičení, ve slohové části pouze jedno. Žáci mají ve cvičeních odůvodňovat svá tvrzení.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Úlohy zaměřené na porozumění textu nalézáme v jazykové části čtyřikrát, ve slohové části dvakrát. V jazykové části se ve dvou cvičeních pracuje s obrázky, v ostatních s textem.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

V jazykové části, na rozdíl od učebnice pro 6. ročník, nalézáme 2 cvičení, v němž je využito komunikačních prostředků. Žáci mají pracovat s Pravidly českého pravopisu a se Slovníkem cizích slov. Ve slohové části se objevuje jedno cvičení. Úkolem žáků je vyhledat význam cizích slov.

E. SPOLUPRÁCE

V 7. ročníku evidujeme spolupráci pouze ve slohové části, a to počtem 3 cvičení, z toho str. 147/1 je rozděleno do dvou dílčích úkolů, které na sebe navazují. Jazyková část žádné takové cvičení neobsahuje.

Zhodnocení učebnice pro 7. ročník

Ve srovnání s učebnicí pro 6. ročník se formulace myšlenek, diskuze, porozumění textu a využívání komunikačních prostředků více rozvíjejí v jazykové části. Jazyková část ovšem neobsahuje cvičení zaměřená na spolupráci. Pokud srovnáme poměr cvičení v jazykové části a slohové části, docházíme k závěru, že v této učebnici se komunikativní kompetence více rozvíjí v jazykové části.

8. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

Tato kategorie čítá celkem dvě cvičení v jazykové části. Ve cvičení na str. 7/2 mají žáci zdůvodnit, proč dané slovo do sloupce nepatří a v dalším cvičení na str. 8/6 rozlišit, zda je ve větě užitá metafora nebo metonymie a své tvrzení zdůvodnit. Větší prostor k formulaci myšlenek poskytuje slohová část, ve které nalézáme 17 cvičení, z toho str. 129/4 zahrnuje dva dílčí úkoly. Podstatou slohových cvičení je především vysvětlování, ve třech cvičeních mají žáci napsat úvahu (str. 139/4c a str. 140/5f) či vypravování (str. 128/3b).

B. DISKUZE

Ačkoliv jsme očekávali, že diskusi bude v 8. ročníku věnován větší prostor než v předešlých ročnících, došli jsme ke zjištění, že v jazykové části žádná taková cvičení nejsou, pouze ve slohové části evidujeme je jedno cvičení, v němž žáci diskutují o vzhledu Barky na základě textové ukázky z knihy *Fimfárum*.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Tato kategorie se v jazykové části nenachází, ale slohová část obsahuje 6 cvičení k porozumění textu. Str. 123/1 obsahuje dva dílčí úkoly vztahující se k textu. Cvičení se zaměřují především na shrnutí informací, tedy o čem text je (např. str. 130/1e), dále žáci na základě textu mají odvodit význam slova greenhorn (str. 123/1b).

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

V 8. ročníku je využívání komunikačních prostředků zastoupeno pouze v 1 cvičení, konkrétně ve slohové části na str. 140/5c. V jazykové části nenacházíme žádné cvičení.

E. SPOLUPRÁCE

Poslední kategorie, spolupráce, není v jazykové části obsažena. Nicméně slohová část nabízí úloh ke spolupráci 9, z toho str. 133/2 obsahuje dva dílčí úkoly. Jako podnětné cvičení považujeme cvičení na str. 127/1d. Žáci mají co nejpoetičtěji představit jeden měsíc v roce, musí si nechat záležet na výběru jazykových prostředků, které by měly být básnické a pestré. Cvičení závisí na jazykové vybavenosti žáků. Do tohoto cvičení by bylo vhodné zařadit i dramatizaci.

Zhodnocení učebnice pro 8. ročník

V učebnici pro 8. ročník není v jazykové části dostatečný prostor pro rozvoj komunikativních kompetencí. Důvodem je to, že učivu o obohacování slovní zásoby jsou v učebnici věnovány pouze 3 strany. Tento deficit však nahrazuje slohová část.

9. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

V učebnici pro 9. ročník evidujeme celkem 2 cvičení zaměřená na formulaci myšlenek, ve slohové části nacházíme celkem 11 cvičení. Jazyková část je zaměřena na vysvětlování, slohová část především na popis.

B. DISKUZE

Ani v 9. ročníku se kategorie diskuze příliš nerozvíjí. V jazykové části není takový typ cvičení, ve slohové části evidujeme 4 cvičení. Cvičení 139/4c může být pro žáky náročnější, protože vyžaduje několik kroků k tomu, aby zadání splnili. Považujeme ho ovšem za podnětné, protože vede žáky i k respektování názoru druhého.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část neobsahuje typ cvičení, které by rozvíjelo kategorii porozumění textu. Ve slohové části evidujeme 3 typy cvičení. Podnětné cvičení nalézáme na str. 129/1, v němž se postupuje ve dvou krocích. Žáci musí pochopit podstatu textu, na základě toho vyjádřit hlavní myšlenku a z ní sestavit výtah. Takový typ cvičení vede k tomu, aby se žáci naučili rozlišovat podstatné věci od nepodstatných.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

V učebnici pro 9. ročník poprvé evidujeme využití komunikačních prostředků v jazykové části, a to počtem 4 cvičení. Ve slohové části mají žáci za úkol pracovat ve 2 cvičeních s internetem a Slovníkem cizích slov.

E. SPOLUPRÁCE

Poslední kategorie, spolupráce, je v jazykové části zastoupena pouze jednou a ve slohové části třikrát. Za podnětné cvičení považujeme str. 139/4. Žáci si mají hrát na novináře a pracovat ve skupinách, musí se tedy vzájemně naslouchat a společně shodnout na obsahu zprávy.

Zhodnocení učebnice pro 9. ročník

Celkovým počtem cvičení v jazykové části (7) a počtem ve slohové části (23) docházíme k závěru, že komunikativním kompetencím je věnována pozornost ve slohu. Nicméně jsme očekávali, že v 9. ročníku budou zastoupeny všechny kategorie komunikativních kompetencí, které směřují k naplnění očekávaných výstupů 9. ročníku. Kategorie diskuze a porozumění textu však není obsahově naplněna. Cvičení jsou nejvíce zaměřena na formulaci myšlenek, nejméně na využívání komunikačních prostředků.

Celkové hodnocení učebnicové řady Nová škola – Duha

Stejně jako v učebnicové řadě SPN, tak i v Nové škole se komunikativní kompetence více rozvíjejí více ve slohové části. Poměr cvičení v jazykové části a slohové části je diametrální. Při analýze cvičení jsme si všimli, že v jazykové části převažují mechanická cvičení, která se zaměřují na slovtvornou analýzu slov a téměř na každé stránce jsou úkoly zaměřené na pravopis, přičemž pravopisu je v každé učebnicové řadě věnována kapitola zvlášť. Instrukce se v každém ročníku opakují, žáci ve všech ročnících mají provést rozbor slova, tvořit slova od základových slov, z dvojic vybírat slova, která byla utvořena např. předponou, či vysvětlovat různé skutečnosti. Mezi jednotlivými ročníky tak nedochází k velkému posunu, co se týče náročnosti úkolů. Navíc mnoho cvičení vychází z textu, se kterým se pracuje. Cvičení jsou tak rozdělena do několika dalších úkolů. Prvním úkolem žáků je doplnit nejrůznější pravopisné jevy. Některé dílčí úkoly dokonce obsahují i učivo morfologie (takové cvičení nalézáme např. učebnici pro 7. ročník na str. 84/1c – Určete vzory podstatných jmen, dále v 6. ročníku na str. 17/4b Určete slovní druhy všech slov + 17/4c U slova přání určete všechny mluvnické kategorie). V učivu o slovní zásobě najdeme spoustu cvičení s křížovkami, v učebnicích SPN nic

takového nenalzáme. Slohová část dominuje nad jazykovou částí ve všech kategoriích, přičemž jasně převažuje formulace myšlenek. Velmi často se opakuje instrukce „vysvětlete“.

2.1.8 ANALÝZA CVIČENÍ V UČEBNICOVÉ ŘADĚ FRAUS

7. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

V učebnicové řadě nakladatelství Fraus se v jazykové části setkáváme celkem se 14 zadáními směřujícími k formulaci myšlenek. Za velmi podnětný úkol považujeme cvičení na str. 55/6, protože směřuje k vnitřní motivaci žáků (viz kapitola 1.8). Žáci v tomto cvičení mají zhodnotit význam nauky o tvoření slov a zamyslet se nad tím, proč se o nauce o tvoření slov učí. Takové cvičení SPN ani Nová škola neobsahuje. Slohová část silně převažuje nad jazykovou částí, a to počtem 38 cvičení, spousta cvičení obsahuje další dílčí úkoly. Žáci mají ve slohové části převážně popisovat věci či psát např. charakteristiku, motivační dopis nebo vypravování. Ve srovnání s SPN a Novou školou je ve cvičeních zastoupeno vysvětlování pojmů jen jednou. S pojmy z oblasti neslovotvorného způsobu obohacování slov se pracuje na straně 123 ve cvičení 3. Žáci si nejprve vyberou fotografii, s níž nadále pracují. Formulují k ní vhodná přirovnání, personifikaci, básnická vyjádření a slova citově zbarvená. V posledním bodě sestavují osnovu a píší líčení.

B. DISKUZE

Diskuze čítá celkem 7 zadání, z toho 3 v jazykové části a 4 ve slohové části. Dvě cvičení ve slohové části se zaměřují na hodnocení. V úloze č. 3b na str. 126 mají žáci nejenom své práce porovnat, ale i zhodnotit.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Tato kategorie se objevuje v jazykové části ve 3 cvičeních (str. 33/7 obsahuje dva dílčí úkoly), v nichž se pracuje s textem. Ve slohové části nacházíme 7 cvičení (dvě cvičení zahrnují dva dílčí úkoly), přičemž v některých se pracuje s obrázky (str. 115/3c, 116/4b). Cvičení 3 na straně 115 může být pro žáky náročnější z hlediska volby jazykových prostředků a dodržování logického sledu myšlenek.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

S komunikačními prostředky se pracuje více v jazykové části, zde evidujeme 7 cvičení (jedno je rozděleno do dvou dílčích úkolů), ve slohové části pouze 2. V této

oblasti se ve velké části pracuje se Slovníkem spisovné češtiny, ve slohové části si žáci mají připravit obrazovou prezentaci.

E. SPOLUPRÁCE

Se spoluprací se setkáváme v jazykové části ve 3 cvičeních s dílčími úkoly, které na sebe navazují. Instrukce ve cvičeních jsou stejné, jen se každé z nich zaměřuje na jiný typ odvozování (tzn. první cvičení na odvozování osob, druhé se zaměřuje na odvozování míst, třetí na názvy vlastností). Ve slohové části nacházíme jedno cvičení, žáci mají za úkol ve skupině či dvojici vypracovat výtah.

Zhodnocení učebnice pro 7. ročník

V 7. ročníku dochází k rozvoji komunikativních kompetencí ve všech oblastech, dominantní je zejména formulace myšlenek ve slohové části. Využívání komunikačních prostředků a spolupráce se rozvíjí více v jazykové části. Z analýzy lze vyvodit, že žáci uplatní získané vědomosti z učiva o obohacování slovní zásoby ve slohové části (zejména na str. 122/3, 122/5, 121/2b).

8. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

Ve srovnání s nakladatelstvími SPN a Nová škola pro 8. ročník obsahuje Fraus nejvíce cvičení k rozvoji formulace myšlenek. Poměr cvičení je téměř vyrovnaný, jazyková část obsahuje 15 takových cvičení, slohová část 18. V jazykové části se objevuje cvičení s dvěma dílčími kroky. Na str. 20/4 žáci mají napsat krátké zamýšlení nad svým vztahem k cizím slovům. Jejich texty jistě mohou přinést zajímavé poznatky. Ve slohové části si všímáme kognitivně náročnějších úkolů, příkladem takového úkolu může být cvičení 4 na straně 119, v němž žáci mají přednést z paměti výklad na základě osnovy, kterou si připraví. I ve slohové části evidujeme tři cvičení s dílčími úkoly.

B. DISKUZE

Kategorie diskuze se objevuje v jazykové části ve dvou cvičeních, ve slohové části v 5 cvičeních. Ve slohové části diskutují žáci buď ve skupinách nebo s celou třídou. Za podnětné cvičení považujeme úkol na str. 112/5, v němž žáci mají nejenom diskutovat, ale zároveň úkol vede k hodnocení skupinové práce.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Tato kategorie převažuje ve slohové části nad jazykovou částí. V jazykové části zaznamenáváme 3 cvičení, ve slohové části 7 cvičení. Dvě cvičení ze slohové části jsou

rozděleny do několika dílčích úkolů, které na sebe navazují (str. 113/10 a str. 133/3). Na str. 133/3 se pracuje s ukázkou se sbírky *Polednice*.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

V jazykové části jsou komunikační prostředky využívány víc než ve slohové části. Poměr cvičení je 10:3. Instrukce jsou ale velmi podobné v obou částech, žáci mají v mnoha cvičeních vysvětlovat význam slov pomocí Slovníku cizích slov a Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Rovněž se úkoly zaměřují na práci s etymologickým slovníkem, Stručnou mluvnici českou a s Českým národním korpusem.

E. SPOLUPRÁCE

Spolupráce je v jazykové části i slohové části vyrovnaná poměrem 2:2. Ve cvičeních mají žáci pracovat ve skupinách či vytvořit pro spolužáky úkoly.

Zhodnocení učebnice pro 8. ročník

Nejvíce cvičení se objevuje v kategorii formulace myšlenek, nejméně je naopak zastoupena spolupráce. Velmi často se opakuje instrukce „vysvětlete“, v níž se prolíná kategorie formulace myšlenek a využívání komunikačních prostředků. Kvantitativní posun zaznamenáváme v kategorii využívání komunikačních prostředků.

9. ROČNÍK

A. FORMULACE MYŠLENEK

Formulace myšlenek je nadále rozvíjena i v 9. ročníku, v jazykové části tato kategorie čítá 14 cvičení (str. 11/1 a 29/3 obsahují dva dílčí úkoly na sebe navazující), ve slohové části 13 cvičení (str. 113/1 zahrnuje dva dílčí úkoly, které na sebe navazují). V jazykové části jsou cvičení založená na vysvětlování. Ve cvičení 3 na straně 29 se používá metoda kritického myšlení, žáci mají vytvořit vlastní myšlenkovou mapu.

B. DISKUZE

V 9. ročníku je tato kategorie rozvíjena nejvíce nejen ve srovnání s předchozími ročníky, ale i s nakladatelstvími SPN a Nová škola. V jazykové části se setkáváme s diskuzí v 9 cvičeních, ve slohové části s 19 cvičeními (z toho je jedno cvičení na str. 132/2 rozděleno do dvou dílčích úkolů, které na sebe navazují). Ve slohu je diskuzi věnována pozornost ve formě samostatné kapitoly jako slohovému útvaru. Žáci mají ve cvičení 4 na straně 139 možnost vyzkoušet si panelovou diskuzi.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Úlohy na porozumění textu jsou v učebnici téměř vyrovnané, jazyková část obsahuje 7 cvičení (z toho str. 29/2 zahrnuje dva dílčí úkoly), slohová část 8 cvičení (str. 113/1 obsahuje dva dílčí úkoly). I v tomto ročníku (stejně jako v 7. ročníku) se ve slohové části pracuje s obrázkem (str. 117/7). Žáci mají podle obrázku popsat postup, jak osedlat koně. Pro žáky může být uvedené cvičení náročnější. Nejprve musí porozumět pojmům, které budou při popisu potřebovat (výčet pojmů je uveden v učebnici na liště) a následně správně popsat jednotlivé kroky, což může být pro některé žáky těžké, pokud nikdy koně neosedlávali.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Tato kategorie je svým počtem v 9. ročníku nejvíce zastoupena. Značnou dominanci má jazyková část, ve které se objevuje 16 cvičení (z toho dvě cvičení obsahují dílčí úkoly), ve slohové části pouze 5. Stejně jako v 7. a 8. ročníku žáci pracují se Slovníkem spisovné češtiny pro školu a veřejnost, Slovníkem cizích slova a etymologickým slovníkem. Některé informace mají dohledávat na internetu (např. 143/3c).

E. SPOLUPRÁCE

Spolupráci je věnována větší pozornost ve slohové části, v níž zaznamenáváme 6 cvičení (str. 136/2 obsahuje dva dílčí úkoly), v jazykové části pouze 2 cvičení (str. 20/5 zahrnuje tři dílčí úkoly). V jazykové části považujeme za podnětný úkol str. 20/5, jelikož se zadání vztahuje k různým oborům. Ve slohové části se opět pracuje s myšlenkovou mapou (str. 136/2).

Zhodnocení učebnice pro 9. ročník

Tato učebnice poskytuje soubor cvičení, která rozvíjí komunikativní kompetence. Ve všech kategoriích nacházíme hojný počet cvičení jak v jazykové části, tak ve slohové části. Výjimkou je spolupráce, která v jazykové části čítá jen 2 cvičení. Kvantitativní posun naopak zaznamenáváme v oblasti diskuze.

Celkové hodnocení učebnicové řady Fraus

Učebnicová řada Fraus nabízí pestrý výběr cvičení, přičemž nejvíce dominují úlohy zaměřené na formulaci myšlenek. Při analýze cvičení jsme si všimli, že se v této řadě více pracuje s obrazovým materiálem a dochází k mezipředmětovým vztahům (např. žáci mají popisovat pokusy z chemie, přinést si obraz z výtvarné výchovy apod.). Kladně hodnotíme

větší počet cvičení zaměřených na rozvoj schopnosti diskutovat a využívání komunikačních prostředků. Z prozkoumání jednotlivých cvičení vyplývá fakt, že k rozvoji komunikativních kompetencí dochází rovnoměrně, i když jsou někde poměry diametrální (např. formulace myšlenek v 7. ročníku v poměru 11:44, využívání komunikačních prostředků v 9. ročníku 17:5, v obou případech dominuje slohová část), tak i jazyková část mnohokrát převyšuje nad slohovou částí (např. v 8. ročníku se využívá komunikačních prostředků více v jazyku než ve slohu). Instrukce se v každém ročníku často opakují, od 7. ročníku nezaznamenáváme kvalitativní posun. Obtížnější může být pro žáky diskutovat a argumentovat na daná témata. Instrukce ve cvičeních nabývají srozumitelnosti a jednoznačnosti, nedochází v nich ke kumulování otázek jako v SPN. Jednotlivé úkoly směřují ke splnění požadavků očekávaných výstupů stanoveným RVP.

2.1.8.1 DÍLČÍ ZÁVĚR K HYPOTÉZE Č. 2

Hypotéza číslo 2 *Učivo o obohacování slovní zásoby směřuje k rozvoji komunikativních kompetencí žáků* se na základě analýz jednotlivých cvičení v učebnicových řadách potvrdila, a to z těchto důvodů:

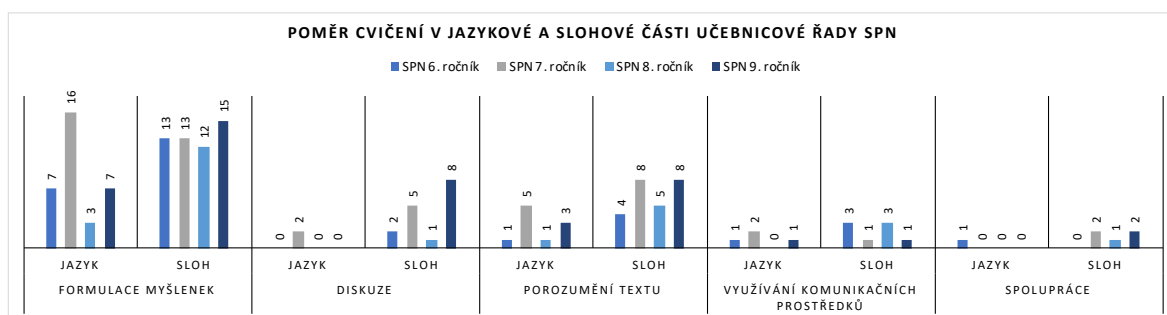
- 1) V teoretické části o komunikačním přístupu jsme zmínili koncepci S. Štěpáníka, že hlavním bodem výuky českého jazyka by měl být důraz na komunikační cíl a kultivace komunikativních kompetencí, tedy aby žák vytvářel adekvátní jazykový projev – nejčastěji je zastoupen bod ve *formulace myšlenek*, dále aby žák porozuměl jazykovým projevům ostatních komunikantů – tento bod splňuje *diskuze* a i *spolupráce*.
- 2) Komunikativní kompetence jsou rozdělené do pěti kategorií, které jsme si pojmenovali *formulace myšlenek*, *diskuze*, *porozumění textu*, *využití komunikačních prostředků*, *spolupráce*. Každá tato kategorie je v učebnici zastoupena buď v jazykové části, nebo ve slohové části, nebo v obou částech.

V následující části práce shrneme do tří tabulek počty cvičení, které jsme popisovali v kapitolách 2.1.6 – 2.1.8. Každá tabulka se věnuje jedné učebnicové řadě a je rozdělena dle ročníků a dle komunikativních kompetencí na základě stanovených kritérií (tzn. do kategorií). Ke každé tabulce náleží graf, z něhož lze vyčíst poměr cvičení v jazykové a slohové části. Na závěr vkládáme i tabulku s celkovým počtem cvičení jednotlivých kategorií komunikativních kompetencí seřazených sestupně a graf zastoupení.

Tabulka 1: Počet cvičení v učebnicových řadách SPN

Kategorie komunikativních kompetencí	Formulace myšlenek		Diskuze		Porozumění textu		Využívání komunikačních prostředků		Spolupráce	
	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh
Nakladatelství a ročník										
SPN 6. ročník	7	13	0	2	1	4	1	3	1	0
SPN 7. ročník	16	13	2	5	5	8	2	1	0	2
SPN 8. ročník	3	12	0	1	1	5	0	3	0	1
SPN 9. ročník	7	15	0	8	3	8	1	1	0	2
Celkem	86		18		35		12		6	

Zdroj: vlastní

Graf 1: Graf k tabulce č. 1

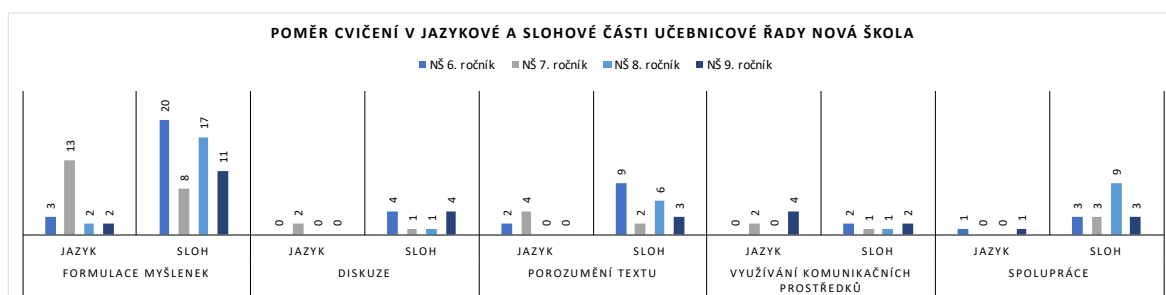
Zdroj: vlastní

Z grafu lze vyčíst značný nepoměr mezi formulací myšlenek a využívání komunikačních prostředků a spoluprací.

Tabulka 2: Počet cvičení v učebnicových řadách Nová škola – Duha

Kategorie komunikativních kompetencí	Formulace myšlenek		Diskuze		Porozumění textu		Využívání komunikačních prostředků		Spolupráce	
	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh
<i>Nakladatelství a ročník</i>										
NŠ 6. ročník	3	20	0	4	2	9	0	2	1	3
NŠ 7. ročník	13	8	2	1	4	2	2	1	0	3
NŠ 8. ročník	2	17	0	1	0	6	0	1	0	9
NŠ 9. ročník	2	11	0	4	0	3	4	2	1	3
Celkem	76		12		26		12		20	

Zdroj: vlastní

Graf 2: Graf k tabulce č. 2

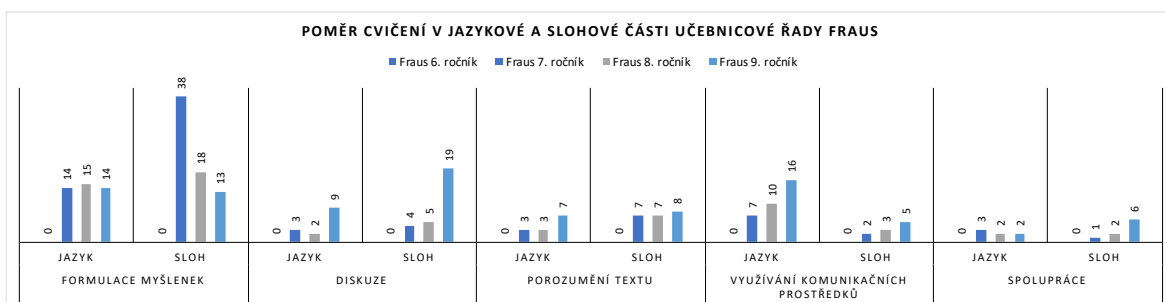
Zdroj: vlastní

Z grafu lze vyčíst dominanci kategorií ve slohové části, přičemž nejvíce je zastoupena formulace myšlenek.

Tabulka 3: Počet cvičení v učebnicových řadách Fraus

Kategorie komunikativních kompetencí	Formulace myšlenek		Diskuze		Porozumění textu		Využívání komunikačních prostředků		Spolupráce	
	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh	Jazyk	Sloh
<i>Nakladatelství a ročník</i>										
Fraus 6. ročník	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fraus 7. ročník	14	38	3	4	3	7	7	2	3	1
Fraus 8. ročník	15	18	2	5	3	7	10	3	2	2
Fraus 9. ročník	14	13	9	19	7	8	16	5	2	6
Celkem	112		42		35		43		16	

Zdroj: vlastní

Graf 3: Graf k tabulce č. 3

Zdroj: vlastní

Z grafu lze vyčíst dominantní postavení kategorie formulace myšlenek a nízký počet cvičení zaměřených na spolupráci.

Ze součtu absolutního zastoupení (v tabulce položka „celkem“) jsme vytvořili sestupné pořadí jednotlivých kategorií ve všech učebnicových řadách. Na základě tohoto počtu cvičení z jazykové a slohové části dané kategorie jsme vypracovali k pořadí rovněž graf.

SPN

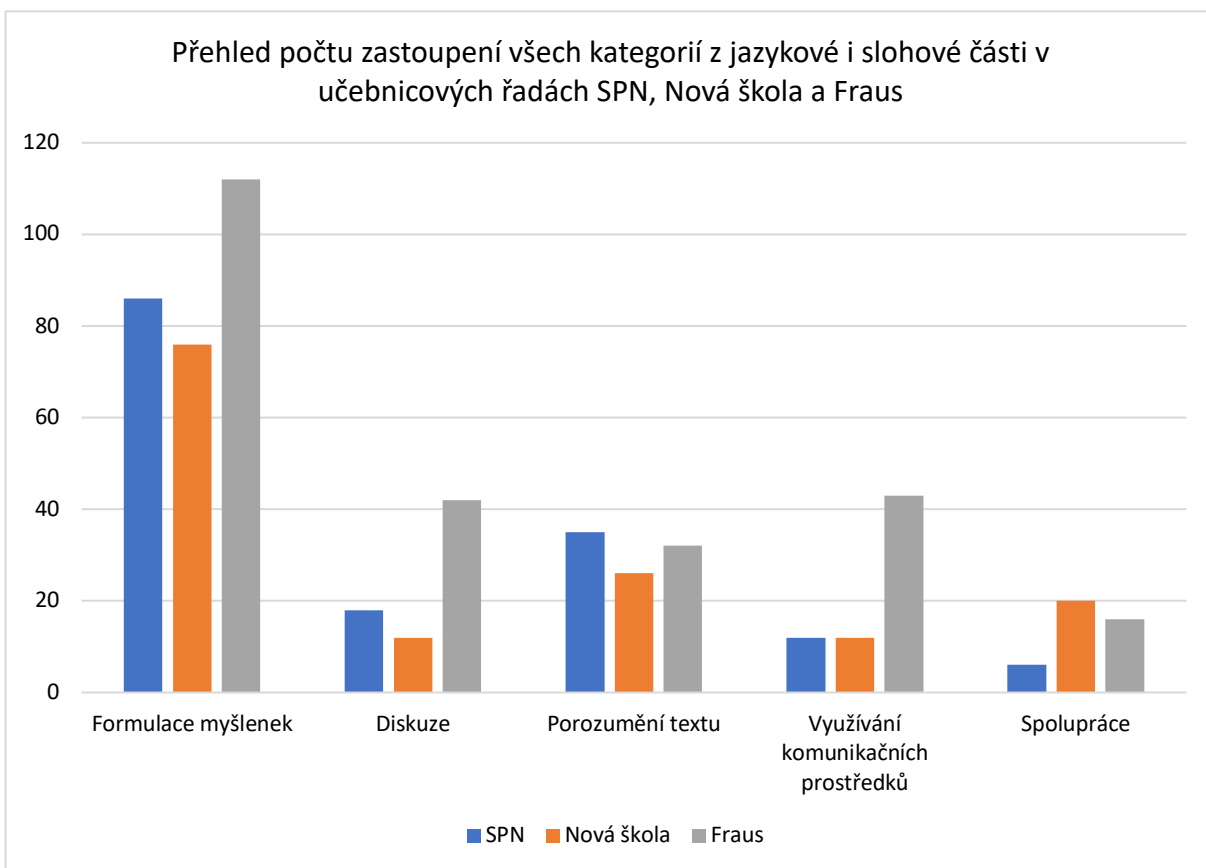
1. Formulace myšlenek (86).
2. Porozumění textu (35).
3. Diskuze (18).
4. Využívání komunikačních prostředků (12).
5. Spolupráce (6).

Nová škola – Duha

1. Formulace myšlenek (76).
2. Porozumění textu (26).
3. Spolupráce (20)
4. Diskuze (12)
5. Využívání komunikačních prostředků (12).

FRAUS

1. Formulace myšlenek (112).
2. Využívání komunikačních prostředků (43).
3. Diskuze (42).
4. Porozumění textu (35).
5. Spolupráce (16).

Graf 4: Graf absolutního zastoupení

Zdroj: vlastní

2.1.9 ZHODNOCENÍ UČEBNICOVÝCH ŘAD PO STRÁNCE KVALITY

Podrobnou analýzou jsme zjistili, že učivo se neprobírá ve všech ročnících 2. stupně ZŠ. Fraus zařazuje učivo až od 7. ročníku, ostatní učebnicové řady řeší toto učivo od 6. do 9. ročníku. V jednotlivých ročnících na sebe učivo navazuje a cvičení v učebnicových řadách vedou k rozvíjení komunikativních kompetencí. V nakladatelstvích SPN, Nová škola a Fraus jsou však jisté rozdíly.

SPN

SPN vymezuje na začátku kapitoly základní pojmy slovtvorby, které slouží pro lepší orientaci žáků v novém učivu a zpřehledňují tak, co vše si žák osvojí. Učebnice SPN jsou zaměřené tak, aby žáci komunikovali (mají hodně argumentovat a vysvětlovat), ale současně cvičení nabývají mechanického charakteru (*vypište, najděte...*). Současně se ve cvičeních málo využívají komunikační prostředky a práce ve skupinách či dvojicích

není častá. Jelikož se tyto dvě kategorie zároveň uplatňují v oblasti digitálních kompetencích, sociálních a personálních kompetencí, předpokládáme, že učitelé upravují cvičení podle svých potřeb, aby tyto kompetence rozvíjely. Učivo o slovní zásobě se aplikuje ve slohové části, kdy si žáci mají všimnout zejména jazykových prostředků a hodnotit je. Učebnice SPN obsahují přiměřený počet cvičení jak v jazykové, tak slohové části. Velkým nedostatkem v učebnici pro 6. ročník je to, že zde nejsou jasně stanoveny jednotlivé kroky slovotvorného rozboru. Přitom však učebnice v zadáních po žácích slovotvorný rozbor požaduje. V odvozování podstatných jmen, přídavných jmen a sloves nejsou uvedené nejproduktivnější přípony, kterými se slova tvoří. Dalším nedostatkem je absence řešení opakovacího testu v učebnicových řadách. Ten může pro žáky sloužit jednak jako zpětná vazba, jak učivu porozuměli a jednak jako příprava na test, pokud se s ním učitel nepracuje v hodinách. Proto by bylo vhodné uvést správné odpovědi. Učebnice naplňují obsahem i cvičeními očekávané výstupy jazykové i slohové výchovy (viz kapitola 1.6 Rámcový vzdělávací program), ale z výše uvedených důvodů hodnotíme učebnice jako průměrné.

NOVÁ ŠKOLA – DUHA

V učebnicích nakladatelství Nová škola je jazyková část zaměřena na analýzu a rozbor slova, ale ve slohové části se většina slohových cvičení zaměřuje na objasňování nejrůznějších pojmů (např. *Vysvětlete pojem seriózní nabídka, Vysvětlete význam těchto ustálených slovních spojení, Vysvětlete význam zvýrazněných slov v textu*). Obsahem i jednotlivými typy cvičení je Nová škola podobná SPN, obsahuje také přiměřený počet cvičení, ale přesto v ní nalzáme odlišnosti. V Nové škole se začíná výkladem, na který navazují různé texty s dílčími úkoly. Nová škola směřuje cvičení k mezipředmětovým vztahům (např. Str. 135/3b Sestavte popis, jak ošetřit popáleninu – lze propojit s výchovou ke zdraví). Součástí učebnic jsou opakovací testy pro žáky, řešení je možné si ověřit v zadní části učebnice. Na rozdíl od SPN pracuje Nová škola s pojmy motivovaná a nemotivovaná slova. Nedostatky shledáváme stejně jako v SPN ve způsobu, jakým autoři předkládají žákům postup při slovotvorném rozboru v učebnici pro 6. ročník, v 7. ročníku je výklad k učivu téměř totožný, není víc rozvinut. Pracuje se jen s pojmy, u kterých je uveden příklad (např. slovo odvozené – *východního*), přičemž po výkladu následují cvičení, ve kterém žáci mají hledat základová slova, určovat slovotvorný základ a prostředek. Učebnice 8. ročníku by se mohla slovní zásobě věnovat více (učivo je rozloženo pouze do tří stran). V učebnicích nalzáme nízký počet cvičení zaměřených

na využívání komunikačních prostředků, naopak ze všech nakladatelství má Nová škola nejvíce cvičení, ve kterých žáci spolupracují. Učebnice naplňují obsahem i cvičeními očekávané výstupy jazykové i slohové výchovy. Na základě uvedených důvodů hodnotíme učebnici jako průměrnou.

FRAUS

Nakladatelství Fraus také propojuje učivo o slovní zásobě s učivem ve slohové části. Poznatky z jazykové části žák aplikuje ve slohu. Ačkoliv Fraus začíná se slovní zásobou až v 7. ročníku, převažuje počty cvičení nad ostatními zkoumanými nakladatelstvími. V jazykové části najdeme opět cvičení na analýzu a rozbor slov, ale i cvičení zaměřená na aplikaci poznatků a regionalizaci učiva (např. pátrání po vzniku jmen z okolí bydliště), nejde tedy jen o mechanické typy cvičení, ve kterých žák analyzuje předem dané slovo, jako v SPN a Nové škole. Ze všech tří nakladatelství má Fraus nejvíce propracovaný postup při slovotvorném rozboru, který najdeme v učebnici pro 7. ročník. Jako jediný pracuje s pojmy motivace a fundace (v učebnici jsou tyto pojmy jako „vztah významový“ a „vztah hláskové podobnosti“). Zároveň zdůrazňuje, že ve slovotvorbě se pracuje se základními tvary slov (SPN a Nová škola se o tom nezmiňují). Fraus v kapitolách o odvozování podstatných jmen, přídavných jmen a sloves uvádí v poučkách příklady nejproduktivnějších přípon.

Kromě dominantního postavení v kategorii formulace myšlenek evidujeme i velké množství úloh, při nichž žák používá nejrůznější komunikační prostředky. Využívání komunikačních prostředků ve všech typech nakladatelství zmiňujeme proto, že v rámci revize RVP byly do klíčových kompetencí zařazeny digitální kompetence (viz kapitola 1.6 Rámcový vzdělávací program). Cvičení v učebnicích Fraus tedy umožňují naplňovat digitální kompetence na rozdíl od SPN a Nové školy, ve kterých se komunikační prostředky užívají méně. Tento fakt lze odůvodnit tím, že jsme pracovali s učebnicemi Fraus z roku 2021, SPN vydávalo učebnicovou řadu v letech 2006–2010, ale Nová škola je také jako Fraus novější, učebnice byly vydané v letech 2017-2020. Přesto v Nové škole nalzáme stejný počet cvičení zaměřených na zmíněnou kategorii jako v SPN. I tato informace může být pro učitele při výběru učebnicové řady podstatná. Fraus mimo jiné ze všech učebnicových řad nejvíce věnuje pozornost rozvíjení schopnosti diskutovat a argumentovat. Jako v SPN dochází k diferenciaci úloh v podobě úkolů pro „bystré hlavy“. Na druhou stranu Fraus také obsahuje kontrolní test bez řešení. Učebnice obsahuje hodně cvičení v jazykové i slohové části. Předpokládáme, že učitel v hodinách s učebnicí

pracuje, proto by při své přípravě na hodinu pravděpodobně musel vybírat nejvíce podnětná cvičení. Učebnice naplňují obsahem i cvičeními očekávané výstupy jazykové i slohové výchovy. Učebnicovou řadu Fraus hodnotíme jako kvalitní.

Ačkoliv jsme SPN a Novou školu zhodnotili jako průměrné, záleží na učiteli, jak bude s danou učebnicovou řadou pracovat. Učitel může rovněž rozhodnout o tom, jestli bude učivo z jazykové části o obohacování slovní zásoby současně aplikovat v hodinách slohu. Příkladem tak může být učivo o neslovotvorných způsobech obohacování slovní zásoby (zejména obrazná pojmenování), které lze propojit často uplatnit ve slohu. Zatímco SPN a Nová škola se více zaměřují ve slohu na zdůvodnění výběru jazykových prostředků a jejich vhodnosti, Fraus nechává na žácích, aby vhodné jazykové prostředky procvičovali v mnoha slohových cvičeních (např. úkoly typu *Napište úvahu, charakteristiku* apod.). Nicméně i v učebnicové řadě Fraus nalézáme úkoly, ve kterých se také hodnotí jazykové prostředky, jen je jich podstatně méně než v SPN a Nové škole. Opačná situace nastává tedy u nakladatelství SPN a Nové školy, v nichž je tvůrčí psaní zastoupeno méně. Fraus by tedy mohl obsahovat více cvičení, ve kterých by žáci reflektovali výběr jazykových prostředků.

2.2 ANALÝZA UČEBNIC SLOVENSKÉHO STÁTNÍHO NAKLADATELSTVÍ

V listopadu roku 2022 jsem³⁹ společně s katedrou českého jazyka a literatury vyjela na didaktickou stáž do Prešova, kde jsme měli možnost nahlédnout do Prešovské univerzity a zúčastnit se přímé výuky didaktických seminářů. Viděli jsme dva mikrovýstupy studentů, prvním tématem byly spojky, druhým podstatná jména konkrétní a abstraktní. Semináře probíhaly podobně jako u nás, studenti si připravili hodinu, jak by ji odučili, a spolužáci byli v roli žáků. Po mikrovýstupu následovala reflexe. Během jednoho výstupu jsme měli možnost prohlédnout si učebnice slovenského jazyka pro základní školy od Slovenského státního nakladatelství. Autorkami těchto učebnicových řad jsou Jarmila Krajčovičová a Jana Kesselová. Ukázky z učebnic jsou součástí přílohy č. 6 a č. 7 v diplomové práci.

Slovenské státní nakladatelství zařazuje učivo o slovní zásobě od 6. ročníku až po 9. ročník. Níže uvádíme obsahy učebnic 6. – 9. ročníku.

³⁹ Tato kapitola vychází z osobní zkušenosti, proto je text formulován v 1. os. singuláru.

6. ročník

- Slovníky, neutrálné a citovo zafarbené slová.
- Tvorenie slov odvodzovaním – predponami.
- Tvorenie slov odvozdovaním – príponami.
- Tvorenie slov skladaním.
- Opakovanie.

7. ročník

- Skratky v písomnej komunikácii.
- Slova cudzieho pôvodu.
- Výslovnosť a pravopis slov cudzieho pôvodu.
- Slová podľa dobového výskytu.
- Komunikačné situácie.

8. ročník

- Priame a nepriame pomenovania.
- Frazeologizmy.
- Združené pomenovania.
- Spôsoby obohacovania slovnej zásoby.

9. ročník

- Pohľadnica či esemeska? Jazykové štýly – členenie.
- Čo je myslenie? Slovná zásoba. Slová podľa vecného významu.
- Aj keby si hovoril desiatkami jazykov... Vztahy medzi slovami.
- Od kameňa po papier, od brka po displej. Slova podľa dobového výskytu.
- Druhý vzdor. Slová podľa citového zafarbenia.
- Viete, čo je tuning? Slová podľa pôvodu.
- Kto je príma kamoš. Slová podľa spisovnosti.
- Čo ľudia oddávna závideli vtákom? Obohacovanie slovnej zásoby I.
- Európsky deň astronomie. Obohacovanie slovnej zásoby II.

V obsahu slovenských a českých učebnic si všímame rôznych odlišností. Slovenské učebnice zařazujú do 6. ročníku kromě odvozování i skládání, české učebnice (SPN, Nová škola) se v 6. ročníku věnují pouze odvozování. Slova cizího původu, včetně jejich výslovnosti, jsou v českých učebnicích zařazena v 8. ročníku, ve slovenských učebnicích v 7. ročníku. Učivo o metafoře a metonymii, frazeologii a sousloví je zařazeno

až v 8. ročníku, v českých učebnicích (SPN, Nové škola i Fraus) v 7. ročníku. Cvičení ve slovenských učebnicích (ukázka viz v příloze č. 6 a č. 7) jsou koncipována tak, aby naplňovala komunikační přístup ve výuce. Kapitoly začínají úvodním motivačním textem, ke kterému se vztahují úkoly k porozumění textu, jeho reprodukci a dále jsou cvičení zaměřena na jazykové prostředky a jejich funkční užití.

Z knihovny bylo možné si vypůjčit učebnice pro 8. a 9. ročník, proto jsou dále popisovány tyto dvě publikace.

Učebnice pro 8. ročník

Ukázky stran z učebnice pro 8. ročník jsou součástí přílohy č. 6 v diplomové práci. Každá kapitola v učebnici začíná evokací ve formě otázek, které podněcují žáka k diskuzi. Jazyková část se spojuje se slohem, protože jednotlivá cvičení obsahují textové ukázky různých slohových útvarů, např. řečnický projev (str. 68), článek z časopisu (str. 74) či vypravování ve formě deníku (str. 78). V teoretické části je zmíněno, že dle S. Štěpánika se v didaktice jazyka aplikují dva přístupy, a to textocentrismus a situačnost. Příkladem takové situačnosti může být str. 68, kapitola *Priame a nepriame pomenovanie*, v níž je konkrétní komunikační situace, a to projev (pravděpodobně se vztahující k zahájení vánočního večírku). Žáci mají projev přednést tak, aby správně intonovali, a poté mají uvažovat o jazykových prostředcích v textu (68/2 a, b). Za zajímavé cvičení považujeme str. 70/6, kdy žáci mají sami přijít na to, jak vzniká metafora a metonymie a obě pojmenování porovnat. Na základě získaných poznatků mají na konci kapitoly sami napsat novoroční projev, v němž použijí obrazná pojmenování a na úplném konci je poučka o přímém a nepřímém pojmenování.

Další kapitola, *Frazeologizmy*, obsahuje cvičení na str. 73/1, které se zaměřuje na diskuzi. V diskuzi jsou instrukce, které podporují rozvoj komunikativních kompetencí, např. *zdůvodněte, co si myslíte, považujete, vysvětlete, říkejte svoje názory, řekněte nějaké přísloví* apod.

Na str. 73 dochází k diferenciaci úlohy, v níž je instrukce formulována *Vyberte si úlohu podle svého učebního stylu*. Žák si podle vlastního uvážení vybírá úkol. Prvním krokem ke splnění tohoto úkolu je žákova znalost o preferenci jeho učebního stylu, tzn. zda je zrakový typ, slovně – pojmový atd.

Strana 74 se zabývá sdruženým pojmenováním, přičemž hlavním tématem kapitoly je doprava, k níž se vztahují všechna cvičení. K provázanosti se slohem dochází ve cvičení

na str. 75, kde žáci mají napsat krátkou zprávu související s dopravou či pozvánku na besedu s dopravním policistou.

Poslední kapitolou je na str. 76 *Spôsoby obohacovania slovnej zásoby*, která se věnuje energiím. Na str. 76 ve cvičení 1a je úkol k zamyšlení a diskuzi. Žáci v této kapitole pracují s termíny, s výrazy přejatých z cizích jazyků a se slovníkem cizích slov.

Na str. 78 ve cvičení 7 je ukázka z deníku, žáci mají doplnit dle smyslu vhodná slova a debatovat o zdravém životním stylu. Na str. 79 ve cv. 8 žáci shrnují veškeré poznatky o slovní zásobě do myšlenkové mapy.

Výše popisované kapitoly (str. 74 doprava a aktuální situace životního prostředí, str. 76 energie, str. 78 problematika příjmu potravy) svými tématy opět směřují do konkrétních životních situací, dochází tak k naplnění didaktického přístupu situačnosti.

Učebnice pro 9. ročník

Ukázky stran z učebnice po 9. ročník jsou součástí přílohy č. 7 v diplomové práci. Učebnice pro 9. ročník se učivu o obohacování slovní zásoby věnuje méně, nežli v 8. ročníku, protože je zaměřená pouze na opakování. Obsahem je odvozování, skládání, zkracování, víceslovná ustálená pojmenování, nepřímá pojmenování a slova cizího původu. Zatímco učebnice pro 8. ročník se zaměřují na situačnost, učebnice pro 9. ročník pracuje spíše s textocentrismem. V učebnici se začíná výchozím textem, o kterém mají žáci poté přemýšlet a diskutovat (str. 20/1 b, c). Cvičení jsou často sestavena tak, že žáci mají vysvětlovat pojmy a použít slova ve větách. Učební text tedy směřuje k rozvoji komunikativních kompetencí žáků z hlediska formulace myšlenek, ale nesměruje do konkrétních komunikačních situací tolik jako učebnice pro 8. ročník. Cvičení slouží k opakování poznatků z předchozích ročníků, např. str. 20/2a – *Vyhleďte v textu slova, která vznikla odvozováním*, str. 21/8c – *Napište zkráceně podle pravidel*, str. 22/4b – *Rozlište přísloví a pořekadla*, str. 23/6b – *Vyhleďte metafory*). Naopak schází cvičení zaměřená na práci ve skupinách. Provázanost se slohem se vyskytuje v jednom cvičení, a to na str. 24/9, úkolem žáků je napsat krátkou charakteristiku osoby.

2.3 SROVNÁNÍ ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH UČEBNIC

Česká nakladatelství SPN, Nová škola a Fraus se zaměřují na rozvíjení komunikativních kompetencí, aby se žáci naučili vyjadřovat, ale větší propracovanost ohledně nového, moderního přístupu k výuce jazyka, o kterém S. Štěpáník hovoří, sledujeme v učebnicích slovenského jazyka, zejména v učebnici pro 8. ročník. V této

učebnici je k učivu přiřazeno hlavní téma (doprava, energie). V úvodu dochází k evokaci žáků formou různých otázek k diskuzi, ve cvičeních se pracuje se znalostmi a zkušenostmi žáků, žáci jsou podněcováni k tomu, aby vyjádřili svůj názor (velmi často se objevují instrukce typu: diskutujte, vysvětlete, použijte ve větách). Na základě analýzy českých a slovenských učebnic docházíme k závěru, že v českých učebnicových řadách dochází k rozvoji komunikativních kompetencí prostřednictvím textocentrismu, výuka je založená na textu a učivo je nedostatečně propojeno s konkrétními situacemi a zkušenostmi žáků. Učebnice postupují většinou od výkladu učiva k úlohám. Cvičení ve slovenské učebnici pro 8. ročník vychází z konkrétních životních situací. Zároveň v jazykové části učebnice sledujeme větší provázanost se slohem, výchozí texty se sestávají z různých slohových útvarů, které vedou k produkčnímu slohu (žáci píšou projev, úvahu, zprávu či pozvánku). České učebnice mají slohová cvičení zařazená pouze ve slohové části. Na rozdíl od českých učebnic nová kapitola vždy začíná diskuzí a výklad učiva je na konci kapitoly.

V českých učebnicových řadách, se kterými jsme pracovali, není typ úlohy založený na preferenci učebního stylu. K diferenciaci v českých učebnicích dochází jen u cvičení, která jsou zvláště pro „chytré hlavy“ (Nová škola – Duha ale takový typ cvičení nemá). Slovenské učebnice úlohy pro „chytré hlavy“ neobsahují. Společné pro české a slovenské učebnice je to, že kladou důraz na správné užití slov a pochopení jejich významu.

Co se týče kvantit, tak i ve slovenských učebnicích je stěžejním ročníkem 7. ročník. Celkově učivo o slovní zásobě čítá 19 stran, následně je stejný počet stran i v 9. ročníku, ve kterém ale žáci pouze opakují učivo.

Dílčí závěr:

Lze říci, že slovenské i české učebnice vedou k rozvoji komunikativních kompetencí. Ve všech cvičeních se objevují kategorie zaměřené na formulaci myšlenek, diskuzi, porozumění textu apod. Z hlediska didaktického přístupu jsou české učebnice zaměřené na textocentrismus, zatímco slovenská učebnice pro 8. ročník integruje situačnost a textocentrismus, a to z těchto důvodů: Cvičení v učebnici pro 8. ročník vychází vždy z tématu a životní situace, se kterou se žák běžně setkává. Ta je zprostředkována formou výchozího textu určitého slohového útvaru. Na základě toho je postavena problematika učiva obohacování slovní zásoby. Žáci se v těchto situacích učí používat jazykové prostředky a správně je chápat. Rovněž je ve slovenských učebnicích větší prostor pro diskuzi. České učebnice jsou v jazykové části více zaměřovány

na mechanická cvičení (proved'te rozbor apod.). Většinou se pracuje s výchozím textem, ke kterému se vztahují různé dílčí úkoly, zejména vysvětlování pojmů či shrnutí obsahu textu a žáci se v jazykové části zřídka setkávají s úlohami zaměřenými na využití jazykových prostředků v konkrétní komunikační situaci. Této oblasti se věnuje slohová část.

2.4 PRACOVNÍ LISTY K UČIVU SLOVOTVORBY NA 2. STUPNI ZŠ/ NIŽŠÍHO STUPNĚ VÍCELETÉHO GYMNÁZIA

V úvodu diplomové práce jsme stanovili jako další cíl vytvořit sadu pracovních listů, které by podporovaly komunikativní kompetence žáků a následně bychom je ověřili v praxi při výuce. Vodítkem pro tvorbu pracovních listů byla koncepce S. Štěpánika a J. Hoffmanové, kteří inovativní koncepci výuky českého jazyka rozčlenili do pěti sfér (viz kapitola 1.9). Před tvorbou pracovních listů jsme vybrali celkem čtyři sféry, které bylo možné ověřit během konání souvislé praxe v období únor/březen 2023 na nižším stupni víceletého gymnázia v Aši. Zvoleny byly následující sféry:

- sféra běžné každodenní komunikace,
- sféra reklamní komunikace,
- sféra zážitkové a expresivní komunikace,
- sféra institucionální komunikace.

Pracovní listy využívali žáci v hodinách českého jazyka a v hodině mediální výchovy v sekundě a kvartě.

Následující podkapitoly se věnují charakteristice pracovních listů, rovněž se zaměřujeme i na reflexi pracovních listů (tzn. která cvičení dělala žákům potíže, která naopak žáky bavila apod.). Součástí je i analýza jednotlivých cvičení v pracovních listech. Sledujeme, zda jednotlivá cvičení rozvíjí komunikativní kompetence (tzn. zařazujeme cvičení do jednotlivých kategorií komunikativních kompetencí stejně jako v předchozí analýze učebnicových řad) a sledujeme v nich úroveň Bloomovy taxonomie. Výsledky analýzy jsou v tabulkách, obsahují jednotlivá cvičení z pracovního listu a jejich zařazení do kategorií komunikativních kompetencí.

V přílohách č. 8 + 9 (Sféra každodenní komunikace – pracovní list č. 1 a vypracovaný pracovní list č. 1), č. 10 + 11 (Sféra reklamní komunikace – pracovní list č. 2 a vypracovaný pracovní list č. 2), č. 12 + 13 (Sféra zážitkové a expresivní komunikace – pracovní list č. 3 a vypracovaný pracovní list č. 3) a č. 14 + 15 (Sféra institucionální komunikace – pracovní list č. 4 a vypracovaný pracovní list č. 4) diplomové

práce jsou zařazeny pracovní listy s výchozími texty a úkoly a autentické ukázky žákovských pracovních listů.

2.5 SFÉRA KAŽDODENNÍ KOMUNIKACE – PRACOVNÍ LIST Č. 1

Kompletní pracovní list č. 1 je vložen v příloze č. 8 v diplomové práci.

A. Stručná charakteristika pracovního listu

Každodenní komunikace se týká nejenom projevů mluvených, ale i psaných. Při tvorbě prvního pracovního listu bylo nutné pečlivě uvážit, které textové ukázky běžné komunikace zařadit, aby žáky pracovní list zaujal. Pro výchozí text byly zvoleny příspěvky instagramových účtů *esterajosefina* a *konverzace*, protože žáci jsou v dnešní době obklopeni mnoha sociálními sítěmi. Příspěvky byly vybrány takovým způsobem, aby pobavily a zároveň se v nich vyskytovaly různé slovtvorné jevy.

B. Realizace a reflexe pracovního listu v hodině českého jazyka

Vzhledem k typu výchozího textu jsem usoudila⁴⁰, že pracovní list bude vhodnější pro žáky kvarty. Během praxí jsem pracovala s tematickým plánem, ze kterého jsem zjistila, že učivo slovtvorby žáci probírali v prosinci. Pracovní list jsem v kvartě zadávala v únoru. Jelikož jsme probírali rovinu syntaxe, bylo nutné žáky na začátku hodiny upozornit na to, že si uděláme malé opakování slovtvorby. Nejprve jsem žákům sdělila, jak hodina bude probíhat, a poté jsem jim rozdala úvodní text k pracovnímu listu. Zdůraznila jsem, že úvodním textem jsou zprávy reálné z Instagramu. Každý si je metodou tichého čtení přečetl. Již v průběhu četby se žáci smáli a šeptem diskutovali o konverzacích. Velmi silným motivačním prvkem byly právě autentické instagramové zprávy, a tak práce s textem žáky bavila, protože text je ze skutečného života a ze sociální sítě, na které jsou žáci registrováni. Žákům vypracování pracovního listu nečinilo sebemenší problém. Snadno si vybavili základní způsoby obohacování SZ (vyjmenování, odvozování, skládání, zkracování a přejímání). Menší problém nastal při metonymii a metafoře, kterou opomněli, museli jsme si ji připomenout. Zajímavý postřeh je ten, že i když žáci vyjmenovali jako jeden ze způsobů odvozování, v posledním cvičení se mě několik žáků ptalo, co to odvozování je, navzdory tomu, že cvičení 5 bylo zaměřeno na slovtvorný rozbor, ve kterém se odvozování objevilo. Z toho lze usoudit, že žáci mají pamětně osvojené způsoby obohacování, tzn. dokážou je vyjmenovat, ale nedokážou je přiřadit ke konkrétnímu příkladu. Během diskuse žáci uvedli několik argumentů, proč

⁴⁰ Realizace a reflexe vychází z osobní zkušenosti, proto je text formulován v 1. os. sg., stejně tak jako v dalších podkapitolách o jednotlivých sférách.

užívají anglicismy, např.: *zkratky v angličtině zní lépe a jsou kratší na psaní, dnešní generace slova z angličtiny přejímá; anglická slova užívám, protože ho znám lépe v angličtině než v češtině; v češtině není přesné slovo pro to, co chci vyjádřit; angličtina je celosvětový jazyk a v češtině by moje vyjádření znělo divně.* Žáci cvičení zpracovávali sami, po vypršení časového limitu jsme provedli kontrolu. Jen ve cvičení pět bylo nutné se žáky provést slovtvorný rozbor společně. Na vypracování listu stačila jedna vyučovací hodina.

Následující tabulka č. 4 poskytuje přehled jednotlivých cvičení z pracovního listu, jejich zařazení do kategorií komunikativních kompetencí a úrovně Bloomovy taxonomie.

Tabulka 4: Analýza cvičení ve sféře každodenní komunikace

Číslo cvičení	Instrukce	Kategorie komunikativních kompetencí	Dosažená úroveň Bloomovy taxonomie
1.	Přečti si následující konverzace.	-----	-----
2.	Které sociální sítě znáš? Používáš některou z nich? Pokud ano, proč?	Formulace myšlenek	1. úroveň (zapamatovat)
3.	Vysvětli, co znamená slovo konverzace. V jakém vztahu jsou jednotliví účastníci? Co je cílem jednotlivých konverzací?	Formulace myšlenek Porozumění textu	2. úroveň (porozumět)
4.	Kterými způsoby lze v českém jazyce obohacovat slovní zásobu? K jednotlivým způsobům uveď alespoň dva příklady z textu.	-----	1. úroveň a 3. úroveň (zapamatovat a aplikovat)
5.	Proveď slovtvorný rozbor uvedených slov.	-----	4. úroveň (analyzovat)
6.	Vysvětli, co znamená: dryáda, flákanec, levičačka, homunkulové, ateistka. Svá tvrzení proveř se Slovníkem spisovného jazyka českého.	Formulace myšlenek a využívání komunikačních prostředků	2. úroveň a 5. úroveň (porozumět a hodnotit)
7.	Vyhledej v textu rčení a frazém.	-----	4. úroveň (analyzovat)
8.	Vymysli ve skupině klady a záporné elektronické komunikace. Rovněž ve skupině posuďte, proč komunikátoři zvolili ve svých sděleních zdvořilý, rčení či frazémy. Diskutuj, zda v konverzaci užíváš anglicismy a proč. Zdůvodnění napiš.	Formulace myšlenek, porozumění textu, diskuze a spolupráce	5. úroveň (hodnotit)
9.	Napiš kamarádovi/kamarádce zprávu, která bude obsahovat alespoň jedno slovo vzniklé odvozováním, skládáním a přejímáním.	Formulace myšlenek	6. úroveň (tvořit)

Zdroj: vlastní

Závěr

V pracovním listu jsou zahrnuty všechny kategorie komunikativních kompetencí, pouze tři cvičení (konkrétně cvičení 4, 5 a 7) není možné zařadit, jelikož se jedná o cvičení mechanického charakteru. Za velmi podnětné cvičení lze považovat cvičení 8, protože

se dotýká hned čtyř kategorií a diskuse ve třídě vedla k zajímavým poznatkům (viz výše). Úkoly v pracovním listě splňují všechny úrovně Bloomovy taxonomie. Lze dokonce vypozerovat, že jsou hierarchicky seřazeny od nejjednoduchých úkolů (úroveň 1) až po složitější do 6. úrovně.

2.5.1 SFÉRA REKLAMNÍ KOMUNIKACE – PRACOVNÍ LIST Č. 2

Kompletní pracovní list č. 2 je vložen v příloze č. 10 v diplomové práci.

A. Stručná charakteristika pracovního listu a analýza cvičení

Reklama na Instagramu se stává velmi populárním prostředkem, kterým lze oslovit spoustu uživatelů k tomu, aby si propagovaný výrobek zakoupili. Výrobky často propagují influenceri, kteří mají velkou sledovanost a součástí reklamy je i hodnocení produktu. V pubertálním období je typické, že na žáky mají velký vliv nejen jejich vrstevníci, ale v současnosti i influenceri, které na sociálních sítích sledují. Proto byl pro výchozí text vybrán příspěvek z instagramového účtu studentky medicíny, která spolupracuje s firmou Stabulo. Reklama byla vybrána záměrně tak, aby nešlo jen o rozbor jazykové stránky, ale aby se žáci seznámili i s různými způsoby, jak dosáhnout efektivnějšího učení.

B. Realizace a reflexe pracovního listu v hodině českého jazyka

Žáci kvarty mají na škole, kde jsem vykonávala praxi, jako povinný předmět mediální výchovu (časová dotace předmětu je vymezena na jednu hodinu týdně). V tematickém plánu na měsíc březen byla reklama, proto jsem toho využila a v hodině mediální výchovy jsem žákům pracovní list rozdala⁴¹. Oproti prvnímu pracovnímu listu (sféra běžné každodenní komunikace) byli žáci při vypracování mírně pasivnější. Je možné, že důvodem pasivity mohlo být odpolední vyučování, kdy už žáci byli unaveni, anebo motivační text nebyl natolik atraktivní, stejně tak i složení úkolů. Podle mého názoru se ale jednalo o nepříliš vhodný výběr textu. Uvědomuji si, že bylo možná lepší vybrat influencera, kterého žáci obdivují a znají. Největší potíž činil osmý úkol, žáci stěží popsali reklamní sdělení. Jednoznačně se ale všichni shodli na tom, že reklama by měla být stručná. Mnoho z nich do pracovního listu napsalo, že by text dali do obrázku, které si mohou „swajpnout“ (přetáhnout) a zestručnit ho. Reklamní text se pro ně zdál až příliš dlouhý. Ve cvičení deset jsem žákům dovolila použít mobilní telefony, aby reklama vypadala stejným způsobem jako na Instagramu, dohledávali si i obrázky výrobků, které překreslovali na papír. Z toho důvodu je v tabulce ve cvičení deset v závorce využívání

⁴¹ Mentorka, kterou jsem měla na praxi, vyučuje v kvartě český jazyk i mediální výchovu.

komunikačních prostředků. Tvorba vlastní reklamy na Instagram žáky bavila a vznikly pěkné reklamy. Jako alteraci bych pro příště zvolila jiný motivační text. Tento pracovní list je na jednu vyučovací jednotku.

V tabulce č. 5 jsou jednotlivá cvičení z pracovního listu č. 2 a jejich rozřazení do kategorií komunikativních kompetencí a Bloomovy taxonomie.

Tabulka 5: Analýza cvičení ve sféře reklamní komunikace

Číslo cvičení	Instrukce	Kategorie komunikativních kompetencí	Dosažená úroveň Bloomovy taxonomie
1.	Přečti si následující reklamu na Instagramu.	-----	-----
2.	Vzpomeň si, kdy jsi naposled koupil výrobek z reklamy a proč jsi ho koupil. Diskutuj se spolužákem.	Diskuze Spolupráce	1. úroveň (zapamatovat)
3.	Vysvětli, jakou funkci plní tato reklama na Instagramu.	Formulace myšlenek a porozumění textu	2. úroveň (porozumět)
4.	Proč ve slovech <i>notifikace</i> , <i>tip</i> , <i>studijní</i> , <i>kvantitativní</i> píšeme měkké i?	Formulace myšlenek	3. úroveň (aplikovat)
5.	Jakou funkci plní hashtagy na Instagramu? Velmi často se u reklamy objevuje hashtag #ad . Víte, co znamená?	Formulace myšlenek	2. úroveň (porozumět)
6.	Které anglicismy autorka ve svém příspěvku použila? Zdůvodni, jaký účel podle tebe plní.	Formulace myšlenek Porozumění textu	4. úroveň (analýza) 2. úroveň (porozumět)
7.	Pokus se nahradit anglicismy českými výrazy a následně věty porovnej.	Formulace myšlenek	4. úroveň (analýza)
8.	Popiš reklamní text po stránce grafické. (členění, písmo, ikony). Co vše je potřeba udělat s textem, aby reklama zaujala?	Formulace myšlenek Porozumění textu	4. úroveň (analyzovat)
9.	Vyhledej v textu přísloví a zapiš ho. Zhodnot, zda se do příspěvku hodí či nehodí. Odůvodni své tvrzení.	Formulace myšlenek, porozumění textu a diskuze	4. úroveň (analyzovat) 5. úroveň (hodnotit)
10.	Představ si, že jsi influencer, a vytvoř příspěvek na Instagram, ve kterém budeš propagovat: a. oblečení z internetových obchodů (např. aboutyou, zalando) b. novou obuv c. novou hru na PlayStation d. kosmetiku	Formulace myšlenek (Využívání komunikačních prostředků)	6. úroveň (tvořit)

Zdroj: vlastní

Závěr

Kategorie komunikativních kompetencí zasahují jen do dvou oblastí, a to do formulace myšlenek a diskuze, přičemž formulace myšlenek je značně dominující. Bloomova taxonomie zahrnuje všechny úrovně. Za podnětný úkol považujeme úkol číslo

8, ve kterém žáci napsali odpovědi, co je potřeba udělat s textem, aby reklama zaujala: *psát méně spisovně, aby o znělo jako osobní doporučení; přidat vhodné emoji, rozčlenit text do odstavců, stručnost, krátký text*. Domníváme se, že je to z toho důvodu, že pro dnešní generaci je snazší vyjádřit emoce prostřednictvím emotikonů.

2.5.2 SFÉRA ZÁŽITKOVÉ A EXPRESIVNÍ KOMUNIKACE – PRACOVNÍ LIST Č. 3

Kompletní pracovní list č. 3 je vložen v příloze č. 12 v diplomové práci.

A. Stručná charakteristika pracovního listu a analýza cvičení

V publikaci od S. Štěpáníka *Školní výpravy do krajiny češtiny* je v kapitole o sféře zážitkové a expresivní komunikaci zmíněno, že „*Umělecký projev formuluje svou výpověď tak, aby podněcovala představy a působila na citovou stránku vnímatele...emocionální působení je zprostředkováno nejen obsahovou stránkou a sdělovanými myšlenkami, ale i formou, jazykem, stylem.*“ (Štěpáník, 2020, s. 186)

Na základě této myšlenky byl vybírán výchozí text takovým způsobem, aby splňoval tyto podmínky a zároveň byl pro žáky atraktivním. Řešením bylo výběr ukázky z knihy *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* od J. R. R. Tolkiena.

B. Realizace a reflexe pracovního listu v hodině českého jazyka

Pracovní list jsem rozdala žákům v sekundě, protože podle tematického plánu jsme měli probírat fantasy literaturu. Tento list byl náročnější nejen z důvodu délky výchozího textu, ale i počtem cvičení, proto jsem pracovní list rozdělila do dvou vyučovacích hodin literatury. Téměř všichni žáci Hobita znali, buď z vlastní čtenářské zkušenosti, nebo viděli filmovou adaptaci. Metodou tichého čtení si každý přečetl textovou ukázkou. Cvičení jsme vyplňovali společně. Děti dokázaly uvést několik faktů o fantasy literatuře (např. prvky magie, nereálné světy) a další literární díla (např. velmi oblíbená byla *Úžasná Zeměplocha*). Protože žáci s myšlenkovou mapou nepracují, musela jsem jim vysvětlit, jak mají do mapy zapisovat vlastnosti obou postav. Menší potíže činilo i cvičení 13, děti musely chvíli přemýšlet, ze kterého slovního druhu jsou slova utvořena. Dále se objevil problém ve cvičení 14, děti si nebyly moc jisté, co jsou expresivní slova, proto bylo nutné jim vysvětlit podstatu expresivních slov. Děti práce s pracovním listem zaujala, zejména poslední cvičení si velmi užily, protože mohly spontánně malovat.

Příště bych text zkrátila, tzn. pasáže, které nejsou v textu podstatné, bych odstranila. V tabulce č. 6 jsou zařazena cvičení z pracovního listu č. 3 do jednotlivých kategorií.

Tabulka 6: Analýza cvičení ve sféře zážitkové a expresivní komunikace

Číslo cvičení	Instrukce	Kategorie komunikativních kompetencí	Dosažená úroveň Bloomovy taxonomie
1.	Přečtete si následující úryvek z knihy <i>Hobit aneb cesta tam a zase zpátky</i> .	-----	-----
2.	Uveď dvě fakta o fantasy literatuře a napiš jedno dílo, které do tohoto žánru patří.	Formulace myšlenek	1. úroveň (zapamatovat)
3.	Dokážeš poznat, ze které části knihy je úryvek vyňat?	Porozumění textu	2. úroveň (porozumět)
4.	Co tě na popisu nory nejvíce zaujalo? Proč autor v 1. odstavci zdůraznil, že to “nebyla žádná ošklivá, špinavá, vlhká díra”?	Formulace myšlenek Porozumění textu	2. úroveň (porozumět)
5.	Napiš dvěma větami, jak vypadá hobití nora.	Formulace myšlenek Porozumění textu	2. úroveň (porozumět)
6.	Který slovní druh ti pomohl k vytvoření obrazu hobití nory ve tvé fantazii?	-----	1. úroveň (zapamatovat)
7.	Kdo jsou hobiti? Popiš ve třech větech jejich vzhled.	Formulace myšlenek Porozumění textu	2. úroveň (porozumět)
8.	Zapiš do myšlenkové mapy vlastnosti hobita, které vyplývají z popisu nory a vedle toho vlastnosti Gandalfa. Následně porovnej jejich vzhled a vlastnosti. Čím se liší? Mají něco společného?	Formulace myšlenek Porozumění textu	2. úroveň (porozumět) 4. úroveň (analýza)
9.	Vyhledej na internetu, jakou symboliku značí zelená, žlutá, šedivá a černá barva. Jakou souvislost mají barvy s postavami?	Formulace myšlenek Využívání komunikačních prostředků	5. úroveň (hodnotit)
10.	Vyjádři svůj názor, zda se sám autor cítí jako hobit nebo jako člověk.	Formulace myšlenek Porozumění textu	5. úroveň (hodnotit)
11.	Vyhledej v textu alespoň pět zdvojnásobení a dvě přirovnání. Proč je autor použil?	Formulace myšlenek Porozumění textu	4. úroveň (analýza) 3. úroveň (aplikace)
12.	Vysvětli, jaký význam má předpona <i>pra-</i> ve slově <i>pramálo</i> . Ve kterých případech se ještě předpona <i>pra-</i> užívá?	Formulace myšlenek	2. úroveň (porozumět)
13.	Ze kterého slovního druhu jsou utvořena přídavná jména (obloženými, leštěnými, zasazenými) v popisu nory?	-----	4. úroveň (analýza)
14.	Uveď k expresivním slovům “fajfka” a “dlouhatánský” neutrální	Formulace myšlenek	1. úroveň (zapamatovat) 4. úroveň (analýza)

	slovo. Zopakuj si, co expresivní slova jsou a k čemu slouží. Dokážeš vyhledat ještě jedno expresivní slovo? (Nápověda: hledejte v 7.odstavci)		
15.	Kterými jazykovými prostředky na tebe text zapůsobil? Jaký z něho máš celkový dojem? Zdůvodni.	Formulace myšlenek Diskuze	5. úroveň (hodnotit)
16.	Připrav si pastelky a pokus se za pomoci barev a různých tvarů vystihnout povahu Gandalfa nebo Bilba.	-----	6. úroveň (tvořit)

Zdroj: vlastní

Závěr

Pracovní list je zaměřen zejména na porozumění textu a formulování myšlenek, ve cvičení 15 je zastoupena i diskuse, ve cvičení 9 využívání komunikačních prostředků. Cvičení 6, 13 a 16 nelze zařadit do kategorií, protože se jedná o mechanický typ cvičení. Jako jediný typ kategorie schází spolupráce. Bloomova taxonomie opět obsahuje všechny úrovně.

Ve cvičení 15 se žáci shodli na tom, že text na ně zapůsobil zejména přídavnými jmény a slovesy, a to proto, že vybrané jazykové prostředky jsou výstižné, text se dobře čte a snadno si tak dokážou představit prostředí děje i postavy. Objevily se i odpovědi *text mě nalákal natolik, že mě zajímá, jak hobiti vypadají, proto bych ráda zhlédla film; zajímalo by mě pokračování; nejvíc mě zaujalo, kolik přídavných jmen dokázal autor v textu použít.*

2.5.3 SFÉRA INSTITUCIONÁLNÍ KOMUNIKACE – PRACOVNÍ LIST Č. 4

Kompletní pracovní list č. 4 je vložen v příloze č. 14 v diplomové práci.

A. Stručná charakteristika pracovního listu a analýza cvičení

V kapitole číslo 1.9 jsou vymezeny typické rysy pro sféru institucionální komunikace. Mezi klíčové znaky patří to, že komunikace náleží do administrativního stylu, je zejména psaná a výuka tohoto stylu má být zaměřena na opravdové zkušenosti žáků. Proto je pracovní list č. 4 zaměřen na životopis, poněvadž žáci ho budou ve svém životě mnohokrát potřebovat. Jako výchozí text byly zvoleny autentické inzeráty z facebookových stránek zaměřených na nabídku brigád a jedné webové stránky zaměřené

na letní tábor. Texty byly opět pečlivě vybrány tak, aby obsahovaly jevy, které bylo nutné se žáky procvičit a rovněž, aby navazovaly na výklad z předcházející hodiny. Pracovní list byl určen pro žáky sekundy do hodiny slohu, protože životopis byl zařazen v tematickém plánu.

B. Realizace a reflexe pracovního listu v hodině českého jazyka

Životopisu jsem celkem věnovala dvě vyučovací hodiny. První týden byla hodina spíše teoretická, žáci navrhovali, co by měl životopis obsahovat, na příkladech jsme si ukazovali souvislý a strukturovaný životopis a motivační dopis, následující týden jsme v hodině vyplňovali pracovní listy. Žákům tedy cvičení 3 a 4 nečinilo žádné potíže, pamatovali si dost informací z předcházející hodiny. Ve cvičení 5 žáci odpověděli, že je inzerenti lákají cenou, která činí 0 Kč. Předpokládám ale, že je to spíše pobavilo, než nalákalo. Nejvíce atraktivní inzerát byl pro ně „Přidej se k nám – skvělá parta vedoucích“. Další lákavou nabídkou byla výplata ihned po směně ve zmrzlinovém stánku. Ve cvičení 7 věděla jen jedna žákyně, co je brutar, praktikant byl pro ně pojem známý. Menší problém nastal ve cvičení 8, žáci znali přesnou definici metonymie (*přenášení na základě vnitřní podobnosti*), ale neuměli ji zařadit ke konkrétnímu slovu. Ve cvičení 9 přišli na chybějící údaje v životopisu rychle. Ve cvičení 10 si žáci vyhledali svou oblíbenou osobnost (úkol z minulého týdne byl ten, že si mají promyslet, o kom by chtěli psát životopis – mohli si vybrat jakoukoliv osobnost, kterou mají rádi). Žáci si na tvorbě životopisu nechali záležet. Pracovní list byl vypracován poměrně svižně, ale na poslední cvičení potřebovali žáci více času, a tedy pracovní list je vyhrazen na jednu až dvě vyučovací hodiny.

Tabulka č. 4 zřehledňuje kategorie komunikativních kompetencí včetně úrovní Bloomovy taxonomie.

Tabulka 7: Analýza cvičení ve sféře institucionální komunikace

Číslo cvičení	Instrukce	Kategorie komunikativních kompetencí	Dosažená úroveň Bloomovy taxonomie
1.	Přečti si následující inzeráty.	-----	-----
2.	Co znamenají zkratky “SZ” nebo “DM” ve spojitosti s internetem? Často i slyšíme, že někdo po nás požaduje CV - “sívičko”. Co CV znamená? Proč lidé používají zkratky?	Formulace myšlenek Diskuze	1. úroveň (zapamatovat) 2. úroveň (porozumět)
3.	K čemu slouží životopis a motivační dopis?	Formulace myšlenek	1. úroveň (zapamatovat)
4.	Které důležité informace by měl životopis obsahovat? Proč bychom si měli při sestavování životopisu nechat záležet?	Formulace myšlenek	1. úroveň (zapamatovat)
5.	Podtrhni v textu, na co tě inzerenti lákají. Které jazykové prostředky ztraktivňují inzeráty? (Např. přídavná jména, rozkaz, řečnické otázky, expresivní slova...)	Porozumění textu	4. úroveň (analýza)
6.	Zakroužkuj vhodná vyjádření, která bys použil/a v motivačním dopise.	-----	1. úroveň (zapamatovat)
7.	Vyhledej na internetu, co znamená praktikant a brutar. Jak název “brutar” vznikl?	Využívání komunikačních prostředků Formulace myšlenek	3. úroveň (aplikace)
8.	Jednotlivá slova roztríd podle toho, jak byla utvořena.	-----	4. úroveň (analýza)
9.	Posud, zda životopis obsahuje všechny náležitosti.	Formulace myšlenek	5. úroveň (hodnotit)
10.	Vytvoř ze souvislého životopisu strukturovaný životopis.	Formulace myšlenek Využívání komunikačních prostředků	6. úroveň (tvořit)

Zdroj: vlastní

Závěr

V pracovním listu č. 4 je nejvíce zastoupena kategorie formulace myšlenek, jediná kategorie, která chybí, je spolupráce. Cvičení 6 a 8 nelze zařadit do kategorií, jedná se o mechanický typ cvičení. Jednotlivá cvičení rozvíjejí všechny úrovně Bloomovy taxonomie. Nejvíce si žáci nechali záležet na cvičení 10, protože mohli psát životopis o osobě, kterou mají rádi či ji obdivují.

2.5.4 ZHODNOCENÍ PRACOVNÍCH LISTŮ

Na základě analýzy lze říci, že pracovní listy vedou nejen k upevnění znalosti učiva o slovní zásobě, ale i k rozvoji komunikativních kompetencí žáků. Nejfrekventovanější kategorií je kategorie formulace myšlenek, nejméně se uplatňuje spolupráce. Všechny kategorie komunikativních kompetencí se podařilo naplnit v 1. a 2. pracovním listu (sféra každodenní komunikace a sféra reklamní komunikace), přičemž nejvíce aktivní byli žáci při práci se sférou každodenní komunikace. Některá cvičení se ale dají přizpůsobit dle učitele tomu, aby žáci pracovali ve dvojici či skupině. Zejména se k tomu vybízejí ta, která byla pro žáky náročnější (např. cvičení 8 v reklamní sféře), anebo i tvorbu reklamy ve cvičení 10 v reklamní sféře žáci mohli dělat společně. Cvičení v pracovních listech dávají prostor k tomu, aby žák své znalosti aplikoval do konkrétních životních situací a reflektoval výběr jazykových prostředků v textech (např. cvičení 5 v institucionální sféře nebo cvičení 8 ve sféře každodenní komunikace). Cvičení v pracovních listech rovněž rozvíjejí všechny kognitivní úrovně Bloomovy taxonomie.

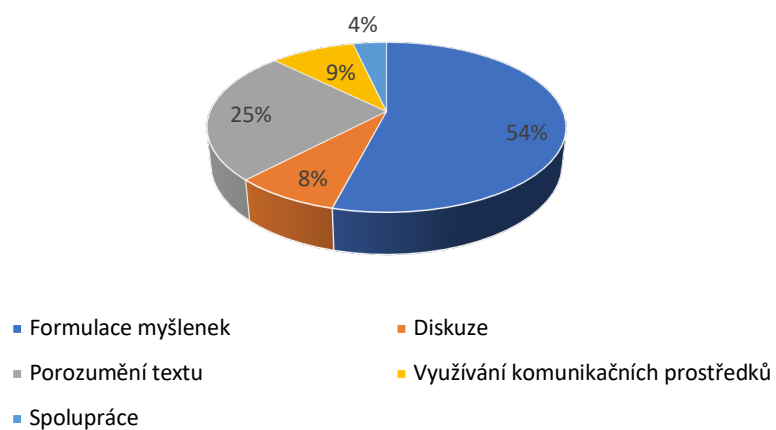
Tabulka ukazuje četnost jednotlivých kategorií komunikativních kompetencí ve všech pracovních listech, výšečový graf ukazuje procenta. Nejvíce dominantní je formulace myšlenek, nejméně zastoupená je spolupráce.

Tabulka 8: Celkový počet jednotlivých komunikativních kompetencí v pracovních listech

Kategorie komunikativních kompetencí	Četnost
Formulace myšlenek	30
Diskuse	5
Porozumění textu	14
Využívání komunikačních prostředků	5
Spolupráce	2

Zdroj: vlastní

Procentuální zastoupení kategorií komunikačních kompetencí

Graf 5: Graf k tabulce č. 8

Zdroj: vlastní

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo analyzovat učivo o způsobech obohacování slovní zásoby v učebnicových řadách Státního pedagogického nakladatelství, Nové školy a Fraus. K těmto cílům jsme stanovili dvě hypotézy. K analýze jsme přistupovali ve dvou krocích, a to metodou obsahové analýzy, kdy jsme zkoumali obsah učebnic a návaznost v jednotlivých ročnících, dále jsme se zaměřili na jednotlivá cvičení, zda vedou k rozvoji komunikativních kompetencí a k naplnění komunikačního přístupu. V praktické části jsme vycházeli z kapitol teoretického východiska.

První hypotéza, která zněla: *„Učivo o způsobech obohacování slovní zásoby se probírá ve všech ročnících 2. stupně ZŠ a zároveň na sebe učivo navazuje“*, se potvrdila částečně. Fraus zařazuje učivo o obohacování slovní zásoby od 7. ročníku, SPN a Nová škola od 6. ročníku. Učivo na sebe navazuje, stěžejním ročníkem je pro všechny publikace 7. ročníku.

Druhá hypotéza ve znění: *„Učivo o obohacování slovní zásoby směřuje k rozvoji komunikativních kompetencí žáků“* se potvrdila. K posouzení platnosti hypotézy jsme analyzovali cvičení z kapitol o obohacování slovní zásoby v jazykové části, ale zároveň i ve slohové části, protože naším dílčím cílem bylo i zjistit, jestli je učivo ve slohu aplikováno. Hlavním kritériem bylo zařazení cvičení do jednotlivých kategorií komunikativních kompetencí. Do každé kategorie jsme zařadili cvičení z učebnic, která komunikativní kompetence rozvíjí. Každou kategorii se podařilo zastoupit buď v jazykové části, ve slohové části, anebo v obou částech, a proto se hypotéza č. 2 potvrdila.

Dalším cílem byla tvorba vlastní sady pracovních listů, která vychází z inovativní koncepce výuky českého jazyka formulované týmem S. Štěpánika. Pracovní listy byly vytvořeny na základě čtyř sfér komunikace. Obsahovaly konkrétní životní situace a zaměřovaly se na využití vhodných jazykových prostředků. Cvičení byla navíc koncipována tak, aby dosahovala všech úrovní Bloomovy taxonomie. Pracovní listy byly následně ověřeny žáky sekundy a kvarty na nižším stupni víceletého gymnázia. Při realizaci bylo zjištěno, že žáci pochopili smysl učiva o způsobech obohacování slovní zásoby, zároveň je pracovní listy zaujaly. Pracovní listy tak mohou sloužit jako zdroj inspirace pro další pedagogy, kteří by svou výukou chtěli směřovat k inovativní formě výuky českého jazyka.

V závěru můžeme konstatovat, že cíle diplomové práce byly naplněny. Pečlivá analýza jednotlivých učebnicových řad mi poskytuje do pedagogické praxe přehled,

jak je učivo v učebnicích transformováno a na co se cvičení konkrétně zaměřují. Cenným materiálem jsou i pracovní listy, které v praxi využijí. Postupem času mohou srovnávat odpovědi dětí, protože slovní zásoba je živá a neustále se mění.

RESUMÉ

Tato diplomová práce se zabývá způsoby obohacování slovní zásoby ve výuce na 2. stupni ZŠ. Práce má 4 části: úvod, teoretické východisko, praktickou část a závěr. V úvodu je formulován cíl práce a hypotézy. Pro účely práce jsou v teoretickém východisku vymezeny neslovotvorné způsoby obohacování slovní zásoby, základní pojmy ze slovotvorby, slovotvorné způsoby obohacování slovní zásoby, Rámcový vzdělávací program, komunikační přístup ve výuce českého jazyka, motivace žáků k učivu obohacování slovní zásoby a Bloomova taxonomie. Na tyto teoretické kapitoly se následně odkazuje v praktické části.

Praktická část je tvořena analýzou obsahu a cvičení učebnicových řad pro 2. stupeň ZŠ nakladatelství SPN, Nové školy a Fraus. Sledována je návaznost učiva v jednotlivých učebnicových dílech a rozvoj komunikativních kompetencí žáků. Součástí praktické části je srovnání českých učebnic s učebnicemi slovenskými. Poslední kapitolu praktické části tvoří vlastní výukový materiál sestávající ze 4 pracovních listů, které byly následně ověřeny žáky během souvislé pedagogické praxe.

This diploma thesis is focused on the strategies for enhancing vocabulary acquisition in the context of second-level primary school education. The diploma is structured into four distinct sections: an introduction, a theoretical framework, a practical implementation, and a conclusion. The introduction outlines the objectives of the study and presents the formulated hypotheses. The theoretical background section provides a comprehensive overview of the topic, encompassing non-word-forming methods of vocabulary enrichment, fundamental concepts of word formation, word-forming techniques for enhancing vocabulary acquisition, the Curriculum Framework, the communicative approach in Czech language instruction, pupil's motivation towards vocabulary enrichment, and Bloom's taxonomy. These theoretical foundations serve as a basis for the subsequent practical implementation section.

The practical component of this study entails an in-depth analysis of the content and exercises found in the textbook series designed for second-grade primary school students, specifically those published by SPN, Nová škola and Fraus. The focus is placed on examining the coherence of the curriculum within each individual textbook and assessing the progression of students' communicative competences. Furthermore, this practical segment includes a comparative examination of Czech and Slovak textbooks.

The final chapter of the practical section encompasses the actual teaching materials employed in the study, comprising four worksheets. These worksheets were subsequently implemented and evaluated by students during ongoing teaching practice sessions, thus contributing to the empirical aspect of the research.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Analyzované učebnice

HOŠNOVÁ, Eva a Ivana BOZDĚCHOVÁ. *Český jazyk 7 pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7235-391-0.

HOŠNOVÁ, Eva a Ivana BOZDĚCHOVÁ. *Český jazyk 8 pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-425-2.

HOŠNOVÁ, Eva, Ivana BOZDĚCHOVÁ, Petr MAREŠ a Ivana SVOBODOVÁ. *Český jazyk 9 pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7235-481-8.

HOŠNOVÁ, Eva, Ivana BOZDĚCHOVÁ, Petr MAREŠ, Vlastimil STYBLÍK a Ivana SVOBODOVÁ. *Český jazyk 6: pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2018-. ISBN 978-80-7235-615-7.

JANÁČKOVÁ, Zita, Karla PRÁTOVÁ a Ivana ZABELOVÁ. *Český jazyk 7: pro 7. ročník základní školy a sekundy víceletého gymnázia*. Brno: Nová škola – Duha, [2018]. Čtení s porozuměním. ISBN 978-80-87591-91-8.

KRAJČOVIČOVÁ, Jarmila a Jana KESSELOVÁ. *Slovenský jazyk pre 6. ročník základných škôl*. Bratislava: SPN – Mladé letá, 2009. ISBN 9788010018000.

KRAJČOVIČOVÁ, Jarmila a Jana KESSELOVÁ. *Slovenský jazyk pre 7. ročník základných škôl*. Bratislava: SPN – Mladé letá, 2022. ISBN 9788010040964.

KRAJČOVIČOVÁ, Jarmila a Jana KESSELOVÁ. *Slovenský jazyk: pre 8. ročník základnej školy a 3. ročník gymnázia s osemročným štúdiom*. Šieste vydanie. Bratislava: SPN – Mladé letá, 2019. ISBN 9788010036271

KRAJČOVIČOVÁ, Jarmila a Jana KESSELOVÁ. *Slovenský jazyk: pre 9. ročník základnej školy a 4. ročník gymnázia s osemročným štúdiom /*. Štvrté vydanie. Bratislava: SPN – Mladé letá, 2019. ISBN 9788010036288.

KRAUSOVÁ, Zdeňka, Renata TERŠOVÁ, Pavel RŮŽIČKA, Helena CHÝLOVÁ a Martin PROŠEK. *Český jazyk 7: pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-692-7.

KRAUSOVÁ, Zdeňka, Martina PAŠKOVÁ, Pavel RŮŽIČKA, Helena CHÝLOVÁ a Martin PROŠEK. *Český jazyk 8: pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-693-4.

KRAUSOVÁ, Zdeňka, Martina PAŠKOVÁ, Jana VAŇKOVÁ, Pavel RŮŽIČKA, Helena CHÝLOVÁ a Martin PROŠEK. *Český jazyk 9: pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-694-1.

MIKSOVÁ, Eva a Jitka HÁJKOVÁ. *Český jazyk 6: učebnice vytvořená v souladu s RVP ZV*. 6. aktualizované vydání. Brno: Nová škola, 2020. Duhová řada. ISBN 978-80-7600-161-9.

PRÁTOVÁ, Karla, Zita JANÁČKOVÁ a Ilona KIRCHNEROVÁ. *Český jazyk 8: pro 8. ročník základní školy nebo tercie víceletého gymnázia*. Brno: Nová škola – Duha, [2019]. Čtení s porozuměním. ISBN 978-80-88285-02-1.

PRÁTOVÁ, Karla, Zita JANÁČKOVÁ a Ilona KIRCHNEROVÁ. *Český jazyk 9: pro 9. ročník základní školy nebo kvartu víceletého gymnázia*. Brno: Nová škola – Duha, [2020]. Čtení s porozuměním. ISBN 978-80-88285-17-5. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-694-1.

Odborná literatura

ADAM, Robert. *Gramatické rozbory češtiny: výklad a cvičení s řešeními*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4431-8.

ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85937-47-6.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: ISV, 1996. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-12-9.

DOKULIL, Miloš, HAVRÁNEK, Bohuslav, ed. *Tvoření slov v češtině*. Praha: Československá akademie věd, 1962.

FILIPEC, Josef a František ČERMÁK. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985. Studie a práce lingvistické.

GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4.

- HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ, Lenka a Jan SLAVÍK. *Modelování kurikula*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, 2020. ISBN 978-80-261-0903-7.
- HAUSER, Přemysl, Květoslava KLÍMOVÁ, Helena ANDRESOVÁ a Ivo MARTINEC. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9489-5.
- HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě a tvoření slov*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970. Učební texty vysokých škol.
- HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě: učebnice pro vys. školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).
- HAUSER, Přemysl. *Základní pojmy z nauky o slovní zásobě a tvoření slov*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3081-X.
- HUBÁČEK, Jaroslav. *Čeština pro učitele*. Vyd. 4., upr. [i.e. Vyd. 5.]. [Odry]: Vade Mecum Bohemiae, 2010. ISBN 978-80-86041-37-7.
- MAREŠ, Jiří. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0174-8.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.
- SVOBODOVÁ, Jana, Eva HÖFLEROVÁ, Pavlína KULDANOVÁ, Kamila SEKEROVÁ a Diana SVOBODOVÁ. *Principy a cesty školní výuky českého jazyka*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2017. ISBN 978-80-7464-951-6.
- ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2019. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5511-3.
- ŠMILAUER, Vladimír. *Novočeské tvoření slov: vysokoškolská příručka*. Praha: SPN, 1971. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).
- ŠTĚPÁNÍK, Stanislav a Martina ŠMEJKALOVÁ. *Průvodce začínajícího češtináře*. [Praha]: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-949-0.
- ŠTĚPÁNÍK, Stanislav, Eva HÁJKOVÁ, Klára ELIÁŠKOVÁ, Ludmila LIPTÁKOVÁ a Marta SZYMAŃSKA. *Školní výpravy do krajiny češtiny: didaktika českého jazyka pro základní školy*. Plzeň: Fraus, 2020. ISBN 978-80-7489-595-1.

ŠTĚPÁNÍK, Stanislav. *Výuka češtiny mezi tradicí a inovací*. Praha: Academia, 2020. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-3119-8.

ŠTĚPÁNÍK, Stanislav. *Vztah jazyka a komunikace v česko-slovensko-polské didaktické reflexi*. Přeložil Tereza ZAPLETALOVÁ, přeložil Nina BAŠE. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4353-3.

ŠTÍCHA, František. *Velká akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2719-1.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0.

VALIŠOVÁ, Alena a Miroslava KOVAŘÍKOVÁ. *Obecná didaktika a její širší pedagogické souvislosti v úkolech a cvičeních*. Praha: Grada, 2021. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-3249-2.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.

Odborné časopisy

BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Kam se slovtvorbou – v teorii a výuce. *Český jazyk a literatura*. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2021, roč. 71, č. 3, s. 119-120, ISSN 0009–0786.

SVOBODOVÁ, Diana. Cizojazyčné přejímky ve výuce češtiny. *Český jazyk a literatura*. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2018, roč. 69, č. 1, s. 13-15. ISSN 0009–0786.

ŠTĚPÁNÍK, Stanislav. Konstruktivistické a kognitivně – komunikační paradigma jako východisko koncepce výuky českého jazyka. *Pedagogika – Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha – Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2020, 70(1), ISSN 2336–2189.

ŠTĚPÁNÍK, Stanislav. Redukce, nebo revize obsahu? Příspěvek k revizím Rámcových vzdělávacích programů. *Český jazyk a literatura*. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2020, roč. 71, č. 2, s. 56. ISSN 0009–0786.

Elektronické zdroje

[https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Akademicky_slovník_soucasne_cestiny.html](https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Akademicky_slovník_současne_cestiny.html)

<https://velke-revize-zv.rvp.cz/z-ceho-revize-vychazi>

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - edu.cz. edu.cz -
Jednotný metodický portál MŠMT [online]. Copyright © 2022 [cit. 15.10.2022]. Dostupné
z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Výkladový slovník současných žáků pro učitele – Než zazvoní. Než zazvoní: Pomáháme
školám [online]. Copyright © 2011 [cit. 16.10.2022]. Dostupné
z: <https://www.nezazvoni.cz/vykladovy-slovník-pro-ucitele/>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet cvičení v učebnicových řadách SPN	52
Tabulka 2: Počet cvičení v učebnicových řadách Nová škola – Duha	53
Tabulka 3: Počet cvičení v učebnicových řadách Fraus.....	53
Tabulka 4: Analýza cvičení ve sféře každodenní komunikace.....	65
Tabulka 5: Analýza cvičení ve sféře reklamní komunikace.....	68
Tabulka 6: Analýza cvičení ve sféře zážitkové a expresivní komunikace	70
Tabulka 7: Analýza cvičení ve sféře institucionální komunikace	73
Tabulka 8: Celkový počet jednotlivých komunikativních kompetencí v pracovních listech	74

Seznam grafů

Graf 1: Graf k tabulce č. 1	52
Graf 2: Graf k tabulce č. 2	53
Graf 3: Graf k tabulce č. 3	54
Graf 4: Graf absolutního zastoupení.....	55
Graf 5: Graf k tabulce č. 8	75

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1 REVIDOVANÁ BLOOMOVA TAXONOMIE, VALIŠOVÁ, S. 129	I
PŘÍLOHA 2 AKTIVNÍ SLOVESA BLOOMOVY TAXONOMIE, HAJEROVÁ A SLAVÍK, S. 130	II
PŘÍLOHA 3 SOUPIS CVIČENÍ NAKLADATELSTVÍ SPN.....	III
PŘÍLOHA 4 SOUPIS CVIČENÍ NAKLADATELSTVÍ NOVÁ ŠKOLA – DUHA	XIV
PŘÍLOHA 5 SOUPIS CVIČENÍ NAKLADATELSTVÍ FRAUS	XXII
PŘÍLOHA 6 UKÁZKA UČEBNICE SLOVENSKÉHO JAZYKA PRO 8. ROČNÍK	XXXVI
PŘÍLOHA 7 UKÁZKA UČEBNICE SLOVENSKÉHO JAZYKA PRO 9. ROČNÍK	XLVIII
PŘÍLOHA 8 PRACOVNÍ LIST Č. 1	LV
PŘÍLOHA 9 UKÁZKA VYPRACOVANÉHO PRACOVNÍHO LISTU Č. 1.....	LVIII
PŘÍLOHA 10 PRACOVNÍ LIST Č. 2	LX
PŘÍLOHA 11 UKÁZKA VYPRACOVANÉHO PRACOVNÍHO LISTU Č. 2.....	LXIII
PŘÍLOHA 12 PRACOVNÍ LIST Č. 3	LXV
PŘÍLOHA 13 UKÁZKA VYPRACOVANÉHO PRACOVNÍHO LISTU Č. 3.....	LXX
PŘÍLOHA 14 PRACOVNÍ LIST Č. 4	LXXIII
PŘÍLOHA 15 UKÁZKA VYPRACOVANÉHO PRACOVNÍHO LISTU Č. 4.....	LXXVII

**PŘÍLOHA 1 REVIDOVANÁ BLOOMOVA TAXONOMIE,
VALIŠOVÁ, S. 129**

Tab. 9.1 Taxonomická tabulka vzdělávacích cílů

Dimenze znalostí	Kognitivní procesy					
	1. Zapamato- vat	2. Porozumět	3. Aplikovat	4. Analyzovat	5. Hodnotit	6. Vytvářet
a) Znalosti fakt						
b) Znalosti pojmů						
c) Znalosti postupů						
d) Metakognitivní znalosti						

PŘÍLOHA 2 AKTIVNÍ SLOVESA BLOOMOVY TAXONOMIE, HAJEROVÁ A SLAVÍK, S. 130

Tab. 9. Použití aktivních sloves = Slovníček aktivních sloves (podle Kalhouse & Obsta, 2002, s. 280–281; Skalkové, 2007, s. 122; Klapka, 2012, s. 33; Chocholouškové & Hajerové Müllerové, 2019, s. 81, upraveno autory).

Dimenze kognitivního procesu	Sloveso, jehož pomocí vyjádříme výsledek vzdělávání
1. Zapamatovat	uvést, vyjmenovat, popsat, vymezit, reprodukovat, doplnit, definovat, napsat, pojmenovat, vybrat, určit atp.
2. Porozumět	dokázat, jinak formulovat, vysvětlit, objasnit, charakterizovat, ilustrovat, vyjádřit vlastními slovy, interpretovat, odhadnout, převést, přeložit, vypočítat, zkontrolovat, změřit, vyjádřit jinou formou, použít, ilustrovat, zkontrolovat, opravit atp.
3. Aplikovat	aplikovat, demonstrovat, znázornit, navrhnout, interpretovat údaje, vyčíslit, řešit, vyzkoušet, načrtnout, plánovat, použít, prokázat, uspořádat, orientovat se, diskutovat, dokumentovat, doložit atp.
4. Analyzovat	analyzovat, rozebrat, provést rozbor, rozlišit, roztřídit, specifikovat atp.
5. Hodnotit	argumentovat, obhájit, oponovat, podpořit (názor), posoudit, zhodnotit, zdůvodnit, ocenit, provést kritiku, zaujmout stanovisko, uvést klady a zápory, srovnat s normou atp.
6. Tvořit	vytvořit portfolio, navrhnout řešení problému, napsat (esej), organizovat, reorganizovat, plánovat, navrhnout nový (postup) atp.

PŘÍLOHA 3 SOUPIS CVIČENÍ NAKLADATELSTVÍ SPN

Příloha obsahuje soupis úloh rozdělených dle jednotlivých ročníků a kategorií komunikativních kompetencí. V každém ročníku je vydělena jazyková a slohová část, přičemž předpokládáme, že během školního roku se většinou střídají hodiny jazykového a slohového vyučování. Učivo se postupně prolíná v týdenních jednotkách v cyklech. Naším cílem je zjistit poměr úloh v jazykové a slohové části a absolutní zastoupení v jednotlivých ročnících.

6. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 27/2b Pokuste se sami obdobně vysvětlit, jak byly utvořeny názvy tohoto hmyzu: *kudlanka nábožná*, *babočka admirál*, *bruslařka obecná*

Str. 29/11 U následujících slov vydělte předpony, vymezte, jaký mají význam, a utvořte s jejich pomocí další slova. Tato obdobně utvořená slova použijte ve větách:

nevkusný, nepravda, neštěstí, rozběh, rozdělat, rozpůlený, beznaděj, bezvědomí, bezcenný

Str. 29/12 Dovedete vysvětlit, jak vznikla některá jména dnů v týdnu? Pokuste se najít jejich základové slovo.

Str. 31/3 Která z uvedených dvojic jsou příbuzná a která nikoli? Zdůvodněte.

Str. 31/5 Vysvětlete, jaký je významový rozdíl mezi následujícími příbuznými slovy. (Správné řešení si ověřte ve Slovníku spisovné češtiny.) Pak tato slova užitě ve větách.

Str. 31/6 Najděte co nejvíc příbuzných slov ke slovesům pojmenovávajícím různé způsoby pohybu. Určete, ke kterému slovnímu druhu patří, a popište významové vztahy mezi nimi.

Str. 35/4

b) Kdy má podle kalendáře svátek Pankrác, Servác a Bonifác? Jak se jim souhrnně říká a proč?

c) S různými dny a měsíci v roce bývají spojeny pranostiky, které sdělují zkušenosti týkající se přírodních jevů, zejména počasí. Např. Medardova kápe čtyřicet dní kape. Znáte nějaké další pranostiky?

Slohová část

Str. 136/1a Vyznačte v ukázkách z románu *Petrolejové lampy* (1935) výrazy, které dnes už nejsou běžné (např. skrblice), vysvětlete – případně s pomocí slovníku – jejich význam a doplňte k nim slova, jež byste sami použili.

Str. 138/3b Najděte v textu ustálené obrazné obraty a vysvětlete jejich význam. Uvádějte další obrazné obraty, které můžeme použít v charakteristice (má srdce na pravém místě apod.)

Str. 141/8a Vyhleďte v textu nespisovné jazykové prostředky a nahraďte je prostředky spisovnými. Zamyslete se nad tím, proč původní text nespisovné prostředky obsahuje.

Str. 145/14 Shrňte příběh vyprávěný komiksem do několika vět.

Str. 147/1b Autor na začátku úryvku uvádí, jaká Hobitova nora nebyla. Pokuste se na základě toho popsat, jaká tato nora byla.

Str. 148/3 Popište, jak vypadá pokoj, ve kterém žijete.

Str. 152/6 Uvádějte různá přirovnání, která se užívají při popisu osoby, vysvětlujte jejich význam. Napište popis zvolené osoby s co největším množstvím přirovnání.

Str. 157/7 Popište, jak obvykle vypadá vaše ranní cesta do školy.

Str. 157/8 Vysvětlete návštěvníkovi vaší obce, jak se dostane od vašeho bydliště nebo od školy např. k obecnímu úřadu, k obchodu s potravinami, ke knihovně či ke známé kulturní památce.

Str. 158/11 Podle obrázku popište, jak si můžeme z kreslicí čtvrtky, dřevěné hůlky, tenkého hřebíčku a dvou korálků vyrobit malý větrník.

Str. 159/13 Popište své spolužačce či spolužákovi, jak může z mobilního telefonu poslat krátkou textovou zprávu. Potom popis písemně formulujte tak, aby mohl být součástí návodu na obsluhu mobilního telefonu.

Str. 166/6e Dokážete odhalit, co znamenají zkratky užitá v heslech a značka *? Podle čeho můžeme poznat jejich význam? Proč encyklopedie zkratky a značky používají? Jakým způsobem uvádějí letopočty?

Str. 170/14 Najděte na internetu vlakové nebo autobusové spojení mezi dvěma městy v České republice. Popište, jak jste při získávání této informace postupovali.

B. DISKUZE

Jazyková část

V jazykové části se nenacházejí žádná cvičení, která by rozvíjela diskuzi.

Slohová část

149/3c Dává nám slovní popis dostatečně přesnou a zřetelnou představu o tom, jak houba vypadá? Co se dovídáme navíc z připojeného obrázku? Které údaje mohou naopak sdělit pouze slova?

Str. 168/9 Vypište si z reklam nespisovné a citově zabarvené jazykové prostředky. Proč se v nich tyto prostředky objevují?

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

Str. 27/4 Co jeden z hrdinů skutečně našel? Pokuste se význam rozpoznat podle toho, jak je slovo utvořeno:

„Kluci, ke mně, našel jsem frňákovník!“

Slohová část

Str. 138/2a Odhadněte, v které době se příběh Toma a Huckleberryho odehrává. Které prvky vyprávění nám naznačují, že jde o minulost?

Str. 138/3c Jakými prostředky vyjadřuje nekrolog hodnocení a kladný citový vztah k zemřelé spisovatelce?

Str. 142/1d Které výrazy v textu můžeme považovat za odborné názvy? Pokud některým z nich nerozumíte, vyhledejte jejich význam ve slovníku nebo v odborné příručce.

Str. 150/2

a) Vypište z recenze výrazy, které vyjadřují hodnocení románu. Které výrazy bychom použili, kdybychom chtěli vyjádřit hodnocení protichůdné?

d) Která slova užitá v recenzi jsou citově zabarvená? Nahraďte je výrazy bez tohoto zabarvení a porovnejte obě znění.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

Str. 31/5 Vysvětlete, jaký je významový rozdíl mezi následujícími příbuznými slovy. (Správné řešení si ověřte ve Slovníku spisovné češtiny.) Pak tato slova užitě ve větách.

Slohová část

Str. 136/1a Vyznačte v ukázkách z románu *Petrolejové lampy* (1935) výrazy, které dnes už nejsou běžné (např. skrblice), vysvětlete – případně s pomocí slovníku – jejich význam a doplňte k nim slova, jež byste sami použili.

Str. 142/1d Které výrazy v textu můžeme považovat za odborné názvy? Pokud některým z nich nerozumíte, vyhledejte jejich význam ve slovníku nebo v odborné příručce.

Str. 170/14 Najděte na internetu vlakové nebo autobusové spojení mezi dvěma městy v České republice. Popište, jak jste při získávání této informace postupovali.

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

Str. 31/2 Rozdělte se do skupin a soutěžte, která skupina během dvou minut vytvoří co nejvíce příbuzných slov odvozených (nebo složených) od kořenů slov *ves*, *velký*, *ryba*, *mladý*

Slohová část

Ve slohové části nenacházíme žádný takový typ cvičení.

7. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 58/3 Vysvětlete význam slov *strom*, *nenápadný*, *zakopnout*.

Str. 59/6 Najděte sousloví obsahující uvedená slova a užit je ve větách: *jméno*, *střední*, *telefon*, *strom*, *těžký*

Str. 60/9 Vysvětlete, co znamenají následující obrazná vyjádření. Porovnejte jejich význam s původním významem slov nich užitých.

Str. 60/10 Vysvětlete následující rčení.

Str. 60/11 Napište krátké vyprávění a použijte v něm alespoň tři rčení. Vymyslete k němu obrazný nadpis.

Str. 61/1 Jaký věcný význam mají podtržená slova v úryvku? Užit je ve větách a porovnejte jejich význam s významem v tomto textu. Mají tato slova pouze jeden význam?

Str. 62/2 Uveďte, které další významy mohou mít slova *kmen*, *kořen*, *list*, *větev*, *kůra*, původně pojmenovací části stromu, a porovnejte je s jejich základními významy.

Str. 61/3 Podle čeho vznikly následující metaforické názvy částí lidského těla?

mléčný chrup, *stolička*, *mandle*, *hlemýžď středního ucha*, *oční koule*

Str. 62/6 Uveďte příklady fyzikálních jednotek jejichž názvy vznikly z příjmení vynálezců nebo objevitelů. Umíte je vysvětlit? Napište jejich celé názvy i značky běžně pro ně užívané.

Str. 62/7 Jaké metonymické významy mohou mít následující podstatná jména? *Vláda*, *hloupost*, *nákup*, *vězení*, *paměť*, *víra*, *opora*

Str. 62/8 Vysvětlete, jak vznikla tato pojmenování: *damašek*, *rentgen*, *Alzheimer*, *diesel*, *sachr*

Str. 72/7 Jaké jsou základní (původní) významy slov *záznamník*, *linka*, *operátor*? Znáte jejich nové významy z oblasti telekomunikace?

Str. 78/1c Uveďte další příklady sloves pohybu s předponou pře- a užit je ve větách.

Str. 81/5 Srovnajte následující dvě skupiny složenin a zkuste zjistit, v čem se liší jejich způsob jejich skládání.

Str. 82/4 Vyhledejte příklady zkratk oficiálních názvů veřejných institucí a orgánů (např. kulturních organizací, politických stran) v článcích z novin a vysvětlete je pomocí jejich plného víceslovného názvu.

Str. 82/6 – Jaké služby poskytuje CD Čedok? Zjistěte, jak tento zkrácený název vznikl. Pak použijte slovo Čedok ve větách.

Slohová část

Str. 148/2f Jak můžeme jiným způsobem vyjádřit: *spí jako dudek, přeskočilo mu kolečko v hlavě, uhodil se, až mu zajiskřilo v očích?*

Str. 152/4

b) Nahraďte v textu často užívaná, a proto málo působivá obrazná slovní spojení (jako sněhová nadílka, prázdniny byly v plném proudu) jiným vyjádřením.

d) Zkuste přeformulovat vypravování tak, aby se v něm tak často neopakovala slova *sníh* a *rybník*.

Str. 153/1

c) Vysvětlete, co znamenají slovesa *tečovat* a *driblovat*. Případně použijte slovník.

d) V textu je hodně podstatných a přídavných jmen, která jsou odvozena od sloves. Nahraďte tato jména tvary sloves (např. při přerušení – když se hra přeruší). Porovnejte obě podoby textu a zamyslete se nad tím, jaké jsou výhody a nevýhody zhuštěného vyjádření, které používá podstatná a přídavná jména místo sloves.

Str. 155/2d Napište sami návod k nějaké počítačové nebo nepočítačové hře, kterou dobře znáte.

Str. 157/5 Popište podle vlastního zájmu a zkušeností např. postup při přípravě zeleninového salátu.

Str. 161/3d Jak si představujete cestu, po které by se ubíral král? Popište, jak by mohla vypadat.

Str. 162/4b Najděte v textu vyjadřovací nedostatky a neobratnosti (mj. opakování slov, střídání prostředků knižních a hovorových) a navrhněte vhodnější formulace.

Str. 162/5 Popište cestu podzimním lesem, večerní posezení u ohně...

Str. 164/3b Co můžeme o postavě soudit z přirovnání *jako starší učený čáp?*

Str. 166/4

b) Shrňte stručně obsah jednotlivých textů.

d) Formulujte obratněji větný celek, ve kterém se píše o Tereziných sportovních úspěších.

Str. 166/5

a) Popište a charakterizujte svého spolužáka, kamaráda nebo příbuzného.

c) Zvolte si ve třídě nějakou osobu, kterou všichni znáte. Rozdělte se na několik skupin a v každé z nich napište její popis a charakteristiku. Hotové práce porovnejte a rozhodněte, která z nich je nejužitečnější.

Str. 166/6d Napište charakteristiku některé postavy z knihy, kterou jste četli, z filmu nebo televizního pořadu.

Str. 172/2e Jak rozumíte spojení *gramatický stromček*, které se objevuje v článku? Čeho dosáhl autor tím, že sáhl k obraznému pojmenování

B. DISKUZE

Jazyková část

Str. 59/7 K následujícím souslovím najděte jednoslovná pojmenování a posuďte jejich spisovnost. Své hodnocení případně porovnejte s vymezením slovníku.

Str. 60/12 – Nakreslete jedno ze rčení a nechte hádat ostatní, které to je.

Slohová část

Str. 148/2d Najděte v textu přirovnání, obrazná a citově zabarvená vyjádření. Které z těchto prostředků se běžně užívají a které jsou neobvyklé?

Str. 152/4a Přečtěte si pozorně uvedené žákovské vypravování a zamyslete se nad tím, jestli je napsáno dobře, nebo špatně. Jak hodnotíte jazyk (výstižnost, názornost, pestrost použitých prostředků)? Jak hodnotíte výstavbu vypravování? Dokáže čtenáře zaujmout? Je napínavé?

Str. 153/1d V textu je hodně podstatných a přídavných jmen, která jsou odvozena od sloves. Nahraďte tato jména tvary sloves (např. při přerušení – když se hra přeruší). Porovnejte obě podoby textu a zamyslete se nad tím, jaké jsou výhody a nevýhody zhuštěného vyjádření, které používá podstatná a přídavná jména místo sloves.

Str. 162/4c Oba texty zdůrazňují citový vztah k popisovaným jevům. Používají citově zabarvené a básnické prostředky, které ale často nejsou originální, a proto jsou málo působivé. Vyhledejte tyto prostředky a zamyslete se nad jejich vhodností. Dokážete najít jiné, poutavější a zajímavější způsoby vyjádření?

Str. 166/5c Zvolte si ve třídě nějakou osobu, kterou všichni znáte. Rozdělte se na několik skupin a v každé z nich napište její popis a charakteristiku. Hotové práce porovnejte a rozhodněte, která z nich je nejmýstižnější.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

Str. 58/1 – Kolik českých slov je v prvním souvětí úryvku? Najděte nejkratší a nejdelší z nich a určete, ke kterému slovnímu druhu patří. Podle kterých vlastností poznáte slova v psaném textu?

Str. 59/8 – Rozhodněte, kdy je stejné slovo v následujících dvojicích vět užitě jako součást sousloví.

Str. 62/5 – Rozhodněte, v které větě jsou podtržená slova použita ve významu základním a v které metonymicky.

Str. 72/5 – Rozumíte těmto cizím slovům? Nahraďte je domácími výrazy. (Jestliže význam slova neznáte, poučte se o něm ve slovníku cizích slov.)

Str. 77/5 – Má dvojice přídavných jmen (např. žehlicí – žehlící) odvozených od téhož slovesa (žehlit) shodný význam?

Slohová část

Str. 148/2 Jakými různými slovy jsou pojmenováni zloději? Co se z těchto slov o zlodějích dovídáme?

Str. 157/3

- c) První text pochází z roku 1914. Vypište si z něho jazykové prostředky, které zastaraly a už se běžně neuvívají, a zkuste totéž vyjádřit dnešní češtinou.
- d) Uveďte, které přehřešky proti slušnému chování u stolu vidíte na obrázku.

Str. 159/1

- a) Pozorně si přečtěte oba uvedené popisy Moravy. Které jazykové prostředky jsou oběma textům společné a v čem se texty jazykově odlišují? Co druhý text obsahuje navíc vedle věcných informací?
- b) Které jazykové nedostatky nacházíme v prvním textu? Nahraďte opakující se výrazy pestřejším vyjádřením.
- c) Vyhledejte v druhé ukázce jazykové prostředky, které 1. vyjadřují citový vztah ke krajině, 2. vyjadřují hodnocení, 3. označují velikost a mohutnost jevů, o kterých se píše, 4. snaží se vyvolat

názornou představu, 5. připisují krajině lidské rysy, 6. ožívují popis tím, že přírodní jevy pojímají jako děje.

Str. 160/2a Kterými jazykovými prostředky se dosahuje názornosti popisu? Povšimněte si použitých přídavných jmen a příslovcí.

Str. 161/3a Vyhledejte v popisu prostředky, které pojmenovávají barvy. V které roční době je park zasazen?

Str. 166/4b Shrňte stručně obsah jednotlivých textů.

Str. 167/6b – Odstraňte v textu neobratná vyjádření a nevhodné opakování slov a skupin slov.

Str. 172/2

- a) Najděte v textu slova cizího původu. Význam těch, která neznáte, si najděte ve slovníku cizích slov nebo v encyklopedii. Tam, kde to je možné, nahraďte cizí slova slovy domácími.
- b) Shrňte ve dvou až třech větách obsah článku.
- d) Jak rozumíte spojení *gramatický stromeček*, které se objevuje v článku? Čeho dosáhl autor tím, že sáhl k obraznému pojmenování

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

Str. 59/7 K následujícím souslovím najděte jednoslovná pojmenování a posuďte jejich spisovnost. Své hodnocení případně porovnejte s vymezením slovníku.

Str. 72/5 Rozumíte těmto cizím slovům? Nahraďte je domácími výrazy. (Jestliže význam slova neznáte, poučte se o něm ve slovníku cizích slov.)

Slohová část

Str. 170/4a Vyhledejte v textu výrazy slova cizího původu. Význam těch, které neznáte, si najděte ve slovníku.

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

V jazykové části nenacházíme žádná cvičení, která se týkají spolupráce.

Slohová část

Str. 146/1f Připravte si na základě vypravování o Nataščině ranním rozhovoru s matkou dramatickou scénku a zahrajte ji ve třídě.

Str. 166/5c Zvolte si ve třídě nějakou osobu, kterou všichni znáte. Rozdělte se na několik skupin a v každé z nich napište její popis a charakteristiku.

8. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 12/1a V úryvku z knihy Alenka za zrcadlem je použito několik v češtině neexistujících, uměle vytvořených slov. Proč jim Alenka nerozuměla?

Str. 12/2 Podle které vlastnosti a podle kterého příbuzného slova byl trávník pojmenován mokřava? Které slovo pro tento význam běžně užíváme a jak je utvořeno?

Str. 13/7

- a) Užijte obě části víceslovného pojmenování sluneční hodiny ve větách jako samostatná slova.
- b) Užijte sloveso kápnout v jiném významu, než který má v poslední větě úryvku.

Slohová část

Str. 136/1a Vyznačte v ukázkách z románu *Petrolejové lampy* (1935) výrazy, které dnes už nejsou běžné (např. skrblice), vysvětlete – případně s pomocí slovníku – jejich význam a doplňte k nim slova, jež byste sami použili.

Str. 138/2e Napište charakteristiku některého vám známého člověka ze dvou různých hledisek, z hlediska vlastního a hlediska někoho jiného.

Str. 138/3b Najděte v textu ustálené obrazné obraty a vysvětlete jejich význam. Uvádějte další obrazné obraty, které můžeme použít v charakteristice (má srdce na pravém místě apod.)

Str. 139/4 Napište charakteristiku některého ze svých spolužáků nebo přátel.

Str. 145/3c Připravte si výklad o nějakém jiném zajímavém živočichovi, přednese výklad ústně a potom ho zpracujte písemně.

Str. 146/5a Upravte text tak, aby se v něm stále neopakovala stejná slova.

Str. 146/4c Připravte si na základě tohoto textu krátký ústní výklad, který shrne nejdůležitější poznatky o onemocnění cukrovkou, a přednese jej.

Str. 148/6 a Pozorně si přečtěte text a opravte v něm jazykové a vyjadřovací nedostatky (např. opakování stejných slov).

Str. 152/3a Vyhleďte v textu výrazy, které se týkají počítačů a počítačových her, a vysvětlete jejich význam.

Str. 153/4

a) Vyznačte si v textu slova, jež se příliš často opakují, a nahraďte je jiným vyjádřením.

b) V recenzi je několik ustálených slovních obrátů. Zkuste je nahradit jiným, působivějším vyjádřením.

Str. 154/1

b) Vypište z textu ty výrazy, které podle vašeho názoru tvoří základ autorova uvažování, a pokuste se stručně vyjádřit, jaké významy jim jsou přisuzovány.

f) Proč se v předposledním odstavci opakují stejná slova a stejná větná stavba? Jak takto utvářený text na vás působí?

Str. 158/4b V úvaze se objevují různá ustálená, často se opakující vyjádření (uspěchaná doba apod.).

Vyhleďte taková místa v textu a nahraďte je jinými výrazy se stejným nebo blízkým významem.

B. DISKUZE

Jazyková část

V jazykové části nenacházíme žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 140/5d Rozdělte se ve třídě na dvě skupiny: jedna bude uvádět argumenty, které podporují tvrzení, že Češi jsou statečný a pracovitý národ, druhá naproti tomu argumenty pro tvrzení, že Češi jsou slabí a přízpůsobiví. Shrňte pak, k jakým závěrům jste dospěli.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

Str. 12/1a V úryvku z knihy *Alenka za zrcadlem* je použito několik v češtině neexistujících, uměle vytvořených slov. Proč jim Alenka nerozuměla?

Slohová část

Str. 138/2a Odhadněte, v které době se příběh Toma a Huckleberryho odehrává. Které prvky vyprávění nám naznačují, že jde o minulost?

Str. 138/3c Jakými prostředky vyjadřuje nekrolog hodnocení a kladný citový vztah k zemřelé spisovatelce?

Str. 150/2

d) Vypište z recenze výrazy, které vyjadřují hodnocení románu. Které výrazy bychom použili, kdybychom chtěli vyjádřit hodnocení protichůdné?

e) Která slova užitá v recenzi jsou citově zabarvená? Nahraďte je výrazy bez tohoto zabarvení a porovnejte obě znění.

Str. 152/3b Kterými jazykovými prostředky vyjadřuje recenze hodnocení počítačové hry?

Str. 154/1a V jakém významu používá filozof Erazim Kohák podstatné jméno statek? Najděte možné významy tohoto výrazu ve slovníku. Pokud plně nerozumíte některým dalším slovům, ověřte si také ve slovníku, co znamenají.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

V jazykové části nenacházíme žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 142/1d Které výrazy v textu můžeme považovat za odborné názvy? Pokud některým z nich nerozumíte, vyhledejte jejich význam ve slovníku nebo v odborné příručce.

Str. 152/3d Najděte v časopise (Score, Level apod.) nebo na internetu recenzi některé počítačové hry a porovnejte ji s tímto textem. Objevují se v recenzi z časopisu nebo internetu i další prostředky, např. přirovnání? K čemu v daném textu slouží?

Str. 154/1a V jakém významu používá filozof Erazim Kohák podstatné jméno statek? Najděte možné významy tohoto výrazu ve slovníku. Pokud plně nerozumíte některým dalším slovům, ověřte si také ve slovníku, co znamenají.

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

V jazykové části nenacházíme žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 140/5d Rozdělte se ve třídě na dvě skupiny: jedna bude uvádět argumenty, které podporují tvrzení, že Češi jsou statečný a pracovitý národ, druhá naproti tomu argumenty pro tvrzení, že Češi jsou slabí a přizpůsobiví. Shrňte pak, k jakým závěrům jste dospěli.

9. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 21/1 g Vysvětlete obsah textu.

Str. 24/6b Použijte jednotlivá slova, ze kterých se tato víceslovná pojmenování skládají, v jiných spojeních.

Str. 24/9a Připravte si krátké ústní referáty, ve kterých budete charakterizovat hlavní znaky gotického, barokního a renesančního stavitelství.

Str. 25/11 Vysvětlete, z čeho vznikly zkratky v následujících větách.

Str. 31/5b V následujících větách jsou tato slova užitá v různých významech. Vysvětlete jejich význam a rozlište, v které větě jsou užitá obrazně.

Str. 31/6 Porovnejte věty, ve kterých je vyjádřen původní význam smyslového vnímání (zrak, sluch, čich, chuť, hmat), s větami s významem metaforickým. Vysvětlete, co znamenají přenesená vyjádření.

Str. 33/4 Vysvětlete českým synonymem, co znamenají následující cizí slova.

Slohová část

Str. 144/1c Pro rozhovor je důležité navazování a udržování kontaktu mezi jeho účastníky. Vyhledejte v otištěném rozhovoru prostředky, kterými se kontakt vyjadřuje. Jak by rozhovor působil, kdyby mluvčí žádné kontaktní prostředky nepoužívali?

Str. 146/3b Vyznačte nespisovné jazykové prostředky a nahraďte je prostředky spisovnými. Kterou podobu textu pokládáte vzhledem k tématu a situaci za vhodnější?

Str. 148/6 Z následujících vět odstraňte výplňková slova a upravte je tak, aby sdělení bylo zřetelné a jasné.

Str. 153/4d Shrňte vlastními slovy obsah úryvku.

Str. 155/6g Napište sami text, který bude obdobně využívat neformální jazykové prostředky.

Str. 156/1c Najděte v prvním textu ustálené způsoby vyjádření. S jejich pomocí pak napište předpovědi počasí týkající se jiných částí roku.

Str. 160/1a Vyhledejte v textu slova cizího původu a vysvětlete (případně s pomocí slovníku) jejich význam.

Str. 161/1c Shrňte, co autor v článku výslovně tvrdí, a jak na druhé straně zřejmě máme jeho vyjádření rozumět.

Str. 161/2

a) jaký význam připisuje autor slovům *skvělý*, *náročný*, *udatný*? Najděte v textu další příklady obdobného užívání jazykových prostředků.

b) Shrňte, co autor v článku výslovně tvrdí, a jak na druhé straně zřejmě máme jeho vyjádření rozumět.

Str. 163/1

d) Najděte ve fejetonu příklady nápadného, překvapivého a humorného užití jazykových prostředků. Popište, jakými postupy se překvapivosti a humorného účinku v jednotlivých případech dosahuje (hra s několika významy určitého slova, narušení obvyklých slovních spojení, stavění příbuzných slov do protikladu apod.).

e) Napište vyprávění založené na nějaké příhodě, kterou jste zažili nebo o které jste slyšeli či četli.

Str. 165/3c Uvádějte různá synonyma k podstatnému jménu *dům* a řekněte, jaké jsou mezi nimi přes společný základní význam rozdíly. Použijte jednotlivá synonymní pojmenování ve větách.

Str. 166/1d Napište krátkou reportáž o vlastních zážitcích při cestování dopravními prostředky.

Str. 174/1a Najděte v textech výrazy cizího původu a vysvětlete jejich význam.

Str. 175/2b Vyhledejte výrazy pocházející z angličtiny a vysvětlete jejich význam.

Str. 175/3

a) Charakterizujte jazyk uvedených reklamních textů. Komu jsou patrně podle užitých jazykových prostředků jednotlivé texty určeny?

b) Jak se v textech projevuje snaha čtenáře přesvědčit? Které z použitých jazykových prostředků a argumentů získávají rysy manipulace?

B. DISKUZE

Jazyková část

V jazykové části nenacházíme žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 147/4a Najděte v textu nespisovné tvary a výrazy, výrazy citově zabarvené a odchylky od ustáleného pravopisu. Zamyslete se nad tím, proč se v projevech na internetu tyto rysy často objevují.

Str. 148/5d Připravte si soupis jazykových prostředků, které ve vás vyvolávají dojem mluveného vyprávění. Seznamy, které jste vytvořili, si ve třídě porovnejte.

Str. 155/6

- a) Vyhleďte v textu jazykové prostředky, které textu dodávají neformálnost (jsou příznačné pro běžné mluvené vyjadřování, citově zabarvené, nespisovné). Zamyslete se nad tím, čeho se jejich použitím dosahuje.
- f) Upravte článek tak, že v něm použijete jen spisovné a také knižní jazykové prostředky. Která z podob článku se vám jeví jako zajímavější?

Str. 160/1c Najděte v textu výrazy, které vyjadřují záporný citový vztah k pojmenovávané skutečnosti a její záporné hodnocení. Proč je autor v textu tak často používá? Čeho se tím snaž dosáhnout?

Str. 161/2a Vyznačte v textu jazykové prostředky, které pocházejí z cizích jazyků. Jak hodnotíte spojení *být o něčem*?

Str. 166/1c Najděte v textu citově zabarvená slova a neobvyklá vyjádření. Jak rozumíte přirovnání k *PET lahvi*? Uvádějte další přirovnání, která by mohla plnit stejnou úlohu jako přirovnání obsažené v textu.

Str. 172/2a Vyznačte v rozhovoru nespisovné jazykové prostředky a prostředky typické pro mluvené projevy. Proč se objevují i v psané podobě rozhovoru?

Str. 175/2a Vyhleďte v otištěných textech nespisovné a citově zabarvené jazykové prostředky a zamyslete se nad tím, proč se tam objevují.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

Str. 21/1 g Vysvětlete obsah textu.

Str. 29/1 Co nabízejí zákazníkům na svých internetových stránkách České dráhy? Porovnejte, v jakém významovém vztahu jsou pojmenování jednotlivých služeb navzájem a ve vztahu k pojmenování služba.

Str. 35/1a Rozumíte vyznačeným slovům a víceslovným pojmenováním v úryvku? Jak jim říkáme? Z jakých speciálních oborů pocházejí?

Slohová část

Str. 144/1

- a) Které prostředky v uvedeném rozhovoru jsou typické pro nepřipravené mluvené vyjadřování? Povšimněte si hlavně užívání zájmen, spojek a částic a nepravidelností ve slovosledu.
- b) Co vyjadřují výrazy *jako* a *teda*? Proč se jim říká „výplňková slova“?

Str. 151/1

- a) Charakterizujte slovní zásobu a větnou stavbu uvedeného textu. Které použité prostředky poukazují na to, že jde o důležitý, oficiální projev?
- b) Vyhleďte v textu prostředky, které nás vyzývají k tomu, abychom se pravidly řídili.

Str. 153/4d Shrňte vlastními slovy obsah úryvku.

Str. 160/1c Najděte v textu výrazy, které vyjadřují záporný citový vztah k pojmenovávané skutečnosti a její záporné hodnocení. Proč je autor v textu tak často používá? Čeho se tím snaží dosáhnout?

Str. 161/2c Shrňte, co autor v článku výslovně tvrdí, a jak na druhé straně zřejmě máme jeho vyjádření rozumět.

Str. 163/1d Najděte ve fejetonu příklady nápadného, překvapivého a humorného užití jazykových prostředků. Popište, jakými postupy se překvapivosti a humorného účinku v jednotlivých případech dosahuje (hra s několika významy určitého slova, narušení obvyklých slovních spojení, stavění příbuzných slov do protikladu apod.).

Str. 164/2a Jaké jazykové prostředky přispívají k humornému účinku fejetonu?

Str. 175/3

- a) Charakterizujte jazyk uvedených reklamních textů. Komu jsou patrně podle užitých jazykových prostředků jednotlivé texty určeny?
- b) Jak se v textech projevuje snaha čtenáře přesvědčit? Které z použitých jazykových prostředků a argumentů získávají rysy manipulace?

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

Str. 29/3 Jaký je významový rozdíl mezi slovy *objednávka* a *rezervace*? Ověřte si ho ve Slovníku spisovné češtiny.

Slohová část

Str. 160/1a Najděte ve slovníku významy podstatného jména *statek*. V kterém z významů je toto slovo užito v uvedeném textu?

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

V jazykové části žádné takové typy cvičení nenacházíme.

Slohová část

Str. 148/5d Připravte si soupis jazykových prostředků, které ve vás vyvolávají dojem mluveného vyprávění. Seznamy, které jste vytvořili, si ve třídě porovnejte.

Str. 144/2e Vytvářejte ve dvojicích podobné krátké nepřipravené rozhovory, které se budou odehrávat v obchodě, u pokladny na nádraží apod.

PŘÍLOHA 4 SOUPIS CVIČENÍ NAKLADATELSTVÍ NOVÁ ŠKOLA – DUHA

6. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 14/1

- b) Vysvětlete, jaké dva významy mělo původně slovo čas.
- c) Jakým způsobem vzniklo slovo počasí? Je motivované, nebo nemotivované?

Str. 21/9c Je slovo podvodník příbuzné se slovem voda? Své rozhodnutí zdůvodněte.

Str. 21/10c Jsou slova *souseda* a *sousedovi* příbuzná? Své rozhodnutí zdůvodněte.

Slohová část

Str. 145/2f Připravte si krátký mluvený projev na téma Kdo je můj kamarád.

Str. 146/1c Vysvětlete význam slov *těžkooděnci* a *smělý*.

Str. 149/1c Výpisky využijte při tvorbě výtahu – rozšiřte je a zformulujte věty.

Str. 152/4 Napište krátký vzkaz svému oblíbenému zpěvákovi nebo herci.

Str. 153/1e Vysvětlete pojem *seriózní nabídka*.

Str. 153/2 Vytvořte inzerát, ve kterém nabídnete spolužákům ke koupi staré kolo, mobil, knížku apod. Nezapomeňte být struční, uvést cenu a kontakt na sebe.

Str. 155/1c Vysvětlete, co je burza.

Str. 155/3

- a) Napište vlastní oznámení o konání dobročinného bazaru, třídního večírku nebo oslavy svých narozenin.
- b) V čem se změní uvedené oznámení, pokud budeme zvát kamaráda?
- c) Představte si, že tato událost už proběhla, a sepište o ní krátkou zprávu.

Str. 158/6 – Napište paní učitelce e-mail, jehož příloha bude obsahovat několik informací o vašem oblíbeném sportovci/zpěvákovi a jeho fotografii.

Str. 159/1b Vyberte si jeden řádek a použijte vhodná podstatná jména spojená s přídavnými jmény ve stručném popisu.

Str. 159/2c Vyberte si pět slovních spojení a tvořte s nimi věty. Věty napište.

Str. 161/3

- a) Popište místnost na obrázku. Můžete použít uvedená slovesa.
- b) Popište atmosféru zobrazeného pokoje. Jak na vás působí?

Str. 163/1g Popište, jak si představujete člověka ušlechtilého zjevu.

Str. 163/3 Vyberte si jednu pohádkovou postavu a popište ji.

Str. 163/5 Popište některého spolužáka. Svůj popis přečtěte nahlas. Ostatní budou hádat, o koho se jedná.

Str. 164/2 Vyberte si jedno z témat a vypracujte k němu popis pracovního postupu.

Str. 169/6b Napište vlastní krátký dialog na libovolné téma.

Str. 169/9 Vyberte si jedno téma. Potom napište nebo předneste spolužákům krátké vyprávění na toto téma.

Str. 170/2

b) Vysvětlíte význam těchto ustálených slovních spojení, můžete využít internet. Užijte je ve větách.

c) Napište krátký popis nebo vypravování, ve kterém využijete některé z uvedených obrátů.

Str. 170/3 Napište krátké vypravování na téma *Na co se o prázdninách nejvíc těším*.

B. DISKUZE

Jazyková část

V jazykové části se nenachází žádný takový typ cvičení, který by rozvíjel diskuzi.

Slohová část

Str. 145/3b Diskutujte: Jak byste reagovali na Hančinu poslední větu?

Str. 161/3b Popište atmosféru zobrazeného pokoje. Jak na vás působí?

Str. 163/5 Popište některého spolužáka. Svůj popis přečtete nahlas. Ostatní budou hádat, o koho se jedná.

Str. 165/5d Které výrazy by se v kuchařce vydané knižně pravděpodobně nevyskytovaly?

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

Str. 14/1b Vysvětlíte, jaké dva významy mělo původně slovo čas.

Str. 20/6

c) Jak se jmenovalo zvíře, s nímž Herakles bojoval? Na základě jeho jména řekněte, jakou skutečnost zvíře v příběhu zosobňovalo.

d) Str. 20/6 Rozdělte se do dvojic. Společně napište, jaké ponaučení plyne z příběhu.

Slohová část

Str. 146/1d Vysvětlíte ponaučení plynoucí z textu. Uveďte k němu příklad ze současnosti.

Str. 149/1

f) K tučně vyznačenému slovu v textu vyberte synonymum.

k) Která dvě slova z prvního odstavce jsou synonyma?

Str. 153/1d Který inzerát není ze současnosti? Podle čeho jste to poznali?

Str. 155/4b Na vynechaná místa doplňte podle smyslu vhodná slova.

Str. 159/2a Vyhledejte přídavná jména. Ke každému uveďte synonymum.

Str. 162/1d Na vynechané místo v textu doplňte vhodné slovo.

Str. 165/5c Vyhledejte neobvyklá slova a specifické kuchařské výrazy.

Str. 166/1c Vyznačená slovesa nahraďte synonymy.

Str. 167/3

e) Na vynechané místo vyberte vhodné slovo.

f) Vyznačená slova nahraďte synonymy.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

V jazykové části se nenachází žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 149/1e Vyhledejte všechna slova, jimž nerozumíte (např. lingvista, etnolog). Zjistěte jejich význam.

Str. 170/2b Vysvětlíte význam těchto ustálených slovních spojení, můžete využít internet. Užijte je ve větách.

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

Str. 20/6d Rozdělte se do dvojic. Společně napište, jaké ponaučení plyne z příběhu.

Slohová část

Str. 149/1b Pracujte ve dvojicích (skupinách) a vytvořte výpisku z textu.

Str. 153/3 Ve skupinkách se domluvte na tom, co byste chtěli ve třídě (ve škole) opravit. Sepište inzerát a rozhodněte, kam byste jej umístili.

Str. 163/5 – Popište některého spolužáka. Svůj popis přečtete nahlas. Ostatní budou hádat, o koho se jedná.

7. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 69/4 Z uvedených slov utvořte obrazná pojmenování a vysvětlete jejich význam.

Str. 70/5 Doplňte přirovnání, jak je známe. Potom vymyslete svoje originální znění.

Str. 70/6

- a) Vysvětlete uvedená rčení.
- b) Doplňte neúplná rčení a vysvětlete jejich význam.

Str. 70/7 Opravte známá přísloví. Opravená přísloví vysvětlete.

Str. 70/8 Uveďte přísloví znázorněná na obrázcích. Vysvětlete je.

Str. 71/2 Uveďte jednotlivé významy mnohoznačných slov.

Str. 71/4 Uveďte, na základě jaké podobnosti vznikla vyznačená slova.

Str. 71/5 Uveďte další význam slova vzniklý na základě metafory. Slova užitě ve větách.

Str. 71/6 Vysvětlete, na základě jaké souvislosti vznikla vyznačená slova.

Str. 76/1c Vysvětlete význam přejatých termínů.

Str. 81/2c Uveďte, proč se v dané dvojici slov nejedná o přechylování

Str. 82/5

- a) Daná slova užitě ve větách. Vysvětlete rozdíl mezi přídavnými jmény utvořenými od stejného podstatného jména.
- b) Vymyslete podobné dvojice a užitě je ve větách.

Str. 84/1b Najděte v textu slova, která vznikla skládáním. Vysvětlete, ze kterých slovtvorných základů byla utvořena.

Slohová část

Str. 131/2c Vysvětlete význam podtržených slov a slovních spojení.

Str. 133/4

- a) Vyprávějte, co běžně děláte ráno ve všední den.
- b) Vyberte si jednu z nabízených postav a zamyslete se, jak by popisovala svoje ráno. Které jazykové prostředky zvolíte?

Str. 135/6d Vysvětlete význam přísloví *Ševče, drž se svého kopyta*.

Str. 135/7

- a) Spojte rozdělená přísloví. Vysvětlete jejich význam.
- b) Vyberte si jedno přísloví a napište k němu krátký příběh.

Str. 138/14c Vysvětlete, jakým způsobem je v bajce využita personifikace.

Str. 145/2f Popište, čím se vyznačuje člověk, o kterém řekneme, že *má pevnou vůli*. Uvádějte příklady chování takového jedince.

Str. 150/5c Na základě textu vysvětlete ustálené rčení *je to renesanční člověk*.

Str. 161/3a Víte, co znamená termín *bulvární média*? Společně definujte tento pojem. Čím se liší od toho, co označujeme jako *seriózní tisk*?

B. DISKUZE

Jazyková část

Str. 72/7 Čtyři dvojice obrázků pod sebou spolu určitým způsobem souvisejí. Jakým? Která dvojice má jinou souvislost? Odůvodněte.

Str. 86/4 Jak se následující slova řeknou anglicky? Porovnejte a rozhodněte, zda mohlo být dané české slovo z angličtiny přejato.

Slohová část

Str.133/1c Rozhodněte o každé dvojici slov, zda je lze v kontextu výchozího textu považovat za synonyma.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

Str. 70/8 Uveďte přísloví znázorněná na obrázcích. Vysvětlete je.

Str. 72/7 Čtyři dvojice obrázků pod sebou spolu určitým způsobem souvisejí. Jakým? Která dvojice má jinou souvislost? Odůvodněte.

Str. 77/4c V textu vyhledejte dvě sousloví.

Str. 77/5b Najděte v textu slova přejatá a nahraďte je českými synonymy.

Slohová část

Str. 130/1e Kterým slovem lze smysluplně nahradit slovo *máte* v podtržené větě tak, aby nedošlo k nedorozumění?

Str.133/1c Rozhodněte o každé dvojici slov, zda je lze v kontextu výchozího textu považovat za synonyma.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

Str. 86/1 Doplňte vynechaná písmena ve slovech přejatých. Ověřte v PČP.

Str. 86/3a Doplňte chybějící písmena. Pravopis přejatých slov můžete ověřit v PČP nebo SCS.

Slohová část

Str. 137/9d Vysvětlete nebo na internetu dohledejte význam slov *pogrom* a *ghetto*.

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

V jazykové části se nenachází žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 133/1f Navrhněte možné pokračování příběhu, pracujte ve skupinkách.

Str. 147/1 Rozdělte se do dvojic. Společně sepište:

- a) Co nejvíc pozitivních lidských vlastností
- b) Co nejvíc negativních vlastností. Svoje zápisy porovnejte. Ve kterých vlastnostech jste se shodli nejčastěji?

Str. 161/3a Víte, co znamená termín *bulvární média*? Společně definujte tento pojem. Čím se liší od toho, co označujeme jako *seriózní tisk*?

8. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 7/2 Které slovo do sloupce nepatří? Odůvodněte.

Str. 8/6 Určete, zda je ve větě užitá metafora, nebo metonymie. Odůvodněte.

Slohová část

Str. 122/1d Víte, co znamená sousloví *Divoký západ*? Poznáte z textu, co vše z vás může na *Divokém západě* potkat? Napište krátké vypravování na toto téma.

Str. 123/1b Vysvětlete na základě textu, co znamená anglický výraz *greenhorn*. Jakým českým synonymem bychom ho mohli nahradit?

Str. 123/3a Co je na následujících větách zvláštního? Vysvětlete.

Str. 125/1d Co znamená slovo *držgrešle*? Můžeme se v současnosti setkat s pořekadlem *dát si pro groš koleno vrtat*? Vysvětlete, jak toto pořekadlo vzniklo a co znamená.

Str. 127/1d Rozdělte se do 4 skupin. Každá bude představovat jeden měsíc. Představte se co nejpoetičtějším způsobem.

Str. 128/3b Vyberte i jednu z vět a napište krátké vypravování, ve kterém bude vysvětlen jejich vznik. Použijte metafory, metonymie, epiteta, personifikace, apostrofu i citově zabarvená slova.

Str. 129/4

b) Vysvětlete, co znamenají zvýrazněná slova.

d) Napište krátké líčení na základě dojmů z textu.

Str. 130/1e Stručně shrňte základní informace vyplývající z textu.

Str. 131/3b – Pokud nerozumíte některým výrazům, společně si je vysvětlete.

Str. 133/2e Co znamená rčení *prkna, která znamenají svět*?

Str. 134/3d Vysvětlete význam zvýrazněných slov v textu.

Str. 139/4c Vyberte si jedno opravené přísloví a napište na jeho téma krátkou úvahu (maximálně 10 vět). Vyměňte si svou práci se spolužákem, přečtete si jeho názory a napište na jejich základě vlastní úvahu. Porovnejte jeho a své názory.

Str. 140/5f Napište úvahu na téma *Co obnáší život v 21. století*.

Str. 142/2 Následující věty jsou převzaty z novin, televize a rozhlasu. Vyhledejte v nich aktualizované výrazy a vysvětlete je.

Str. 145/1e Vysvětlete, co znamená *být oceňován odbornou veřejností a dostat platinovou desku*.

Str. 149/10 Vmyslete reklamu, ve které budete propagovat svou školu.

Str. 150/11b Vysvětlete význam zvýrazněných slov. Jaký byl a je význam rozhlasu?

B. DISKUZE

Jazyková část

V jazykové části se nenachází žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 125/1f Jak by podle vás vypadala Barka? Diskutujte o jejím vzhledu.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

V jazykové části se nenachází žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 123/1

b) Vysvětlete na základě textu, co znamená anglický výraz *greenhorn*. Jakým českým synonymem bychom ho mohli nahradit?

c) Kdy a kde se příběh odehrává?

Str. 124/1b Kterou vlastnost má Barka?

Str. 130/1e Stručně shrňte základní informace vyplývající z textu.

Str. 139/3b Shrňte několika větami hlavní myšlenku textu.

Str. 140/5b Vyjádřete hlavní myšlenku textu.

Str. 142/4 Ve větách opravte jazykové nedostatky (např. opakování stejných slov, slov se stejným slovním kořenem, nepřesné formulace).

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

V jazykové části se nenachází žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 140/5c Vysvětlete, co je *agresivita*. Můžete použít internet nebo Slovník cizích slov.

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

V jazykové části se nenachází žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 123/3b Rozdělte se do dvojic. Zkuste vymyslet co nejvíce podobně „zvláštních vět“.

Str. 126/4b Charakteristiky si navzájem porovnejte.

Str. 127/1d Rozdělte se do 4 skupin. Každá bude představovat jeden měsíc. Představte se co nejpoetičtějším způsobem.

Str. 129/5b Porovnejte své líčení s líčeními spolužáků.

Str. 131/3b Pokud nerozumíte některým výrazům, společně si je vysvětlete.

Str. 132/1b U každého textu si zaznamenejte jeho téma a informaci, která je pro vás nejdůležitější. Porovnejte se spolužáky.

Str. 133/2

b) Pokud jste nerozuměli některým termínům z textu, vysvětlete si je společně.

c) Rozdělte se do skupin, vyberte si jeden výtah a rozpracujte ho na kratší výklad na dané téma.

Str. 139/4c Vyberte si jedno opravené přísloví a napište na jeho téma krátkou úvahu (maximálně 10 vět).

Vyměňte si svou práci se spolužákem, přečtěte si jeho názory a napište na jejich základě vlastní úvahu. Porovnejte jeho a své názory.

Str. 150/12 Vymyslete ve skupinách koncept vlastního rádia.

9. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 113/4b Vysvětlete význam jednotlivých archaismů. Můžete využít Slovník archaismů na internetu.

Str. 117/2 Vysvětlete, co znamenají následující zkratky.

Slohová část

Str. 129/1c Vyjádřete hlavní myšlenku každého odstavce a sestavte tak výtah z textu.

Str. 134/3d Text převyprávějte vlastními slovy.

Str. 134/5 Vyberte si jedno téma a napište vypravování.

Str. 135/3b Sestavte popis, jak ošetřit popáleninu. Můžete využít internet.

Str. 136/5 Popište sochu na fotografii.

Str. 136/6 Vyhleďte fotografii zajímavé stavby ze svého okolí napište její popis. Přečtěte ho spolužákům a ti budou hádat, o kterou stavbu se jedná.

Str. 141/5b Napište charakteristiku své oblíbené literární nebo filmové postavy.

Str. 147/1d Vysvětlete, co znamená slovní spojení ponorková nemoc.

Str. 152/2 Následující odborné termíny přiřaďte do oboru, kam spadají. Vysvětlete si, co termíny znamenají. (Popřípadě použijte Slovník cizích slov nebo internet.)

Str. 153/3b Máte svého oblíbeného básníka nebo spisovatele? Připravte si o něm referát a přednesete ho svým spolužákům.

Str. 154/1b Vysvětlete si společně, co (kdo) je *analytička*, *kauza*, *laudatio*, *laureátka*

B. DISKUZE

Jazyková část

V jazykové části se nenachází žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 136/6 Vyhleďte fotografii zajímavé stavby ze svého okolí napište její popis. Přečtěte ho spolužákům a ti budou hádat, o kterou stavbu se jedná.

Str. 139/4c Vyberte si jedno opravené přísloví a napište na jeho téma krátkou úvahu (maximálně 10 vět). Vyměňte si svou práci se spolužákem, přečtěte si jeho názory a napište na jejich základě vlastní úvahu. Porovnejte jeho a své názory.

Str. 137/7a Přečtěte si popis obrazu. Chtěli byste mít tento obraz doma? Diskutujte.

Str. 147/1b Co mají tyto texty společné a v čem se liší? Diskutujte.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

V jazykové části se nenachází žádný takový typ cvičení.

Slohová část

Str. 129/1c Vyjádřete hlavní myšlenku každého odstavce a sestavte tak výtah z textu.

Str. 134/3d Text převyprávějte vlastními slovy.

Str. 147/1b Co mají tyto texty společné a v čem se liší? Diskutujte.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

Str. 113/1i Přemýšlejte o kladech a záporech masových výstupů na nejvyšší vrcholy světa. Informace k tomuto tématu můžete dohledat na internetu.

Str. 113/4b Vysvětlete význam jednotlivých archaismů. Můžete využít Slovník archaismů na internetu.

Str. 118/1b Z textu vypište přežitá slova. Vysvětlení těchto slov vyhledejte ve SSČ.

Str. 118/2b Doplněná slova cizího původu vysvětlete, vyhledejte ve SSČ.

Slohová část

Str. 135/3b Sestavte popis, jak ošetřit popáleninu. Můžete využít internet.

Str. 152/2 Následující odborné termíny přiřadte do oboru, kam spadají. Vysvětlete si, co termíny znamenají. (Popřípadě použijte Slovník cizích slov nebo internet.)

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

Str. 139/4c Vyberte si jedno opravené přísloví a napište na jeho téma krátkou úvahu (maximálně 10 vět). Vyměňte si svou práci se spolužákem, přečtěte si jeho názory a napište na jejich základě vlastní úvahu. Porovnejte jeho a své názory.

Slohová část

Str. 135/2 Rozdělte se do dvojic. Sepište pracovní postup pro přípravu určitého pokrmu.

Str. 136/6 Vyhledejte fotografii zajímavé stavby ze svého okolí napište její popis. Přečtěte ho spolužákům a ti budou hádat, o kterou stavbu se jedná.

Str. 157/2b Zahrajte si na novináře, který má napsat reportáž na téma Amnestie v zoo. Rozdělte se do skupin.

PŘÍLOHA 5 SOUPIS CVIČENÍ NAKLADATELSTVÍ FRAUS

7. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 32/1e Která čtyři slova z vyznačených výrazů jsou určitě nejmladší, do slovní zásoby češtiny se dostala v relativně nedávné době? Proč ne dříve?

Str. 33/7

- a) Vysvětlete, jak rozumíte těmto citátům.
- b) Vyhledejte sami citáty o životě, o člověku, o pravdě a lži, o lásce a nenávisti apod., a pokuste se vyložit jejich význam spolužákům

Str. 38/4a Podtržená slova vyhledejte ve SSČ. Vysvětlete jejich věcný význam a zjistěte, zda jde o slova původem česká, nebo přejatá z cizích jazyků. Ve druhém případě určete podle SSČ i příslušný jazyk přejatého slova.

Str. 39/5b Podrobně písemně rozeberte tvoření slov soudkyně a učitelka. Pokuste se o zobecnění těchto slovtvorných typů. Co je pro ně společné?

Str. 39/6b Co je to *podnebí*? Zahrajte si na autory výkladového slovníku – co nejpřesněji formulujte věcný význam tohoto pojmu. Porovnejte se SSČ. Najděte další slova tvořená stejně. Co je pro ně společné?

Str. 40/7b Vyberte si jednu řadu těchto sloves, utvořte s nimi věty, ze kterých budou patrné významové rozdíly mezi nimi.

Str. 42/1 Rozlište zkratky a zkratková slova. Přečtěte je a vysvětlete, co znamenají.

Str. 42/4 Dokážete vysvětlit význam těchto akademických titulů?

Str. 46/4c Závěry svého jazykového bádání představte celé třídě a společně upřesněte.

Str. 46/7 Tvořte věty s následujícími slovy. Vysvětlete významové rozdíly.

Str. 48/9b Došlo v některých případech k hláskovým změnám ve slovtvorném základu? Vyhledejte a popište některé změny.

Str. 50/4 Přídavná jména užiňte ve větách. Vysvětlete rozdíly mezi nimi, tyto rozdíly se pokuste zobecnit.

Str. 54/3d Rozlište zkratky a zkratková slova. Vysvětlete jejich význam.

Str. 55/6 V několika větách se pokuste písemně zhodnotit význam nauky o tvoření slov. Prodiskutujte se svými učiteli.

Slohová část

Str. 108/5 Příběh stručně dokončete s využitím znalostí částí kompozice.

Str. 111/1d Stručně květinu podle obrázku popište.

Str. 111/2

- c) Podle osnovy ústně popisujte koníčka.
- d) Popis napište.

Str. 112/3e Napište popis čarodějnice.

Str. 112/4 Telefonuje vám sestřenice. Chce vědět, jaký dárek vyrábíte dědečkovi k narozeninám. Stručně jej popište.

Str. 112/5 Popište, jak byste vyrobili dárek kamarádce/kamarádovi:

- a) malovaný kamínek zvláštního tvaru

b) přívěsek na krk (z libovolného materiálu)

c) náramek přátelství

Str. 112/6 Pokuste se popsat:

a) vaši domácí počítačovou sestavu

b) svůj oblíbený hrneček s podšálkem

c) vaši oblíbenou věc

Str. 113/1 Prohlédněte si následující umělecké fotografie a ústně je popište. Volte vhodná přídavná jména, zdůrazněte hlavní motiv.

Str. 113/2d Podle osnovy obraz popište.

Str. 113/3 Přineste si z hodiny výtvarné výchovy výkres, který se vám povedl. Pokuste se jej popsat a vyložit svým spolužákům, jak na vás působí.

Str. 113/4 Projděte chodby vaší školy, prohlédněte si všechny obrazy. Vyberte obraz, který vás nejvíce zaujal, a popište jej.

Str. 114/6b Podle slovníku cizích slov vysvětlete význam slova *alegorický*. Jaký vztah má k oběma sochám?

Str. 115/3c Podle obrázků popište, jak byste postavili přístřešek pro auto.

Str. 116/4 b Podle obrázků říkejte, jak byste postupovali při opravě kola.

Str. 118/2 c Podle příkladu napište charakteristiku svého kamaráda (své kamarádky).

Str. 118/3 c Napište stručnou nepřímou charakteristiku.

Str. 118/4d Charakteristiku napište.

Str. 119/5

c) Napište charakteristiky obou dívek a porovnejte je.

d) Vzpomenete si na nějaký obdobný příběh ze svého života nebo ze svého okolí? Vyprávějte ho ostatním.

Str. 120/7

a) Napište charakteristiku svého souseda (sousedky) v lavici.

b) Napište svou vlastní charakteristiku a obě práce porovnejte. Zhodnoťte, jak se vidíte vy a jak vás vidí váš soused.

Str. 120/8a Napište charakteristiku dospělé osoby z vaší rodiny.

Str. 120/9 Připravte si charakteristiku na téma *můj oblíbený literární (filmový) hrdina, můj oblíbený sportovec atd.*

Str. 121/1e Stručně vyjádřete, jak na vás text působí.

Str. 122/3

a) Napište alespoň čtyři básnická vyjádření, utvořte alespoň dvě přirovnání, napište čtyři personifikace, uveďte čtyři slova citově zbarvená.

b) Sestavte osnovu a podle ní napište líčení.

Str. 122/4 Představte si krajinu, kterou máte rádi, a pokuste se ji popsat tak, jak byste ji vnímali všemi smysly. Řekněte, co slyšíte, co můžete nahmatat, co cítíte a co vidíte.

Str. 122/5

- a) Představte si, že jste některým z domů. Ústně popisujte svoje okolí tak, jak ve skutečnosti vypadá nebo jak byste si přáli, aby vaše okolí vypadalo. Využívejte jazykové prostředky typické pro líčení.
- b) Jeden z domů si vyberte, sestavte osnovu a líčení napište.

Str. 125/1b Napište výtah a podle něho článek převyprávějte.

Str. 127/2 Napište žádost: a) o přijetí do 2. ročníku jazykové školy, b) o přijetí na místo sekretářky/správce počítačové sítě.

Str. 128/1 Podle vzoru cvičení 1 napište svůj vlastní životopis – sestavte nejdříve konkrétní osnovu.

Str. 130/5b Napište stručný životopis jednoho z nich.

Str. 131/7 Napište životopis své oblíbené literární postavy.

Str. 131/8 Vyberte si své ideální povolání a napište motivační dopis svému budoucímu možnému zaměstnavateli.

Str. 133/2

- b) Příběh vyprávějte svými vlastními slovy.
- c) Pokuste se vymyslet a vypravovat začátek a konec příběhu.

Str. 134/4c Vyprávějte příběh znovu podle osnovy.

Str. 136/5c Podle osnovy vypravování napište.

Str. 136/11a Přečtěte si Ezopovu bajku. Vysvětlete ponaučení, které z bajky vyplynulo. Znovu si bajku vyprávějte.

Str. 136/7 Vyprávějte:

- a) stručně obsah filmu, který se vám líbil
- b) povídku, nebo část knihy, kterou jste četli
- c) pohádku, kterou přeneste do jiného prostředí.

Str. 136/9 Objasněte pojmy:

- a) Vypravěč
- b) Vypravování
- c) Vyprávění

Str. 137/10 Sestavte slovníkové heslo ke slovům: *den, noha, sportovní* a porovnejte ho se SSČ.

B. DISKUZE

Jazyková část

Str. 32/1d Která čtyři slova z vyznačených výrazů jsou určitě nejmladší, do slovní zásoby češtiny se dostala teprve v relativně nedávné době? Proč ne dříve?

Str. 41/3 Připravte si doma alespoň deset místních jmen z okolí vašeho bydliště a společně se svým učitelem se pokuste zjistit, jak vznikla.

Str. 55/6 V několika větách se pokuste písemně zhodnotit význam nauky o tvoření slov. Prodiskutujte se svými učiteli.

Slohová část

Str. 114/1 b Vypište vhodná použitá slovesa a zhodnoťte jejich výběr.

Str. 121/1e Stručně vyjádřete, jak na vás text působí.

Str. 121/2 Vyhledejte doma nebo v knihovně ukázky líčení v umělecké literatuře. Knihy si přineste do školy a seznamte se s různými krátkými ukázkami líčení přírody. Nezapomeňte vždy uvést jméno autora a název knihy, z níž ukázkou přečtete. Při četbě sledujte výběr jazykových prostředků.

Str. 126/3 b Práce si navzájem porovnejte a zhodnoťte.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

Str. 33/5a Slova původem cizí nahraďte českými výrazy.

Str. 33/7

- a) Vysvětlete, jak rozumíte těmto citátům.
- b) Vyhledejte sami citáty o životě, o člověku, o pravdě a lži, o lásce a nenávisti apod., a pokuste se vyložit jejich význam spolužákům

Str. 55/1 Která tvrzení nepochybně vyplývají z tohoto textu?

Slohová část

Str. 115/3c Podle obrázků popište, jak byste postavili přístřešek pro auto.

Str. 116/4 b Podle obrázků říkejte, jak byste postupovali při opravě kola.

Str. 120/6

- c) Které vlastnosti měly jednotlivé postavy úryvku?
- d) Jaký byl mezi dětmi vztah?

Str. 126/2c Článek převyprávějte.

Str. 131/1g Proč správci přezdívali Goliáš?

Str. 133/2

- b) Příběh vyprávějte svými vlastními slovy.
- c) Pokuste se vymyslet a vypravovat začátek a konec příběhu.

Str. 136/11a Přečtěte si Ezopovu bajku. Vysvětlete ponaučení, které z bajky vyplynulo. Znovu si bajku vyprávějte.

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

Str. 32/1

- c) Pokud si nejste jisti významem některých vyznačených výrazů, vyhledejte ve SSČ nebo SCS.
- d) U slov přejatých určete za pomoci SSČ příslušný jazyk.

Str. 32/2 b Slova přejatá vyhledejte ve SSČ, upřesněte jejich věcný význam a zjistěte, z kterého jazyka byla do češtiny přejata.

Str. 33/5b Pokud je to nutné, význam slov původem cizích ověřte ve slovníku.

Str. 38/4a Podtržená slova vyhledejte ve SSČ. Vysvětlete jejich věcný význam a zjistěte, zda jde o slova původem česká, nebo přejatá z cizích jazyků. Ve druhém případě určete podle SSČ i příslušný jazyk přejatého slova.

Str. 39/6b Co je to *podnebí*? Zahrajte si na autory výkladového slovníku – co nejpřesněji formulujte věcný význam tohoto pojmu. Porovnejte se SSČ. Najděte další slova tvořená stejně. Co je pro ně společné?

Str. 41/2e Ve SSČ vyhledejte vyznačená slova a zjistěte, zda jsou původem česká. Původ posledního z nich blíže prozkoumejte pomocí etymologického slovníku.

Str. 54/1b U slov přejatých z cizích jazyků zjisti v SSČ příslušný původní jazyk.

Slohová část

Str. 116/2b Za pomoci některého z počítačových programů vytvořte obrazovou prezentaci, která bude z vašeho výkladu vycházet. Předved'te spolužákům.

Str. 138/10d Najděte význam slova *fejeton* ve SSČ a ve SCS. Který český spisovatel je zde uveden jako autor píšící také fejetony?

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

Str. 44/2

- b) Pracujte ve dvojicích (trojicích). Rozdělte si jednotlivé obrázky a slova, podrobně rozeberte jejich tvoření, najděte další obdobně tvořená slova a pokuste se popsat, co mají společného.
- c) Závěry svého bádání představte celé třídě a společně upřesněte.

Str. 46/4

- b) Pracujte ve dvojicích. Rozdělte si jednotlivé obrázky a slova, podrobně rozeberte jejich tvoření, najděte další obdobně tvořená slova a pokuste se popsat, co je pro ně společné.
- c) Závěry svého bádání představte celé třídě a společně upřesněte.

Str. 47/8

- b) Pracujte ve dvojicích. Rozdělte si jednotlivé obrázky a slova, podrobně rozeberte jejich tvoření, najděte další obdobně tvořená slova a pokuste se popsat, co je pro ně společné.
- c) Závěry svého bádání představte celé třídě a společně upřesněte.

Slohová část

Str. 126/3a Ve skupinkách (nebo jen dvojicích) vypracujte výtah z odborných publikací, které si přinesete do školy.

8. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 9/1b Pokuste se jednou větou co nejvýstižněji vysvětlit, proč se tato ukázka nazývá Chvála češtiny.

Str. 10/3a Znáte nějaké další zajímavé názvy obcí? Vyberte si jeden název obce nebo místa ve vašem okolí a zkuste vysvětlit nebo vymyslet, jak vznikl.

Str. 10/4 Popletená přísloví opravte a vysvětlete jejich význam.

Str. 10/5c Dovedete vysvětlit, co jsou historismy a neologismy?

Str. 10/6b Tvořte věty s různým významem těchto slov.

Str. 13/3 a *Pamatováček*, *famfrpál*, *mudla*, *myslánka* a *zlatonka* – víte, z které knihy jsou tato slova? Pamatujete si jejich věcný význam?

Str. 13/4

- a) Vysvětlete význam následujících zkratk.
- b) Objasněte rozdíl mezi zkratkou a značkou.

Str. 14/1 Zopakujte si společně s vyučujícím význam termínů slovo přejaté a slovo cizí.

Str. 14/2b Vyhledejte přejatá slova, s pomocí SC nebo SSČ vysvětlete jejich význam.

Str. 15/2 Vyhledejte v následujícím textu nejméně sedm přejatých slov a vysvětlíte s pomocí SSČ jejich význam.

Str. 17/8b Připravte si pro ostatní skupiny vysvětlení jednotlivých termínů.

Str. 17/9a Pracujte s českým národním korpusem: co mají společného následující slova a co znamenají?

Str. 18/1 Vyberte si jedno ze slov a připravte pro spolužáky slovníkový výklad vybraného pojmu. Výklad můžete doplnit ilustrací.

Str. 19 Pokuste se sestavit informační leták pro oběti a svědky šikany ve škole a pak ho porovnejte s letákem, který byl sestaven odborníky na tuto problematiku.

Str. 20/4 Napište krátké zamyšlení nad svým vztahem k cizím slovům.

Slohová část

Str. 111/3

a) Vysvětlíte tato spojení: *skoupé průvodní dopisy, Julča s pramínkovým hlasem, rumcajsit do Jičina, pak bych to dočepečkoval.*

c) Napište na základě ukázky krátkou přímou charakteristiku Václava Čtvrťka.

Str. 112/5 Nejprve vytipujte 4-6 knih, které ve třídě četlo víc žáků. Podle toho se rozdělíte do skupin. Ve skupinkách se domluvíte na hrdinovi, kterého budete charakterizovat. Pak každý sám napíše charakteristiku.

Str. 112/6 Napište věty, které obsahují přirovnání. V každém přirovnání použijte jedno z následujících slov.

Str. 113/9b Opravte chyby ve rčeních a vyjádřete význam vlastními slovy.

Str. 113/10a Ukázkou převyprávějte vlastními slovy a charakterizujte malého prince a letce.

Str. 114/12 Vyberte si filmového nebo divadelního hrdinu, kterého máte rádi nebo který vás zaujal, a napíše jeho charakteristiku.

Str. 116/2

a) Vytvořte výklad zaměřený na odborné téma podle vlastního výběru. Můžete využít některý z následujících námětů.

b) Za pomoci některého z počítačových programů vytvořte obrazovou prezentaci, která bude z vašeho výkladu vycházet. Předved'te spolužákům.

Str. 119/4 Sestavte podrobnou osnovu a podle ní výklad přednese z paměti.

Str. 119/6 Napište výklad podle zvoleného tématu z vašeho oblíbeného předmětu.

Str. 123/5 Každý z následujících výrazů užit v bohatě rozvíte větě, která by mohla být součástí líčení zimní krajiny.

Str. 124/10 Máte nějaký oblíbený předmět – křeslo, dárek, talisman? Pokuste se jej co nejpůsobivěji vylíčit, aby byl zřetelný váš citový vztah k předmětu.

Str. 124/12 Vmyslete si vlastní téma líčení, např. Hudební skladba, film, obraz, fotografie, které mne zaujaly, a jako mluvní cvičení si připravte krátké líčení.

Str. 129/13 Vyberte si z Aškenazyho básně jednu nebo více otázek a napíše na ně úvahu.

Str. 133/3

a) Najděte v baladě Polednice ze sbírky Kytice K. J. Erbena charakteristiku polednice.

b) Jak polednice vypadala?

- c) Jaké měla vlastnosti?
- d) Proč se jí říkalo polednice?

Str. 135/5 Charakterizujte člověka, o němž by se dalo říci: Místo srdce má kus ledu. Chlubil se cizím peřím. Hodil flintu do žita. Má zlaté ruce.

Str. 136/7b Vysvětlete, jak rozumíte spojením *rve půdu a rve život, odnese kolébku*.

Str. 138/11e Napište úvahu na téma: *Jsem dobrým synem/dobrou dcerou?*

Str. 139/14 Utvořte správná rčení a úsloví.

B. DISKUZE

Jazyková část

Str. 18/2 Napište si do sešitu 5 přejatých podstatných jmen, 5 přejatých přídavných jmen, 5 přejatých sloves z jednoho oboru a nechte spolužáky určit obor.

Str. 20/4 cv. 6 Kde se s cizími slovy setkáváte nejčastěji?

Slohová část

Str. 112/5 Přečtěte si ve skupinách všechny charakteristiky a diskutujte o rozdílech, které se vyskytly. Zvolte mluvčího skupiny, který pro ostatní skupiny zhodnotí, jak probíhala vaše skupinová práce.

Str. 116/2b Za pomoci některého z počítačových programů vytvořte obrazovou prezentaci, která bude z vašeho výkladu vycházet. Předved'te spolužákům.

Str. 125/3 Rodiče a já – téma věčné, vděčné nebo nevděčné? Diskutujte v kruhu.

Str. 125/4 Rozdělte se do skupin, vyberte si aforismus a diskutujte o jeho obsahu. Domluvte se, o čem byste psali, kdybyste na daný aforismus měli napsat delší úvahu.

Str. 138/11d Pokuste se na toto téma diskutovat.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

Str. 9/1b Pokuste se jednou větou co nejuvěstněji vysvětlit, proč se tato ukázka nazývá Chvála češtiny.

Str. 10/7 Pracujte s textem, pokuste se pro svoje spolužáky vytvořit dva úkoly vycházející z textu.

Str.20/1 Z textu jednoznačně vyplývá...

Slohová část

Str. 108/5 Příběh stručně dokončete s využitím znalostí částí kompozice.

Str. 111/3b Co vyplývá z textu?

Str. 113/10

- a) Ukázku převyprávějte vlastními slovy
- b) Které přídavné jméno se na základě této ukázky nejvíce hodí do přímé charakteristiky malého prince?
- c) Které přídavné jméno se na základě této ukázky nejvíce hodí do přímé charakteristiky letce?

Str. 114/11b Z textu vyplývá...

Str. 123/6b Pokuste se svými slovy vysvětlit, v čem je podstata Nepilovy poetiky, zvláštního vnímání světa a jeho vyjadřování.

Str. 123/7b Pokuste se jednou větou co nejuvěstněji vyjádřit celkový smysl Halasovy lyrické prózy.

Str. 133/3

- a) Najděte v baladě Polednice ze sbírky Kytice K. J. Erbena charakteristiku polednice.
- b) Jak polednice vypadala?
- c) Jaké měla vlastnosti?
- d) Proč se jí říkalo polednice?

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

Str. 9/2f V textu se několikrát objevuje slovo *řeč*. Jde o slovo mnohoznačné, nebo o homonymum? Ověřte tuto skutečnost v SSČ.

Str. 10/6a Rozlište slova mnohoznačná a homonyma. Pomůže vám SSČ a nápověda na liště.

Str. 11/2b Vyberte si některé přejaté slovo a ve SSČ zjistěte původní jazyk.

Str. 12/5a Vyhleďte si ve SMC význam termínu aktivní a pasivní slovní zásoba.

Str. 14/2b Vyhleďte přejatá slova, s pomocí SCS nebo SSČ vysvětlete jejich význam.

Str. 15/1b V napsaném textu se pokuste rozlišit slova domácí a přejatá. Pracujte se SSČ nebo SCS.

Str. 15/2 Vyhleďte v následujícím textu nejméně sedm přejatých slov a vysvětlete s pomocí SSČ jejich význam.

Str. 16/4 Odhadněte, jakého původu jsou vyznačená slova v následujícím textu, právnost ověřte ve SSČ.

Str. 17/9a Pracujte s českým národním korpusem: co mají společného následující slova a co znamenají?

Str. 20/4 cv. 14 Vyhleďte v etymologickém slovníku původ slova *hej*.

Slohová část

Str. 116/2b Za pomoci některého z počítačových programů vytvořte obrazovou prezentaci, která bude z vašeho výkladu vycházet. Předved'te spolužákům.

Str. 119/3f Pro hodinu českého jazyka, dějepisu, výchovy k občanství nebo některý z volitelných předmětů připravte elektronickou obrázkovou prezentaci. Předved'te spolužákům, obrázky jednotlivých památek odborně okomentuje.

Str. 138/10d Najděte význam slova *fejton* ve SSČ a ve SCS. Který český spisovatel je zde uveden jako autor píšící také fejetony?

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

Str. 10/7 Pracujte s textem, pokuste se pro svoje spolužáky vytvořit dva úkoly vycházející z textu.

Str. 17/8

- a) Rozdělte se do 5 skupin. Ze souboru slov vyberte deset termínů vašeho oboru.
- b) Připravte si pro ostatní skupiny vysvětlení jednotlivých termínů.

Slohová část

Str. 112/5 Nejprve vytipujte 4-6 knih, které ve třídě četlo víc žáků. Podle toho se rozdělte do skupin. Ve skupinkách se domluvte na hrdinovi, kterého budete charakterizovat. Pak každý sám napište charakteristiku.

Str. 125/4 Rozdělte se do skupin, vyberte si aforismus a diskutujte o jeho obsahu. Domluvte se, o čem byste psali, kdybyste na daný aforismus měli napsat delší úvahu.

9. ročník

A. FORMULACE MYŠLENEK

Jazyková část

Str. 11/1

- b) Zahrajte si na tvůrce slovníku. Vytvořte několikačlenné týmy a pokuste se co nejdůležitěji definovat věcný význam slov: kloub, loket, prst, člověk, křeslo, družice, závodník.
- f) Vyhledejte v textu několik sousloví a pokuste se co nejdůležitěji vysvětlit jejich věcný význam. Na vhodném příkladu s pokuste vysvětlit systémový rozdíl mezi souslovími a volnými spojeními.

Str. 12/7c Vysvětlete věcný význam několika vybraných sousloví.

Str. 17/9a Vytvořte dvojice vět, ve kterých následující slova užijete v různých významech.

Str. 18/11 Opravte popletená rčení a vysvětlete jejich význam.

Str. 19/2a Přečtěte si etymon slova les. Stručně popište původ tohoto slova.

Str. 21/8 Věděli byste, z jaké disciplíny pochází následující texty, které obsahují velké množství termínů? Dokážete tyto termíny v textu identifikovat? Ověřte si svou domněnku v novém korpusovém nástroji na analýzu termínů Termit (termit.korpus.cz).

Str. 23/14 Dokážete odhadnout, která z následujících slov patří spíše do centra a která spíše do periferie psaného jazyka a proč? Pro ověření svých domněnek využijte Český národní korpus (kontext.korpus.cz) a porovnejte frekvence slov v korpusu psané češtiny SYN2010.

Str. 27/2b Výrazy vzniklé zkracováním rozdělte na zkratky a zkratková slova. Vysvětlete jejich význam.

Str. 28/4 Na kolik předponových variant slovesa „psát si“ si vzpomenete z hlavy? Vymyslíte pro každé příkladovou větu? Ověřte si, zda jste na některé nezapomněli, v korpusu psaného jazyka SYN2010.

Str. 28/5 Které slovo do následujících řad slov nepatří? Stručně vysvětlete, jak jednotlivá slova vznikla.

Str. 28/6 Co znamenají následující zkratky a zkratková slova?

Str. 29/2 Ještě před několika desítkami let byla u jednoho z vchodů do hlavní budovy plaského kláštera následující cedule s nápisem: Tento dům bez vody se zřítí. Dovedli byste za pomoci různých informačních zdrojů zjistit, s čím by tento nápis mohl souviset?

Str. 29/3

- a) Připravte si osobní myšlenkovou mapu na jedno z témat:
 1. slovní zásoba, 2. obohacování slovní zásoby, 3. Rozvrstvení slovní zásoby
- b) Z vaší myšlenkové mapy si vyberte čtyři odborná pojmenování a pokuste se definovat (vymežit) jejich význam.

Str. 29/2f Vysvětlete význam výrazů utvořených zkracováním.

Slohová část

Str. 113/1

- a) Stručně vyjádřete hlavní myšlenku každého odstavce a sestavte osnovu výkladu.
- b) Zhodnoťte výběr jazykových prostředků, vypište příklady odborných názvů.

Str. 114/2d Najděte na www.rhinocampaign.net informace o všech druzích afrických a asijských nosorožců. Vypracujte o nosorožcích výklady. Prezentujte je ústně.

Str. 117/5 Popište, jak byste postupovali při laboratorním pokusu z chemie, fyziky nebo přírodopisu.

Str. 117/7 Víte, jak osedlat koně? Doplňte k obrázkům jednotlivé činnosti a napište, jak byste postupovali.

Str. 119/3c Popište jednu z krajinomaleb.

Str. 124/5a Posuďte dvě následující líčení s podobným námětem. Které z nich je pro vás přesvědčivější? Co se vám na něm líbí?

Str. 124/5b Máte nějaký vlastní zajímavý zážitek s bouřkou? Napište.

Str. 130/3 Připravte si hodinu s knihou. Vyberte si kapitolu ze své oblíbené knihy. Diskutujte o svých oblíbených knihách. Snažte se přesvědčit spolužáky, že právě vaše kniha je ta nejlepší.

Str. 130/5 Vyprávějte scénu z filmu...

Str. 130/6 Podle citátu vysvětlete význam úryvku z kroniky.

Str. 131/7 Vyberte si jeden rok z vašeho života, který byl plný různých událostí, a vypravujte jeden list z vaší rodinné kroniky.

Str. 133/3 Napište krátkou úvahu.

Str. 143/3c Napište na toto téma krátký výklad. Doplnující informace vyhledejte na internetu.

B. DISKUZE

Jazyková část

Str. 11/1a Vyberte v textu slova různých slovních druhů a posuďte, v jaké míře se u nich uplatňuje význam věcný a význam mluvnický.

Str. 11/3b Pokuste se odhadnout, jak asi vznikla předcházející jména.

Str.13/1b Význam slov mimo svoji slovní zásobu zjistíte v SSČ nebo SCS. Které z těchto slov jste alespoň přibližně odhadli a které pro vás bylo největším objevem, překvapením?

Str. 14/2a Z hlediska způsobů obohacování slovní zásoby je v každé následující čtveřici jedno, které mezi ostatní nepatří. Vyřaďte ho a své rozhodnutí zdůvodněte.

Str. 16/1d Posuďte daný text ze stylistického hlediska.

Str. 17/10 Význam slova lze nejlépe zjistit z kontextu. Zkuste podle ostatních slov odvodit, jaké výrazy chybějí v následujících větách převzatých z korpusu psané češtiny. Jaká slova vám při odhadu nejvíce pomohla a proč?

Str. 18/13 SyD je korpusový nástroj pro zkoumání jazykových variant, který je dostupný online a zdarma všem zájemcům. Podívejte se na syd.korpus.cz a zkuste porovnat, zda se následující synonyma či slova podobného významu používají stejně – například ve formálnější psané češtině a ve spontánním mluveném rozhovoru? S jakými typickými slovy se často spojují?

Str. 19/1 Ve SSC vyhledejte vysvětlení slov barevně vyznačených v textu. Porovnejte s výkladem SSČ.

Str. 24/1 Tvoření slova a jeho stavba spolu těsně souvisí. Stavba slova je do značné míry výsledkem slovotvorných procesů. Musíme však rozlišovat, nesmíme libovolně zaměňovat důležité pojmy a postupy. Zamyslete se nad jednotlivými pojmy a vztahy, které symbolicky vysvětluje následující obrázek, a tyto pojmy a vztahy v diskusi se spolužáky vysvětlete.

Slohová část

Str. 114/2b Zhodnoťte výběr jazykových prostředků.

Str. 118/2 Prohlédněte si tyto tři portréty a diskutujte o nich se svými spolužáky.

Str. 119/3a Prohlédněte si tyto tři krajinomalby. Která z nich se vám líbí nejvíce? Která z nich působí nejtajemněji? Která krajina je nejsmutnější? Kterou krajinu byste rádi navštívili? Ve které byste dokázali i žít?

Str. 124/4b Které líčení obsahuje více uměleckých jazykových prostředků? Vyhledejte je a odborně pojmenujte, je-li to možné. Které líčení se vám líbí nejvíce? Napsali byste něco jinak?

Str. 113/1b Zhodnoťte výběr jazykových prostředků, vypište příklady odborných názvů.

Str. 121/2b Který text je vám nejbližší? Proč?

Str. 123/4b Které líčení se vám líbí nejvíce? Napsali byste něco jinak?

Str. 124/4b Které líčení obsahuje více uměleckých jazykových prostředků? Vyhledejte je a odborně pojmenujte, je-li to možné. Které líčení se vám líbí nejvíce? Napsali byste něco jinak?

Str. 124/5a Posuďte dvě následující líčení s podobným námětem. Které z nich je pro vás přesvědčivější? Co se vám na něm líbí? Vyberte zajímavá vyjádření, a pokud je to možné, odborně je pojmenujte.

Str. 123/3 Připravte si stručnou charakteristiku svého idola a přečtěte ji spolužákům tak, že zatajíte jeho (její) jméno. Poznají, koho obdivujete?

Str. 127/4d Pokuste se odhadnout, jak to s dalším majetkem Evženie Grandetové dopadlo.

Str. 128/5 Napište charakteristiku Jaký/jaká nejsem.

Str. 130/3 Připravte si hodinu s knihou. Vyberte si kapitolu ze své oblíbené knihy. Diskutujte o svých oblíbených knihách. Snažte se přesvědčit spolužáky, že právě vaše kniha je ta nejlepší.

Str. 130/4c Zhodnoťte, které vypravování bylo nejpůsobivější.

Str. 132/2

a) Zvažte klady a zápory mobilních telefonů.

b) Přečtěte si studentskou slohovou práci. Co vás zaujalo? S čím souhlasíte a s čím nesouhlasíte? Čím pisatel zvyšuje působivost své práce? Udržuje nějak kontakt se čtenářem?

Str. 134/6a Přečtěte si citáty a popovídejte si o tom, jak jim rozumíte.

Str. 137/2 Sedněte si do kruhu, abyste na sebe všichni dobře viděli a dobře se slyšeli. Zvolte osobu, která bude diskusi řídit a diskutujte o pořadu, který jste sledovali.

Str. 138/3a Vyberte si příspěvky, o kterých chcete diskutovat, v bodech formulujte své názory, postoje, stanoviska. Diskuse by měla probíhat v kruhu dle stanovených pravidel.

Str. 139/4 Zkuste si panelovou diskusi na vylosované téma. Na stanovenou hodinu si přineste materiály, ke kterým se chcete v diskusi vyjádřit a na které vás zajímá i názor vašich spolužáků a spolužaček.

C. POROZUMĚNÍ TEXTU

Jazyková část

Str. 11/1f Vyhledejte v textu několik sousloví a pokuste se co nejdůležitěji vysvětlit jejich věcný význam.

Str. 11/3a Co mají slova v jednom bodě společného?

Str. 17/10 Význam slova lze nejlépe zjistit z kontextu. Zkuste podle ostatních slov odvodit, jaké výrazy chybějí v následujících větách převzatých z korpusu psané češtiny. Jaká slova vám při odhadu nejvíce pomohla a proč?

Str. 19/2a Přečtěte si etymon slova les. Stručně popište původ tohoto slova.

Str. 21/8 Věděli byste, z jaké disciplíny pochází následující texty, které obsahují velké množství termínů? Dokážete tyto termíny v textu identifikovat? Ověřte si svou domněnku v novém korpusovém nástroji na analýzu termínů Termit (termit.korpus.cz).

Str. 29/1 Ke kterému funkčnímu stylu má daný text nejbližší?

Str. 29/2

- a) Mezi slovy přejatými najděte slovo, jež byste zařadili do současné architektonické terminologie, slovo s určitým nádechem módnosti.
- b) Vyhledejte slova mnohoznačná. Podstatou přenesení významu u daných slov je metafora, nebo metonymie?

Slohová část

Str. 113/1

- c) Stručně vyjádřete hlavní myšlenku každého odstavce a sestavte osnovu výkladu.
- d) Zhodnoťte výběr jazykových prostředků, vypište příklady odborných názvů.

Str. 114/2b Stručně vyjádřete hlavní myšlenku každého odstavce a sestavte osnovu výkladu.

Str. 117/7 Víte, jak osedlat koně? Doplňte k obrázkům jednotlivé činnosti a napište, jak byste postupovali.

Str. 132/2d Přečtěte si studentskou slohovou práci. Co vás zaujalo? S čím souhlasíte a s čím nesouhlasíte?

Čím pisatel zvyšuje působivost své práce? Udržuje nějak kontakt se čtenářem?

Str. 133/2d Vypište hlavní myšlenky jednotlivých odstavců.

Str. 142/2a Proveďte porovnání textu A a textu B. Hleďte shodné znaky. Čím se texty liší?

Str. 148/1 Z textu vyplývá...

Str. 149/1 Jaký je hlavní cíl textu?

D. VYUŽÍVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Jazyková část

Str. 11/1

- c) Výsledky svého jazykovědného bádání porovnejte se SSČ nebo jiným výkladovým slovníkem.
- d) Ve SSČ zjistěte, zda jde o slova jednoznačná, nebo slova mnohoznačná.

Str. 11/3c vyberte si některé z pojmenování lidských sídel a vyhledejte vysvětlení jeho původu v některé jazykovědné publikaci (např. Místní jména v Čechách). Porovnejte toto vysvětlení s některými z internetových zdrojů.

Str.13/1b Význam slov mimo svoji slovní zásobu zjistěte v SSČ nebo SCS. Které z těchto slov jste alespoň přibližně odhadli a které pro vás bylo největším objevem, překvapením?

Str. 14/2c U slov přejatých zjistěte za pomoci SSČ původní jazyk.

Str. 16/1a V případě slov původem cizích využijte SSČ.

Str. 16/3a Nahraďte původem cizí slova vhodnými českými synonymy. V případě potřeby využijte SSČ nebo SCS.

Str. 18/12b Ve SSČ zjistěte, zda některé homonymum není zároveň mnohoznačným slovem.

Str. 18/13 SyD je korpusový nástroj pro zkoumání jazykových variant, který je dostupný online a zdarma všem zájemcům. Podívejte se na syd.korpus.cz a zkuste porovnat, zda se následující synonyma či slova podobného významu používají stejně – například ve formálnější psané češtině a ve spontánním mluveném rozhovoru? S jakými typickými slovy se často spojují?

Str. 19/1 Ve SSC vyhledejte vysvětlení slov barevně vyznačených v textu. Porovnejte s výkladem SSČ.

Str. 19/1b Jaký je původ slova háj a nora? Vyhledejte vysvětlení v etymologickém slovníku.

Str. 19/3

- a) V některé z encyklopedií vyhledejte výklad některých následujících slov.

- b) Vyberte si slovo, které považujete za nejzajímavější, a zjistěte, zda jde o slovo původem české, nebo přejaté (SSČ), v etymologickém slovníku vyhledejte jeho původ a alespoň ve dvou překladových slovnících najděte jeho podobu v cizích jazycích.

Str. 20/5c Připravte obrazovou prezentaci doplněnou výkladem získaných poznatků.

Str. 21/8 Ověřte si svou domněnku v novém korpusovém nástroji na analýzu termínů Termit (termit.korpus.cz).

Str. 22/10b Správnost svého řešení ověřte ve SSČ. U slov přejatých ověřte jejich věcný význam a zjistěte, z kterých jazyků byla do češtiny přejata.

Str. 23/11a Ve SSČ zjistěte, ze kterých jazyků pocházejí tato mezinárodní slova.

Str. 23/14 Dokážete odhadnout, která z následujících slov patří spíše do centra a která spíše do periferie psaného jazyka a proč? Pro ověření svých domněnek využijte Český národní korpus (kontext.korpus.cz) a porovnejte frekvence slov v korpusu psané češtiny SYN2010.

Slohová část

Str. 114/2d Najděte na www.rhinocampaign.net informace o všech druzích afrických a asijských nosorožců.

Str. 119/5 Všechna výtvarná díla v cvičeních 2-4 se nějak jmenují a mají svého autora. Za pomoci různých informačních zdrojů se pokuste spojit jednotlivé dvojice a pak je k obrázkům přiřadit.

120/7a Co víte o tvorbě Jana Saudka? Hledejte na internetu.

Str. 126 Vysvětlete, případně ve slovníku vyhledejte význam slov: *altruista, egoista, idealista, optimista, pesimista, introvert, extrovert, asertivní chování*.

Str. 143/3c Napište na toto téma krátký výklad. Doplnující informace vyhledejte na internetu.

E. SPOLUPRÁCE

Jazyková část

Str. 11/1b Zahrajte si na tvůrce slovníku. Vytvořte několikačlenné týmy a pokuste se co nejdříve definovat věcný význam slov: kloub, loket, prst, člověk, křeslo, družice, závodník.

Str. 20/5 Námet pro dlouhodobější mezioborový skupinový projekt:

- Najděte vysvětlení tohoto slova v různých slovnících – SSČ, etymologický slovník, encyklopedické slovníky, internetové zdroje.
- Porovnejte pohled různých oborů.
- Připravte obrazovou prezentaci doplněnou výkladem získaných poznatků.

Slohová část

Str. 130/3 Připravte si hodinu s knihou. Vyberte si kapitolu ze své oblíbené knihy. Diskutujte o svých oblíbených knihách. Snažte se přesvědčit spolužáky, že právě vaše kniha je ta nejlepší.

Str. 130/4b Společně sestavte osnovu ukázky.

Str. 136/2 Skupinová práce:

- Utvořte na tabuli společně myšlenkovou mapu
- Podle vytvořeného návrhu osnovy napište proslov.

Str. 137/2 Sedněte si do kruhu, abyste na sebe všichni dobře viděli a dobře se slyšeli. Zvolte osobu, která bude diskusi řídit a diskutujte o pořadu, který jste sledovali.

Str. 139/4 Zkuste si panelovou diskusi na vylosované téma. Na stanovenou hodinu si přineste materiály, ke kterým se chcete v diskusi vyjádřit a na které vás zajímá i názor vašich spolužáků a spolužaček.

Str. 149/5 Ve dvojicích nebo skupinkách si připravte krátké mluvní cvičení – představte si, že jste do vaší třídy přijeli na besedu a snažíte se přesvědčit spolužáky, že pomáhat seniorům je potřebné.

PŘÍLOHA 6 UKÁZKA UČEBNICE SLOVENSKÉHO JAZYKA PRO 8. ROČNÍK

Str. 68

5. Slová z prejavu mi ešte znejú v ušiach

Priame a nepriame pomenovania

Zaklopkajme na srdcia

1. a) Ktoré sviatky roka považujete za najkrajšie? Výstižne vyjadrite a zdôvodnite svoj vzťah k nim.
b) Ktoré školské slávnosti u vás majú neopakovateľnú atmosféru?
2. a) Prečítajte si najprv potichu, potom predneste slávnostným tónom.

Vážení rodičia, milí hostia, milí žiaci!

Chlad jesenných dní sklamané hľadí cez oblaky, nechávame ho tam stáť a hľadáme teplo a bezpečie vnútri našich prýbytkov. Krásne, ale mrazivé vločky lákavo tancujú na obložnicach a keď ich aj chvíľu obdivujeme, napokon ich necháme roztopiť na teplej dlani. Sú to predzvesti, ktoré nám klopokajú na srdcia v predvianočný čas, aby sme si srdcia otvorili a hľadali čo najviac tepla priamo v nich.

Dnešným slávnostným programom – piesňami, hudbou a slovom chcú naši žiaci tiež zaklopkat na vaše srdcia. Chcú vás potešiť, rozjasniť tváre a zapáliť pocit spolupatričnosti. Veď Vianoce, ktoré stoja pred prahom našich domov, sú najmä o láske, o pevných putách rodiny, ale aj o láske a spolupatričnosti k ľuďom vôbec.

Nech si spolu s príjemnými chvíľami, ktoré pri našom programe prežijete, odnesiete so sebou aj kus tepla, vďaky a láskyplnej atmosféry.

Dovoľte mi, milí prítomní, aby som vám v svojom mene i v mene všetkých žiakov a učiteľov zažehala pokojné a požehnané vianočné sviatky, pohodu v kruhu svojich najbližších a do nového roka veľa zdravia, energie a chuti do života.

- b) Akú náladu vo vás rečnícky prejav vyvoláva? Ktoré slová a slovné spojenia k tejto nálade prispievajú?
- c) Vyhľadajte a pomenujte básnické prostriedky.

Zapamätajte si

Skutočnosť môžeme pomenúvať **priamo** alebo **nepriamo** (obrazne).

Priame pomenovania pomenúvajú veci, deje a javy bežným, zaužívaným spôsobom, napríklad: *Vianoce, slávnostný program.*

Nepriame pomenovania pomenúvajú veci, deje a javy pomocou obrazov, nepriamo, napríklad: *vločky tancujú, aby sme otvorili srdcia.*

- a) Vyhľadajte v texte obrazné pomenovania. Pomocou vedomostí z literatúry ich skúste pomenovať.

Domy v dedine ako šperky zo slonoviny žiarili v rannom slnku uprostred zeleného hodvábu hôr. Medzi domami bol domček a v domčeku izba pre otca a mamu a izba pre chlapca, ktorý práve vybehol oproti slnku do polí. Teraz stál chlapec v hore. Cez bránu dvoch starých dubov s korunami spletenými do listnatej klenby vstúpil chlapec na lúku. Les nad ním otvoril krídla lístia a roztavený bronz slnka sa mu roztekol po vlasoch.

Daniel Pastirčák: *Rozprávka o pišťalke a chlapcovom dychu (úryvok)*

- b) Považujete obrazné pomenovania, ktoré ste našli v texte, za ustálené, používané alebo sú úplne nové? Prečo sú v umeleckých textoch nové, originálne obrazné pomenovania?

Zapamätajte si

Nepriame pomenovania vznikajú tak, že sa prenáša pomenovanie z jedného predmetu, javu na iný predmet, jav:

- **Prirovnávanie** vzniká prirovnávaním jedného predmetu k inému: *chudý ako tieň; domy ako šperky zo slonoviny.*
- **Metafora** vzniká prenášaním pomenovania z jedného predmetu na iný na základe ich **vonkajšieho vzťahu** (najčastejšie podobnosti): *privysoko rúbe; krídla lístia; brána dvoch starých dubov; zelený hodváb hôr.*
- **Zosobnenie** (personifikácia): na veci sa prenášajú vlastnosti a činy ľudí: *topánky mu ješť pýtajú; husle plačú; kvapky dažďa tancovali.*
- **Metonymia** vzniká prenášaním pomenovania z jedného predmetu na iný na základe ich **vnútorného vzťahu**: *to je múdra hlava; učím sa Detvana.*

- a) K pomenovaniam predmetov a javov vytvorte personifikácie tak, že zo zátvorky vyberiete vhodné slovesá a upravíte ich do správneho tvaru.

zvon ?
obloky ?

oblaky ?
lúče ?

ráno (nás) ?
bystrina ?

slnko ?
vetrík ?

hviezdy ?
smútok ?

(pozdraviť, spievať, hnevať sa, zazubiť sa, žalovať sa, pospevovať si, hľadieť, načahovať sa, odísť, pohľadzať)

- b) Personifikácie použite vo vetách.

5. Utvorte štyri metafory v podobe jednoduchých viet.

Vzor: Leto sa kúpalo v slnku.

slnko, obzor, mesiac, ráno

jeseň, lístie, chlad, údolie

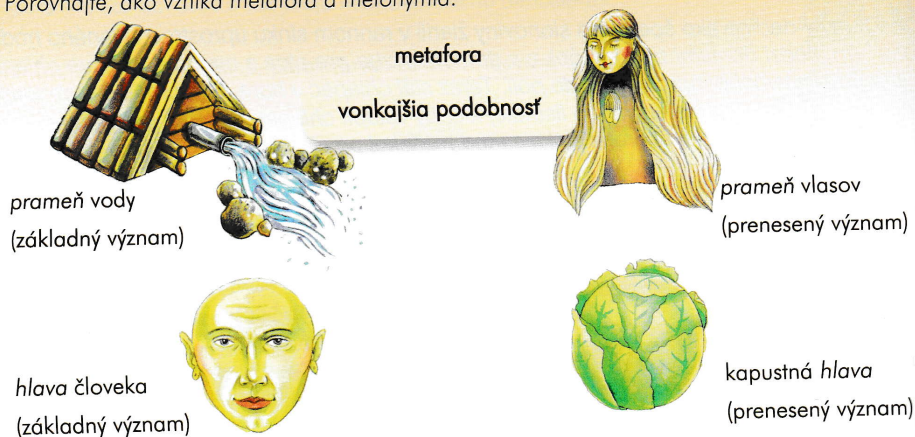
myšlienky, slová, nádej, verše

topiť sa
zaplaviť
brodiť sa
vyšplachnúť

žiariť
blikať
hrdzavieť
tmavnúť

lámať sa
poletovať
skamenieť
rásť

6. a) Porovnajete, ako vzniká metafora a metonymia.

b) líška (zvieratá)
Kukučínove poviedky
(základný význam)

líška (kožuch z líšky)
číta Kukučina
(prenesený význam)

metonymia

vnútorná súvislosť

7. Vysvetlite, ako vznikli metonymie.

- Kúpila som si nový Elán. • Popýtal ju o ruku. • Poprad vyhral.
- Julko zjedol celý tanier polievky. • Kedy máte dočítať Londona?

Všimnite si

Odhaľovanie významu nepriamych pomenovaní v umeleckých textoch tvorí súčasť individuálneho čitateľského zážitku.

8. Napíšte slávnostný novoročný prejav určený na rodinnú oslavu alebo určený triede, škole. Použite obrazné pomenovania.

Zopakujte si

Pomenovania podľa prvotného alebo preneseného (obrazného) významu sú

- **priame**: silno prší;
- **nepriame** (obrazné): **metafora** – *hrad svieti na vysokom bralí; stupaje povíchrice*,
personifikácia – *tma objala celý kraj; nohy si pamätajú*,
metonymia – *počúva Mozarta; čítam Kukučína*,
prirovnanie – *leje ako z krhly*.

Frazeologizmy

Nedajte sa chytiť do žiadnych sietí

1. Debatujte.
 - Čo považujete za najbohatší zdroj informácií v súčasnosti? Zamyslite sa nad otázkou a svoje tvrdenia zdôvodnite. Aké informácie najčastejšie vyhľadávate na internete?
 - Čo si myslíte o dôveryhodnosti, pravdivosti tohto zdroja? Považujete informácie z neho získané vždy za presné, pravdivé a nekriticky ich preberáte? Ako by ste si mohli overiť pravdivosť informácií a údajov, s čím by sa mohli porovnať?
 - Čo znamená slovo *internet*? Vysvetlite jeho význam. Hľadajte súvislosti s nadpisom.
2. a) Kde ľudia nachádzajú bohatstvo informácií, odporúčaní a ponaučení o tom, ako sa správať, ako žiť, pracovať, udržať si priateľov a pod.? Hovorte svoje názory.
b) Povedzte nejaké príslovie, ktorého múdrosti sa pridriavate. Preverujete si pravdivosť tvrdení v ľudových múdrostiach, ustálených slovných spojeniach a pod.? Prečo to nie je potrebné?
3. Roztriedte ustálené výrazy podľa obsahu.

príslovia

porekadlá

prirovnania

pranostiky

Remeslo ma zlaté dno.

Padli si do oka.

Trafená hus zagága.

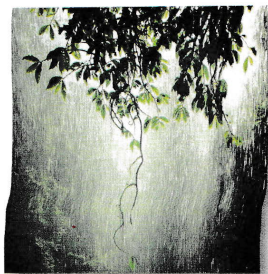
Medardova kvapka štyridsať dní kvapká.

Očervenel ako paprika.

Tam je pes zakopaný.

Lož má krátke nohy, ďaleko neujde.

Studený máj, v stodole raj.

Zapamätajte si

Viacslovné ustálené pomenovania, ktoré skutočnosť pomenúvajú **nepriamo**, sa nazývajú **frazeologické jednotky**. Skladajú sa najmenej z dvoch slov alebo majú podobu vety. Ako celok majú obrazný význam. K frazeologickým jednotkám patria:

- **príslovia** – *Jabko od stromu ďaleko nepadá. Čo si kto navaril, nech si aj zje.*
- **porekadlá** – *Vzal rozum do hrsti. Dáva sa na zlé chodníčky.*
- **prirovnania** – *tenké ako vlas; pútec krivý ako cesta do Mošoviec,*
- **pranostiky** – *Teplý apríl, zimný máj, bude žito ako háj.*
- a iné **frazeologizmy** – *dostať košom.*

Všimnite si

Význam ustálených nepriamych pomenovaní (frazeologizmov) je všeobecne známy: *odišiel s dlhým nosom* (odišiel naprázdno, nič nevybavil, nezískal).

4. Dokončite príslovia.

Pri nových priateľoch nezabúdaj na Zlato sa skúša v ohni a priateľ v Lepšie mať priateľov ako Aká otázka, taká Dotiaľ sa prút ohýba, kým je Kto druhému jamu kope,

5. a) Spoznali ste pomocou obrázkov pranostiky? Vysvetlite ich význam.

b) Doplňte začiatok pranostík.

- ... *chodí na bielom koni.*
- ... *uhorky do jarka.*
- ... *ťahá sane do dvora.*
- ... *o slepačí krok.*
- ... *idú ľady do mora.*

Pomôcka: 12. marec – Gregor, 11. november – Martin,
4. december – Barbora, 1. január – Nový rok,
25. apríl – Marek

- a) V Malom frazeologickom slovníku vyhľadajte frazeologizmy k slovám **byť, mať, fahať, udrieť, vedieť, vidieť, voda**.
- b) Rozdelte sa do skupín. Každá skupina preskúma jedno slovo a vypíše k nemu 5 zaujímavých frazeologizmov.

Ktorý výraz si vyberiete, aby ste vytvorili ustálené nepriame pomenovanie?

odišiel s – milým úsmevom
– dlhým nosom
– plným batohom

strúha samé – poklony
– uhorky
– posmešky

je zdravý ako – včela
– mrkva
– buk

stojí – na vlastných nohách
– na svojom pozemku
– na rohu

- a) Medzi slovnými spojeniami vyhľadajte ustálené pomenovania a pomenujte ich.
výčitky svedomia, všedný deň, švédske raňajky, kameň úrazu, tiesňové volanie, silné mrazy, pešia zóna, voľný čas, byť z lacného kraja, výrazné ochladenie, čierne korenie, detský domov, vyjsť po rebríku, základná škola, Kanárske ostrovy, deň otvorených dverí, voľný odev, vyjsť po dobrom, nepríjemná chuť, očitý svedok, čisté svedomie, Trnavský kraj
- b) Utvorte osem viet, v ktorých použijete priame i nepriame ustálené slovné spojenia.

Zahrajte sa

Žiak hovorí abecedu a keď ho ďalší zastaví, povie písmeno a slovo začínajúce sa týmto písmenom. Žiaci majú pohotovo hovoriť frazeologizmy, v ktorých sa slovo nachádza. Kto nevie, z hry vypadáva.

Vzor: C – cit. *Nemá v sebe kúska citu.* D – dobre. *Všade dobre, doma najlepšie.*

Vyberte si úlohu podľa svojho učebného štýlu.

- A. Vyhľadajte na internete po tri zaujímavé príslovia, porekadlá a prirôvnania (<http://slovník.dovrecka.sk> › frazeologický slovník).
- B. Jedno porekadlo a jedno príslovie vyjadrite vtipným obrázkom.
- C. Napíšte krátku úvahu podľa vybraného príslovia.

Zapamätajte si

Frazeologizmy používame v bežnej a umeleckej reči. Nepriamym pomenovaním môžeme zdôrazniť nejakú vlastnosť predmetu, vyjadriť sa názornejšie alebo s citovým zaujatím: *Má oči ako nezábudky. Uplietli si na seba bič. V lyžičke vody by ho utopil.*

Združené pomenovania

S cestovnou taškou

1. a) Prečítajte text. Čo je jeho témou?

Doprava sa rozvíja míľovými krokmi. Cestná doprava je najvyužívanejším spôsobom dopravy. Po vynáleze parného stroja koncom 18. storočia križovali moria parníky, miesta na pevnine pospájala železničná doprava. Vďaka vlakom, rýchl vlakom a nadzvukovým lietadlám sa nám dnes zdá svet menší. Ľudia môžu prekonať veľké vzdialenosti za oveľa kratší čas ako v minulosti. Hromadné dopravné prostriedky sú dnes rýchlejšie aj lacnejšie. Nákladné autá prepravujú tony tovaru. Osobné automobily sa stali takmer nevyhnutným príslušenstvom domácností. Umožňujú cestu za prácou, za oddychom a poskytujú ľuďom obrovskú slobodu pohybu.

- b) Akú funkciu má text? Ako hodnotíte informácie v texte? Sú úplné/neúplné, všeobecné/konkrétne, komplexné/jednostranné?
 c) Ktoré informácie o dopravných prostriedkoch by ste doplnili? Hovorte svoje názory na dopravné prostriedky vo vzťahu k životnému prostrediu a vo vzťahu k telesnej aktivite ľudí.
 d) Vyhľadajte pomenovania, ktoré sú utvorené z viacerých slov.

2. Navrhnite, ako by ste mohli podporiť ekologický prístup k životnému prostrediu a svoju telesnú aktivitu pri dochádzke na strednú školu alebo na svoje budúce pracovisko.

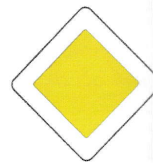
Zapamätajte si

Veci, javy a deje vôkol nás pomenujeme:

- jednoslovnými pomenovaniami – vlak, lietadlo, rýchle,
- viacslovnými ustálenými pomenovaniami – parný stroj, dopravný prostriedok.

Viacslovné pomenovanie sa skladá z viacerých slov, ale pomenúva **jedinú** vec, dej alebo stav. Takéto pomenovanie je **ustálené**, má jeden vecný význam.

3. Pozrite si dopravné značky a povedzte, čo označujú. Ktoré pomenovania sú jednoslovné a ktoré viacslovné?

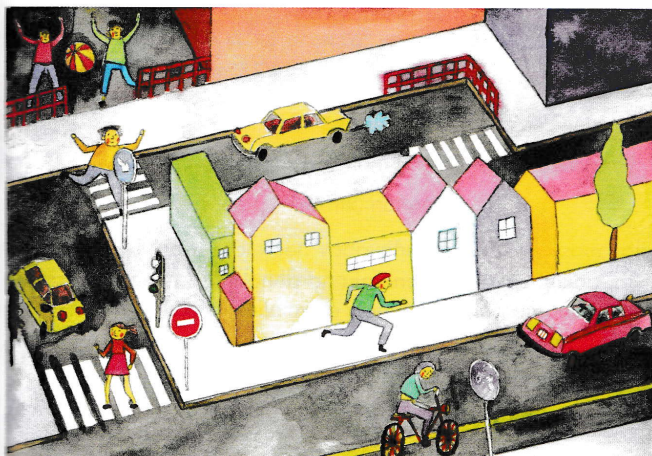
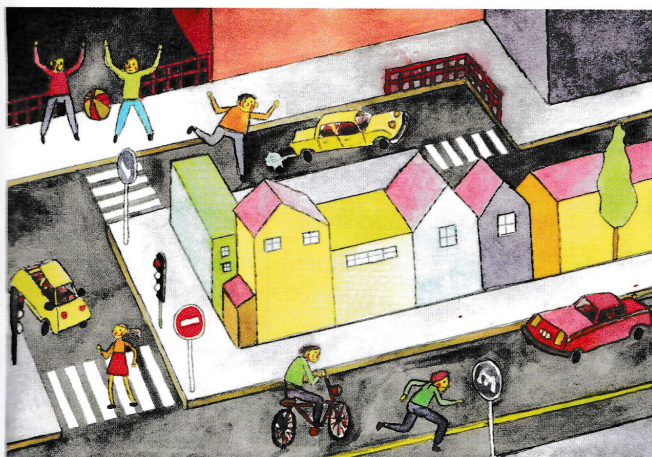
Zapamätajte si

Viacslovné ustálené pomenovania, ktoré pomenúvajú skutočnosť **priamo**, sa nazývajú **združené pomenovania** – *osobné auto, železničná stanica, cestovný poriadok*.

- a) Napíšte krátku správu, ktorá súvisí s dopravou.
- Nový kruhový objezd otvorený
 - Dopravná situácia v našom meste
 - Alkohol za volant nepatrí
- b) Správy prečítajte a navzájom skontrolujte ich úplnosť a presnosť. (Odpovedajú na otázky čo, kde, kedy, ako a prečo sa stalo?)

V skupinách vymyslite a napíšte pozvánku na besedu žiakov s príslušníkom dopravnej polície. Použite združené pomenovania.

Na obrázkoch si pozrite dve podobné dopravné situácie. Na jednom z nich nájdite chyby v správaní chodcov, cyklistov, detí.

7. a) Ktoré pomenovania nepatria k združeným pomenovaniám? Prečo?

Nápisy:

Autobusová stanica

Nákupné centrum

Zdravotné stredisko

cestovný poriadok
MHD
medzištátne linky
informácie

parkovisko
nákupný vozík
zlava
platobná karta

zubná ambulancia
čakáreň
preventívna lekárska prehliadka
preukaz poistenca

- b) Vyberte si jedno z miest označených tabuľkou a vymyslite o ňom informácie, o ktoré vás niekto môže požiadať. V dvojiciach potom zahrajte rozhovor.

Zapamätajte si

Správa, oznámenie, plagát, pozvánka, inzerát, uvítací príhovor... informujú o tom, čo, kde, kedy a prečo sa udialo alebo sa má uskutočniť. V týchto slohových útvaroch sa uplatňuje **informačný slohový postup**. K znakom informačného slohového postupu patrí dokumentárnosť, vecnosť, aktuálnosť (časové údaje), objektívnosť. Z jazykových prostriedkov sú dôležité podstatné mená, číselné údaje, oznamovacie vety.

8. a) V ktorom stĺpci pomenúvajú viacslovné pomenovania skutočnosť priamo a v ktorom nepriamo (obrazne)?

A

základná škola v Bojniciach
prídavné meno
minerálna voda
púpava lekárska

B

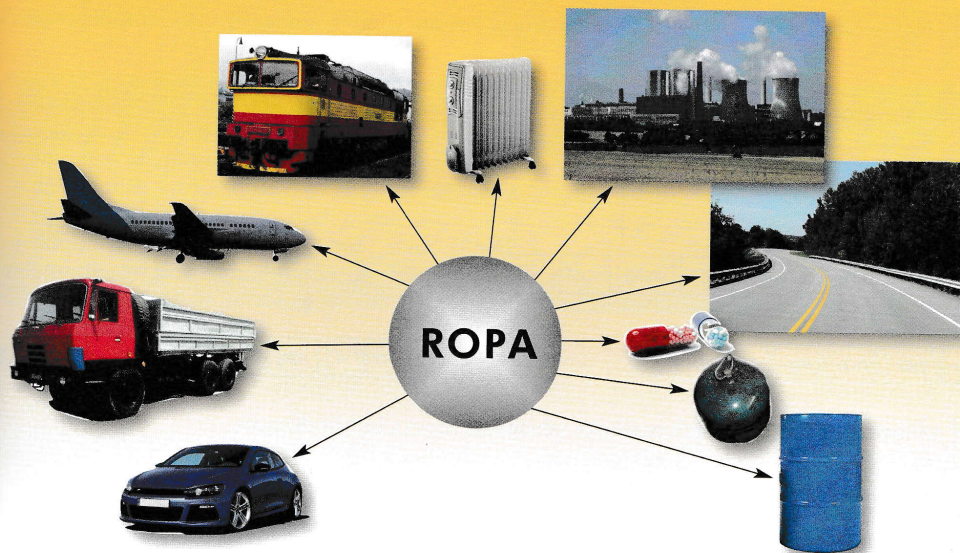
Spadol mu kameň zo srdca.
Dal sa oškľbať ako hus.
Ani malíčkom nepohol.
Ráno múdrejšie večera.

- b) Povedzte, v ktorých slohových útvaroch a v ktorých situáciách by ste pomenovania mohli použiť.

Spôsobý obohacovania slovej zásoby

Energie

1. a) Zamýšľali ste sa niekedy nad tým, odkiaľ získavame energiu na pohon dopravných prostriedkov a rôznych zariadení? Z čoho vyrábame pohonné hmoty a syntetické látky? Pomôžte si obrázkom.

Slovná zásoba: benzín, nafta, letecký petrolej (kerozín), ľahký vykurovací olej, ťažký vykurovací olej (mazut), asfalt, látky na výrobu liekov, propán-bután, syntetické farbivá

b) Využite svoje vedomosti o rope a charakterizujte ju.

c) Ako, kedy a prečo sa dostali do nášho jazyka slová *ropa*, *nafta*, *benzín*, *mazut*, *petrolej*, *kerozín*, *propán-bután*? Pokúste sa určiť aj pôvod slov.

Pomôcka: dve slová sú arabské, jedno je poľské, jedno je perzské, dve sú grécke

2. V SCS zistíte pôvod slova *energia*. Všimnite si, že slová začínajúce sa na hlásku *e* pochádzajú z iných jazykov. Vypíšte päť príkladov.

3. a) Ktoré druhy energií poznáte? Ako ich získavame? Napíšte aspoň desať združených pomenovaní, ktoré súvisia so získavaním energií. Využite svoje vedomosti z fyziky a dejepisu.

Vzor: *elektrická energia*

b) Ktoré elektrárne sú vo vašom regióne? Čo viete o ich vplyve na životné prostredie?

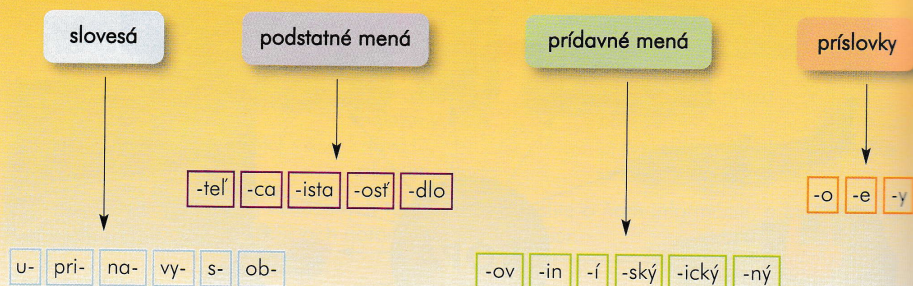
4. a) V KSSJ vyhľadajte slová *energia*, *voda*, *vzduch*, *prameň* a zistite, koľko majú významov. Ktorý význam je prenesený?

b) Slová použite vo vetách v rôznych významoch.

5. a) Ako vznikli pomenovania povolání? Pomenujte slovotvorný postup a vysvetlite ho.
vodič, elektrikár, letec, lekárnik, natierač

b) Ako vznikli slová *teplomer*, *vodováha*, *teplomilný*, *vzducholod'*, *veľkomesto*? Pomenujte slovotvorný postup a vysvetlite ho.

6. a) Utvorte odvodzovaním rozličné slovné druhy. Použite vhodné predpony alebo prípony.

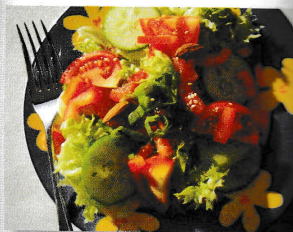

- b) Utvorte štyri vety, v ktorých použijete odvodené slovo z každej skupiny.

7. a) Prečítajte si úryvok z denníka a podľa významových súvislostí doplňte chýbajúce slová.

Milý denníček!
 Mama ma straší takými [], ako je anorexia a [].
 A to len preto, lebo chcem []. Nejako sa začknáhlujem, a []
 sa oveľa viac páči [] postava. Lepšie vyzerá v [].
 Odmietla som teda desiatu. [] hneď chytila lúska, že si [] me-
 tabolizmus, budem vracat jedlo a potom [] na kosť. Prečo by
 som robila také []? Ja si môžem [] zobrať a nezjesť ju.
 Aj tak však obvyčajne [] a od niekoho si [] aspoň od-
 hruziť. Vždy dostanem taký [], že sa musím najesť, aj keby som
 mala byť [] skriňa. Potom však práve [] tie výčítky a ide
 sa vracat do []. To by som teda nechcela zažiť! Keď už niečo
 zjem, tak to chcem aj stráviť. Až taká tučná zasa nie som, aby som
 nezjedla, čo mi chutí. Ved' to vybehám. Idem si aj teraz zabehať.

Helena Dvořáková: Z Dášinho tajného denníka (úryvky)

- b) Debatujte o probléme, s ktorým sa pisateľka zdôveruje denníku. Sú mamine obavy opodstatnené? Kto môže pomôcť, keď nastanú reálne problémy s konzumáciou stravy?
 c) Zahrajte sa na „expertov“ zdravého životného štýlu. Hovorte, odkiaľ a ako čerpá ľudský organizmus energiu, čo mu prospieva, škodí a pod.
 d) Napíšte zoznam skratiek a značiek, ktoré súvisia s telesnou váhou, telesnou teplotou, príjmom potravy, vitamínov a pod.
 e) V texte vyhľadajte slová cudzieho pôvodu a odvodené slová.

Zapamätajte si

Slovná zásoba sa mení, vyvíja. Nepotrebné slová z nej vypadávajú a zároveň sa obohacuje o nové slová. **Slovná zásoba sa obohacuje:**

- **tvorením nových slov** (odvodzovaním a skladaním): *vypýtať, kurič, vodovod*
- **prenášaním významu slov**: *hviezdy sa roztancovali,*
- **spájaním slov do viacslavných pomenovaní**: *elektrická energia; prejsť niekomu cez rozum,*
- **skracovaním**: *kg, kcal; Mgr., atď.; SND; TANAP;*
- **preberaním slov cudzieho pôvodu**: *ropa, anorexia.*

Zopakujte si

Skracovaním slov vznikajú:

- **skratky**: *č., s., atď., a pod.* Za skratkami sa píše bodka.
- **iniciálové slová**: *ZŠ – základná škola, PSČ – poštové smerovacie číslo, SR – Slovenská republika, SND – Slovenské národné divadlo.* Iniciálové skratky **sa nesklonujú**. Čítajú sa ako písmená v abecede: *zéeš, esendé, cédé.* Píšeme ich s veľkými písmenami. **Nepíšeme** za nimi bodku.
- **skratkové slová**: *Slovnaft – Slovenská nafta, TANAP – Tatranský národný park.* Čítame ich ako **slová**. Môžeme ich **sklonať**: v Slovnafte, do TANAP-u.
- **značky**: *m, km, ml, Sk, l, ha, H₂O, kcal.*

Zopakujte si

Pomenovania podľa počtu slov sú:

- **jednoslovné**: *deň, rok, slnko,*
- **viacslavné**, a to **priame** – **zdužené pomenovania**: *triedna kniha, Námestie hrdinov*
a **nepriame** – **frazeologické jednotky**: *Dvakrát meraj, raz strihaj.*
Zavesil remeslo na klinec.
Hladný ako vlk.

3. Vedomosti o slovnej zásobe si zaznačte pomocou pojmovej mapy.

Riešenie zo strany 77: arabské – benzín, mazut; perzské – nafta; grécke – petrolej, propán-bután, asfalt; poľské – ropa)

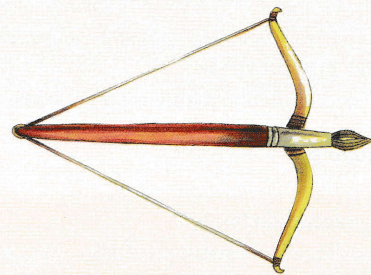
PŘÍLOHA 7 UKÁZKA UČEBNICE SLOVENSKÉHO JAZYKA PRO 9. ROČNÍK

Str. 19

Zhrnutie

Slovnú zásobu členíme podľa:

- **vecného významu**
na plnovýznamové – neplnovýznamové
na jednovýznamové – viacvýznamové
- **vzťahov medzi slovami**
na synonymá – antonymá – homonymá
- **dobového výskytu**
na historicky bezpríznačné
historicky príznakové: historizmy, archaizmy, zastarané slová, neologizmy
- **citového zafarbenia**
na slová bez citového zafarbenia (neutrálne)
na slová s citovým zafarbením (expresíva)
- **pôvodu**
na domáce slová,
slová cudzieho pôvodu:
zdomácnené
internacionalizmy
cudzie
- **spisovnosti**
na spisovné
nespisovné: nárečové slová, slangové slová

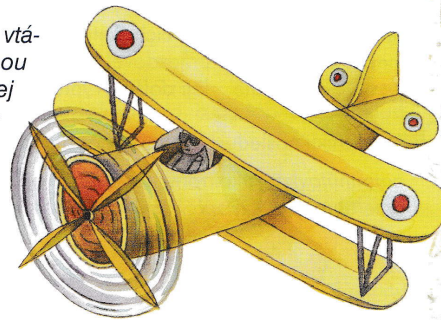
Čo ľudia oddávna závideli vtákom?

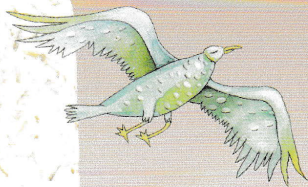
Obohacovanie slovnéj zásoby I

1. a) Prečítajte, zatvorte učebnice a potom zreprodukuje text.

Lietadlo

Jednou z vecí, ktoré človek už oddávna závidel vtákom, je bezpochyby schopnosť lietať. Ved' pomocou nalepených krídel sa pokúsil odletieť podľa starej gréckej báje už legendárny Daidalos so svojim synom Ikarom z ostrova Kréta. Pokusy napodobniť vtákov pripojením krídel pokračovali ďalej aj napriek mnohým odvážlivcom, ktorí za svoje pokusy zaplatili životom. V polovici 16. storočia slávny umelec Leonardo da Vinci vytvoril množstvo nákresov budúcich lietajúcich strojov. Avšak až nemecký inžinier Otto Lilienthal pochopil ako prvý, že tajomstvo vtáčích krídel nie je v ich pohybe, ale v ich forme.

Samotné lietadlá lietajú vďaka tomu, že prúdici vzduch nadnáša ich krídla. Krídla sú zakrivené smerom nahor, aby vzduch nad nimi bol nútený prúdiť rýchlejšie. Pod krídlami prúdi vzduch pomalšie, jeho tlak je preto vyšší. A práve tento rozdiel tlakov udržuje lietadlo vo vzduchu. Ďalším predpokladom bola nevyhnutnosť nahradiť ľudskú silu motorom. Prvý riadený let na motorovom lietajúcom stroji Flyer uskutočnili bratia Orville a Wilbur Wrightovci 17. decembra 1903 v Amerike. Ich let trval iba 12 sekúnd, ale práve ním sa začala skutočná éra letectva.

Čarovné krížovky techniky. Lietadlo. In: Super Ohník 2009/2010, december, č. 4

- b) V čom spočíva tajomstvo vtáčích krídel? Vysvetlite, čo udržuje lietadlo vo vzduchu.
c) Ako nazývame schopnosť človeka vymyslieť niečo nové v technike, v umení atď.?

2. a) Aj jazyk sa obohacuje tvorením nových slov. Vyhľadajte v predchádzajúcom texte slová, ktoré vznikli odvodzovaním.
b) Pomocou predpôn alebo prípon odvodte čo najviac slov od slovesa *letieť*.

Zopakujte si

Slová odvodzujeme

A. slovotvornými **predponami** (do-, na-, nad-, o-, ob-, od-, po-, pod-, pre-, s-/z-/zo-, u-, v-/vo-, vz-, vy-...)

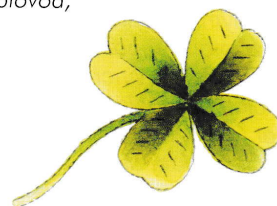
B. slovotvornými **príponami**:

- **podstatné mená** (-teľ, -ník, -an/-čan, -ista; -ka, -yňa, -ička; -ina, -ica, -dlo...)
- **prídavné mená** (-ov, -in, -í, -ací, -ajší, -ský, -ický, -ný, -ený, -ový...)
- **príslovky** (-o, -e, -y)

Odvozené slovo má **dve časti**:

slovotvorná predpona + slovotvorný základ: **obveseliť, bezcenný, priveľa,**
slovotvorný základ + slovotvorná prípona: **rečový, plaváreň, vysoko.**

3. Z podstatných mien utvorte názov povolania, činnosti. Potom si z nich vyberte tie, v ktorých sa dodržiava pravidlo o rytmickom krátení a použite ich vo vetách.
povedka, sánky, cukor, výhybka, pamiatka, mlieko, kľúč, tlač, oštep
4. Doplňte slovotvorné predpony alebo prípony.
Let_ bolo plné cestujúcich. Letisk_ dispečer _hlasoval lety lietadiel. Lieta_ do Hamburgu mešká 30 minút. Z príjazdovej dráhy práve _lietol stroj rakúskych aerolínií. O chvíľu je už veľmi vysok_. Po minúte _letí ďalšie. Výprav_ na letisku má veľmi zodpovednú úlohu.
5. Ako vznikli nasledujúce slová? Použite ich vo vetách tak, aby ste utvorili vtipný príbeh.
päťminútovka, rukolapný, sedemmilový, štvorlístok, tmavovláska, teplovod, umelohmotný, úzkoprýs, veľkomesto, zákonodarca, životaschopný

Zopakujte si

Slová, ktoré vznikli spojením dvoch slov alebo dvoch slovtvorných základov, sa nazývajú **zložené slová**. Medzi slovtvorné základy sa veľmi často vkladá **-o-**, **-e-**, **-i-**: časopis, zemeguľa, Lomidrevo

Doplňte chýbajúcu časť zloženého slova.

každo..., krátko..., štvrť..., leto..., veľ..., vodo..., domo..., novo..., dobro..., zlo..., rýchlo...

- Prečítajte nahlas a vyhľadajte skrátene slová.
- Ktoré slová v texte sa ešte dajú skrátiť?

Lokomotíva má hmotnosť niečo vyššie 90 ton, je dlhá 21,2 m, široká 3,2 a vysoká 4,3 m. Vlak tvorený lokomotívou JetTrain [džettrejn] a štyrmi vozňami je schopný zrýchliť na rýchlosť 160 km/h za 2 min. 30 s, pričom prejde vzdialenosť 4 340 metrov, zatiaľ čo vlaku na čele s dieslovou lokomotívou trvá takéto zrýchlenie päť minút, pričom prejde vyše 10 kilometrov.

Zopakujte si

Skracovaním slov vznikajú

- **skratky**: č., s., atď., a pod. Za skratkami **sa píše** bodka.
- **iniciálové skratky**: ZŠ – základná škola, PŠČ – poštové smerovacie číslo, SR – Slovenská republika, SND – Slovenské národné divadlo. Iniciálové skratky **sa nesklonňujú**. Čítajú sa ako písmená v abecede: zééš, esendé, cédé. Píšeme ich s veľkými písmenami. **Nepíšeme** za nimi bodku.
- **skratkové slová**: Slovnaft – Slovenská nafta, TANAP – Tatranský národný park. Čítame ich ako **slová**. Môžeme ich **skloňovať**: v Slovnafte, do TANAP-u.
- **značky**: m, km, ml, l, ha, H₂O, kcal. Za značkami **nepíšeme** bodku.

- Správne prečítajte a vysvetlite význam skratiek a značiek.
MHD, resp., a i., SNP, hl. st., DPH, ŽSR, mld.
- Z čoho vznikli nasledujúce skratky? Nájdite správne dvojice.
PC, www, P. S., PF/p. f., PIN, IQ,
(World Wide Web, POST SCRIPTUM, Personal Identification Number, Intelligence quotient, Pour féliciter, Personal Computer)
- Napíšte skrátene podľa zaužívaných pravidiel.
Slovenská televízia, Národná banka Slovenska, doktor medicíny, euro, a podobne, napríklad, liter, kilogram, polyvinylchlorid, Matica slovenská
- Skratky použite vo vetách.
UFO, CD, VIP, SMS, MMS

Európsky deň astronómie

Obohacovanie slovnej zásoby II

1. a) Tvorivosť a vynaliezavosť ľudí mieri do kozmu. Odhalte aj v jazyku ďalší spôsob tvorenia pomenovaní. Prečítajte text a vyhladaajte v ňom ustálené slovné spojenia. Vysvetlite, čo pomenúvajú a ako sa nazývajú.

Priblížiť širokej verejnosti vedecké poznatky z oblasti astronómie a výskumu vesmíru je zámerom Európskeho dňa astronómie.

Deň planetárií prvýkrát zorganizovali v roku 1991 v Taliansku. Postupne sa k iniciatíve pridali aj ďalšie krajiny a roku 1995 aj Slovensko. Zvyčajne sa koná v nedeľu pred jarnou rovnodennosťou, ktorá toho roku nastane v pondelok 20. marca.

V mnohých slovenských hviezdárňach a planetáriách pripravili na nedeľu 19. marca zaujímavé programy.

Z dennej tlače (úryvok)

- b) Povedzte a napíšte združené pomenovania súvisiace s kalendárom, rokom, pohybom Zeme.

2. a) Vysvetlite význam ustálených slovných spojení a pomenujte ich.
- *Hviezdy číta napoludnie. More nevypiješ, hviezdy nespočítaš. Keď sa hviezdy čistia, bude jasno.*
 - *Slnko do vreca chytá. Do domu, kde láska býva, slniečko sa rado díva. Myslí, že len jemu slnce svieti.*
- b) Čím sa líšia tieto ustálené slovné spojenia od združených pomenovaní?

Zopakujte si

- **Viacslovné ustálené pomenovanie** sa skladá z viacerých slov, ale pomenúva **jedinú** vec, dej alebo stav. Ak pomenúva skutočnosť **priamo**, nazýva sa **združené pomenovanie**: *Európsky deň astronómie, jarná rovnodennosť.*
- Ak pomenúva skutočnosť **nepriamo** (obrazne), nazýva sa **frazeologická jednotka**, napr. *Padla kosa na kameň.*
K frazeologickým jednotkám patria aj:
 - **príslovia**: *Do domu, kde láska býva, slniečko sa rado díva.*
 - **porekadlá**: *Slnko do vreca chytá.*
 - **prirovnania**: *Usmieva sa ako slniečko. Ako by bol z mesiaca spadol.*
 - **pranostiky**: *Keď sa hviezdy čistia, bude jasno.*

3. Vyjadrite obrazne:
nemá peniaze; je namyslený; je hlúpy; je múdry; je zvedavý, všetečný; nie je predvídavý
4. a) Do ustálených nepriamych pomenovaní doplňte chýbajúce slová.
b) Rozlíšte príslovia a porekadlá.
- Myslieť si môžeš, čo chceš, ale na ... si daj pozor. Mysli, potom*
Veselá myseľ, polovica Kto málo ..., mnoho myslí.

5. Prečítajte si frazeologizmy, ktoré vyjadrujú vnútorné pocity človeka. Skúste každé pomenovanie použiť v súvetí, napr.: *Klesá na duchu, lebo nikde nevidí pomocnú ruku.*

Kameň mu spadol zo srdca.

Stislo mu srdce.

Mal toho až po krk.

Lomcoval ním hnev.

Zmieral úzkosťou.

Držal sa na uzde.

6. a) Najprv si text prečítajte potichu, potom čítajte nahlas.

Hrdzovlasá

Háčiky vrán
v písanke rán
tak prišla jeseň a s ňou
Hrdzovlasá

Premočená
celá sklená
zvonku a znútra
Hrdzovlasá

Vlasy ti v díali
zhasínali
Voňali v tmách
po zápalkách

Vlasy ti na juh
odlietajú
Nádherné
Hrdzavé

Na viečkach dážď
a odchádzaš
Kráľovná dáždnikov Hrdzovlasá

Daniel Hevier: Hrdzovlasá (úryvok)

- b) Čím je jazyk básne zaujímavý, zvláštny? Vyhľadajte metafory a skúste vysvetliť, ako jednotlivé metafory vznikli.

Zopakujte si

Slovná zásoba sa rozširuje aj **prenášaním významu** slov.

Prenášaním významu slov vzniká:

metafora: *háčiky vrán, vlasy zhasínali,*

personifikácia: *prišla jeseň,*

metonymia: *kúpil som si Haberu,*

prírovnanie: *topí sa ako ľad.*

7. Utvorte personifikácie a prírovnania s použitím slov *vlasy, jeseň, dážď*.

8. a) V texte vyhládajte slová cudzieho pôvodu.

Stále suchý dáždňik

Ak si myslíte, že dáždňik asi už nič iného nedokáže, ste na omyle. Novinkou je dáždňik, ktorý zostane dlhší čas suchý a značne redukuje rýchlosť nasiaknutia vody. Vyrobený na základe fungovania prírody a tzv. efektu lotosového listu. Povrch a vlákno je špeciálne upravené a má také výhody, že nečistoty, kvapaliny, napr. vodu, stačí len jednoducho striasť z povrchu a je suchší a čistší. Nezachytáva sa na ňom tolko prachu a dažďovej vody práve kvôli upravenej nanoplôche, ktorá zabráňuje prenikaniu špiny a vlhkosti do materiálu.

ABC, č. 22, 24. 10. 2006, roč. 51

- b) Koľko slov cudzieho pôvodu ste našli? A. štyri B. päť C. šesť D. sedem

9. Napíšte krátku charakteristiku osoby (predavač/-ka, poštár/-ka, starosta/-ka...). Vyberte si vhodné slová zo zátvorky.

(šarmantný, elegantný, atraktívny, kreatívny, morálny, komunikatívny, impulzívny, empatický, sympatický, kompetentný, spontánny, suverénny, nekompromisný, flexibilný, originálny, objektívny, erudovaný)

Zhrnutie

Slovná zásoba sa mení, vyvíja; nepotrebné slová z nej vypadávajú a obohacuje sa o nové slová.

Slovná zásoba sa obohacuje:

- tvorením nových slov: odvodzovaním (odvodené slová),
skladaním (zložené slová),
- skracovaním pomenovaní (skratky, značky, iniciálové skratky, skratkové slová),
- spájaním slov do viacсловných pomenovaní (združené pomenovania, frazeologické jednotky),
- prenášaním významu slov (metafora, personifikácia, prirovnávanie),
- preberaním cudzích slov.

Test č. 1

1. V ktorej z možností je správne uvedené základové slovo a z neho odvodené slovo?

A. ryba – rybár	C. hlúpnuť – hlupák
B. Bratislava – Bratislavčanka	D. mliečny – mliekar
2. V ktorej z možností vzniklo slovo skladaním?

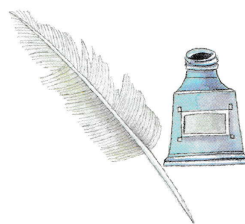
A. myšlienka	C. srdiečko
B. perokresba	D. hornatý
3. V ktorej z možností sa nachádzajú viacvýznamové slová?

A. had, ovca	C. delfín, orol
B. vrana, lienka	D. slimák, zebra
4. V ktorej z možností sa nenachádza metonymia?

A. odniesol si vavríny	C. číta Kukučína
B. recituje Marínu	D. učí sa slovička

5. V ktorej z možností sa nachádza metafora?
 - A. deň sa usmieva
 - B. usilovný je ako včelička
 - C. slovo sa rozvoňalo spomienkou
 - D. láskavé ruky
6. V ktorej z možností sa nenachádza frazeologická jednotka?
 - A. kontrolný diktát
 - B. vziať nohy na plecia
 - C. má obe ruky ľavé
 - D. prepásol príležitosť
7. V ktorej z možností je nesprávne zapísané skrátené slovo?

A. UNESCO	C. resp.
B. MuDr.	D. Ag
8. V ktorej z možností sa nenachádzajú antonymá?
 - A. kopec, jama
 - B. sedieť, ísť
 - C. tmavý, bledý
 - D. abstraktne, konkrétne
9. V ktorej z možností sa nachádzajú synonymá?
 - A. nevíšimavý, ľahostajný, neúčastný
 - B. späť, spätný, spiatočnícky
 - C. mimoriadny, mimovoľný, mimovládny
 - D. voňavka, konvalinka, závan
10. V ktorej z možností sa nachádzajú neologizmy?
 - A. výtvarník, počasie, revolúcia
 - B. prírodopis, volby, parlament
 - C. parník, atrament, lietadlo
 - D. internet, čip, softvér
11. V ktorej z možností sa nachádzajú spisovné slová?
 - A. perfiš, sladák, foter
 - B. jabúčko, bandurky, dzedzina
 - C. prefíkaný, maškrtič, mravčí
 - D. jednanie, zahájiť (schôdzu), tlačítko
12. V ktorej z možností sa nachádzajú citovo zafarbené slová?
 - A. hodinky, zastávka
 - B. mamička, vetrisko
 - C. bohatstvo, chudoba
 - D. kúpalisko, električka
13. V ktorej z možností nie je nesklonné cudzie slovo?
 - A. redakcia, interview
 - B. nóbl, hardvér
 - C. distribúcia, humanizmus
 - D. šou, diskdžokej

PŘÍLOHA 8 PRACOVNÍ LIST Č. 1

Každá příloha pracovního listu obsahuje výchozí text, vzor pracovního listu a následně pracovní list vyplněný žákem.

SFÉRA BĚŽNÉ KAŽDODENNÍ KOMUNIKACE

Pracovní list č.1

1. Přečti si následující konverzace.

jestli mi ještě napišeš, tak dostaneš flákanec!

Čahoj, ještě nikdy jsem neviděl takový stvoření na téhle planetě, co by mělo tak signifikantní očička a abnormálně hezkou postavu a obličejíček. Jsi vážně boží. Jen mi nejde do hlavy, proč jsi ještě stále nebyla na obálce vogue jako topmodelka pro dalších x vydání na titulní stránce bez přestávky. By jsi ten časopis koupili i obyvatelé z Marsu a homunkulové z Měsíce. BBY

Zdravím Tě, dryádo s odzbrojícím vodopádem vlasů a úsměvem, pro který se králové vzdávají trůnu, Voldemortové viteálů a kapitáni Černé Perly ^^

Omlouvám se za tu neosobní formu oslovení (FB), ale nejsem si jistý, že by se mi poštětilo Tě osobně potkat a oslovit Tě přímo.

Rád bych věděl, zdali by bylo možné dát řeč a lépe Tě poznat 😊 Pokud se tedy nikomu nepletu do zelí či jiné zeleniny 😊

Honza

Co když už jsem narazila na svoji životní lásku, ale swipla jsem left???

Zavoláš mi za 10 min?

Bude poločas

Tečou mi sliny jak psovi

Jakto?

Griluju obrovský šťavnatý steak

Ale ty jsi vegan, že?

Jo...

Kočka na pizzu nepatří, ananas možná, je mi jedno kdo jsi, zda ateistka nebo zbožná.

Zajímáš mě, ty holko zrzavá, Ať už levičačka, či jdeš doprava.

Byl by v tom zakopaný pes nepozvat tě na schůzku, ať už na dobré víno, nebo snad Brna obchůzku?

Teď se dobře vyspi, stejně jako koaly, Pokud nepřijedu do Brna, přijedeš ty do Prahy?

víš jaký je rozdíl mezi zlatou medailí na MS a manželkou?

musíš tvrdě makat, abys jí získal, a potom ti celý život visí na krku.

2.

Které sociální sítě znáš? Používáš některou z nich? Pokud ano, proč?

3.

Vysvětli, co znamená slovo konverzace. V jakém vztahu jsou jednotliví účastníci? Co je cílem jednotlivých konverzací?

4.

Kterými způsoby lze v českém jazyce obohacovat slovní zásobu? K jednotlivým způsobům uveď alespoň dva příklady z textu.

ZPŮSOB

PŘÍKLAD

ZPŮSOB	PŘÍKLAD

5.

Proveď slovtvorný rozbor uvedených slov.

flákanec

vodopád

přestávka

poločas

6.

Vysvětli, co znamená: dryáda, flákanec, levičačka, homunkulové, ateistka. Svá tvrzení proveď se Slovníkem spisovného jazyka českého.

7.

Vyhledej v textu rčení a frazém.

8.

Vymysli ve skupině alespoň tři klady a tři zápory elektronické komunikace. Rovněž ve skupině posuďte, proč komunikátoři zvolili ve svých sděleních zdobněliny, rčení či frazémy. Diskutuj, zda v konverzaci užíváš anglicismy a proč. Zdůvodnění napiš.

9.

Napiš kamarádovi/kamarádce zprávu, která bude obsahovat alespoň jedno slovo vzniklé odvozováním, skládáním, zkracováním, přejímáním a bude v ní obsaženo přirovnání.

Vyber si z následujících témat:

- a) chceš jít s kamarádem/kamarádkou na koncert zahraniční kapely
- b) chceš jít s kamarádem/kamarádkou do posilovny
- c) chceš jít s kamarádem/kamarádkou na nákupy oblečení

PŘÍLOHA 9 UKÁZKA VYPRACOVANÉHO PRACOVNÍHO LISTU

Č. 1

2. Které sociální sítě znáš? Používáš některou z nich? Pokud ano, proč?
 znám: TikTok, Instagram, Facebook, Pinterest, Snapchat, Messenger, WhatsApp
 používám: TikTok, Instagram, Pinterest, WhatsApp
 ↳ za bavu, konverzace

3. Vysvětli, co znamená slovo konverzace. V jakém vztahu jsou jednotliví účastníci? Co je cílem jednotlivých konverzací?
 1. ⇒ mluvení, psaní, volání s druhou osobou
 2. o přátelství, rodina, milenci, kolegové v práci
 3. o předání informací

4. Kterými způsoby lze v českém jazyce obohacovat slovní zásobu? K jednotlivým způsobům uveď alespoň dva příklady z textu.
 obryáda = ochránci lesa

ZPŮSOB	PŘÍKLAD
x odvozování	levičáček, flákaneček, obličejáček, očička, manželka
x zkracování	MS, min., FB, BBY
skládání	Čahoj, vodopád, topmodelka, polečas, alenor, málně
x přejímání z cizích jazyků	steak, fwipla, egypt
metafora	
metonymie	

5. Proveď slovtvorný rozbor uvedených slov.

<p>flákaneček</p> <p>skladová slova: flákaneček ZS: flákaneček Z: flákaneček slovtvorný základ SP: -eček slovtvorný prostředek: přídava odvozování</p>	<p>vodopád</p> <p>ZS: voda, padat SZ: vod, pád SF: -o, a → á skládání co mají společné</p>	<p>přestávka</p> <p>ZS: přestávat (přestat) SZ: přestáv. SF: -ka formát/prostředek, kterým se to slovo vytváří</p>	<p>poločas</p> <p>ZS: čas, půl SZ: čas, půl SF: -o-1, ů → o</p>
---	---	--	--

6.

Vysvětli, co znamená: dryáda, flákanec, levičačka, homunkulové, ateistka. Svá tvrzení proveř se Slovníkem spisovného jazyka českého.

ochránci / pesa, fakta / strana, levi, mali, lidi, neverci

7.

Vyhledej v textu rčení a frazém.

zakuspaní pes, nekest do sel, MS, černá Paula

8.

Vymysli ve skupině alespoň tři klady a tři zápory elektronické komunikace. Rovněž ve skupině posuďte, proč komunikátoři zvolili ve svých sděleních zdrobněliny, rčení či frazémy. Diskutuj, zda v konverzaci užíváš anglicismy a proč. Zdůvodnění napiš.

1. ⊕ rychlý čas na přemýšlení před odstupem,

⊖ není tu přímý fyzický kontakt, nejistota o tom druhém člověku,

2. - chytý rapšolot, ozvláštění komunikace, nepůjde to tak, tvrdě

3. zkratky, (kratší) příjemnější užití slov z aplikací

9.

Napiš kamarádovi/kamarádce zprávu, která bude obsahovat alespoň jedno slovo vzniklé odvozováním, skládáním, zkracováním, přejímáním a bude v ní obsaženo přirovnání. Vyber si z následujících témat:

- a) chceš jít s kamarádem/kamarádkou na koncert zahraniční kapely
- b) chceš jít s kamarádem/kamarádkou do posilovny
- c) chceš jít s kamarádem/kamarádkou na nákupy oblečení

kdo dřív přijde, ten dřív mele (max.), učít, shopovat, prodavačka

aukec, nechceš se mnou jít dnes shopovat? Mají ve slevě ty šaty!

zkrac. - učít budou mít už poslední koučky, tak musíme jít co nejdřív.

přirovnání - Kdo dřív přijde, ten dřív mele, no ne? jen teda doufám, že tam nebude ta nepřijemná prodavačka. 😞 Minule jsem si v jednom obchůdku myslela, že mě provodne pohledem. (odvozování) (skládání)

PŘÍLOHA 10 PRACOVNÍ LIST Č. 2

SFÉRA REKLAMNÍ KOMUNIKACE

Pracovní list č. 2

1. Přečti si následující reklamu na instagramu.

Bodově je naleznete zde v textu – delší verze je zde ve fotkách (stačí swípnout).

- 👉 Nejdřív si najdi vhodné místo k učení.
- 👉 Prostor kolem sebe si uklid a nachystej si všechny věci, co budeš potřebovat.
- 📱 Telefon dej nejlépe mimo svůj dosah, ztlum si nepotřebné notifikace, vyzvánění bych si ale nechala zapnuté (pro případ "nouze").
- 💻 Odolej pokušení navštívit sociální sítě při práci na počítači/tabletu.
- 👉 Před začátkem studijního sešnu si stanov, co konkrétně se chceš teď naučit.
- 🕒 Stanov si čas, po který se chceš učit.
- 🌱 Zvaž využití studijních aplikací, můžou ti pomoci.
- 👉 Organize, colorize, memorize.
- 👉 Při učení z předtištěných textů jsou za mě největším pomocníkem zvyrazňovače. Poslední roky používám STABILO BOSS ORIGINAL a nedávno jsem do party přibrala STABILO swing cool.
- 👉 Na druhé místo bych dosadila STABILO point 88. Využijete je pro podtrhávání v textech a nebo jako já pro zvýraznění klíčových slov při psaní poznámek rukou.
- 👉 Dobrou pomůckou jsou i sticky notes.
- 👉 Pro mě k nezaplacení je přefíkávaní učiva nahlas.
- 👉 Nezapomeňte na opakování!

Kdybych si ještě na něco vzpomněla, doplním v komentářích. A pokud byste rádi vy přiložili ruku k dílu, tak budu ráda, když se podělíte o vaše tipy k učení! 💖

P.S. Na profilu @stabiloczk probíhá do 22. září soutěž o jejich produkty a vybírají 40 výherců, tak běžte mrknout 🙌

#stabilo #point88 #stabilopoint88 #studywithpoint #mystabilojournal #mystabilo #mystabiloczk #medicka #ifupol #denikmedicky #medstudent #medicine #studymotivation #studygram #medgram #medizinstudent #medizin #medicalstudent #motivation #premed #study #bookstagram #studypalce #studymood #workspace #officeinspo #workspaceinspo

Zobrazit všechny komentáře (6)

2.

Vzpomeň si, kdy jsi naposled koupil výrobek z reklamy a proč jsi ho koupil. Diskutuj se spolužákem.

3.

Vysvětli, jakou funkci plní tato reklama na instagramu.

4.

Proč ve slovech *notifikace*, *tip*, *studijní*, *kvantitativní* píšeme měkké *i*?

5.

Jakou funkci plní hashtagy na instagramu? Velmi často se u reklamy objevuje hashtag **#ad**. Víte, co znamená?

6.

Které anglicismy autorka ve svém příspěvku použila? Zdůvodni, jaký účel podle tebe plní.

7.

Pokus se nahradit anglicismy českými výrazy a následně věty porovnej.

8.

Popiš reklamní text po stránce grafické. (členění, písmo, ikony). Co vše je potřeba udělat s textem, aby reklama zaujala?

9.

Vyhledej v textu přísloví a zapiš ho. Zhodnot', zda se do příspěvku hodí či nehodí.
Odůvodni své tvrzení.

10.

Představ si, že jsi influencer, a vytvoř příspěvek na instagram, ve kterém budeš propagovat:

- a) oblečení z internetových obchodů (např. aboutyou, zalando)
- b) novou obuv
- c) novou hru na playstation
- d) kosmetiku

PŘÍLOHA 11 UKÁZKA VYPRACOVANÉHO PRACOVNÍHO LISTU

Č. 2

2. Vzpomeň si, kdy jsi naposled koupil výrobek z reklamy a proč jsi ho koupil. Diskutuj se spolužákem. nikdy

3. Vysvětli, jakou funkci plní tato reklama na instagramu.
tipy na vedělávání + propagace produktů pro usnadnění učení, osobní doporučení

4. Proč ve slovech *notifikace*, *tip*, *studijní*, *kvantitativní* píšeme měkké *i*?
Jsou to cizí slova, proto píšeme *-i-*

5. Jakou funkci plní hashtagy na instagramu? Velmi často se u reklamy objevuje hashtag *#ad*. Víte, co znamená?
= odkazy na další podobné příspěvky / kategorizace
#ad = skrytá reklama

6. Které anglicismy autorka ve svém příspěvku použila? Zdůvodni, jaký účel podle tebe plní.
Organize, colorize, memorize, sticky notes, swipeout, tipy, post
→ účel: mluví na skupinu školáků, slang

7. Pokus se nahradit anglicismy českými výrazy a následně věty porovnej.
study session = session - studijní sezení / studijní čas
Organize, colorize, memorize - organizuj, vybarvuj, zapamatuj
sticky notes - lepičky / lepičí papírky
swipeout - posunout, přetáhnout

8. Popiš reklamní text po stránce grafické. (členění, písmo, ikony). Co vše je potřeba udělat s textem, aby reklama zaujala?
Členění: "odstavce", pravopisně napsáno, použít různé emoji souvislé s tématem
Musí být nějaká úhledná s čitelným písmem, pravopisně správně, odkazy na stránky produktů, vybrat si vhodný produkt

9.

Vyhledej v textu přísloví a zapiš ho. Zhodnot', zda se do příspěvku hodí či nehodí. Odůvodni své tvrzení.

Opakování' je matka moudrosti

Hodí se, protože se mluví o učení' ✓

10.

Představ si, že jsi influencer, a vytvoř příspěvek na instagram, ve kterém budeš propagovat:

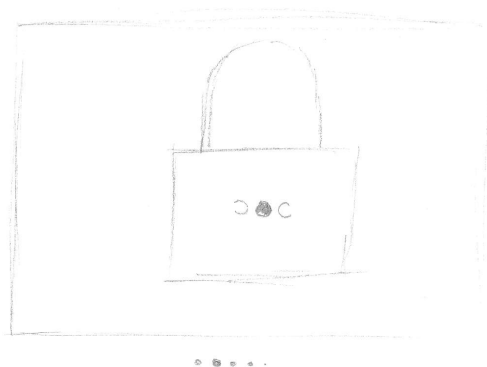
a) oblečení z internetových obchodů (např. aboutyou, zalando)

b) novou obuv

c) novou hru na playstation

d) kosmetiku

*udržitelná móda / sekáč = second hand
plátěné tašky*

Partáček i do deště

*Asi každý dobře víme, že fast fashion není úplně dobrá věc, i přes její lacinnost, která většině lidí vyhovuje...
Ale my bychom měli vyhovovat zdejší značce oblečení a podpořit udržitelnou módu.*

PŘÍLOHA 12 PRACOVNÍ LIST Č. 3

SFÉRA ZÁŽITKOVÉ A EXPRESIVNÍ KOMUNIKACE

Pracovní list č. 3

1. Přečtěte si následující úryvek z knihy *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky*.

V jisté podzemní noře bydlel jeden hobit. Nebyla to žádná ošklivá, špinavá, vlhká díra, plná konečků žízal a páchnoucí slizem, ani vyschlá, holá písčitá jáma, kde by se nedalo na nic sednout a ničeho se najíst: byla to hobití nora, a to znamená komfort.

Měla dokonale okrouhlé dveře jako okénko lodní kajuty, nalakované nazeleno a s nablýskaným žlutým knoflíkem mosazné kliky přesně uprostřed. Dveře vedly do předsíně jako do válcovitého tunelu, velmi komfortního tunelu bez kouře, se stěnami obloženými dřevěným táflováním a s kachličkovou podlahou pokrytou koberci, zařízeného leštěnými křesly a velikou spoustou věšáků na klobouky a kabáty, poněvadž hobit rád přijímal návštěvy. Tunel se vinul hezký kousek cesty dost hluboko, ale ne docela přímo do úbočí kopce - Kopce s velkým K, jak mu říkali všichni obyvatelé na míle kolem, - a z tunelu vedlo mnoho okrouhlých dvířek napřed na jednu stranu a potom na druhou. Hobit si nepotrpěl na žádné chození do schodů: ložnice, koupelny, sklepy, spižírny (a těch měl spoustu), šatny (měl celé místnosti vyhrazené oblečen, kuchyně, jídelny, to všechno bylo v téměř patře, a vlastně na téže chodbě. Nejlepší pokoje ležely všechny po levé straně (ve směru příchodu), protože jedině ty měly okna, hluboce zasazená okrouhlá okna, ze kterých bylo vidět přes hobitovu zahradu na luka svažující se dolů k řece.

Náš hobit byl velice zámožný hobit a jmenoval se Pytlík. Pytlíkové žili v okolí Kopce od nepaměti a obyvatelé je pokládali za velmi vážené, nejenom proto, že byli většinou bohatí, nýbrž také proto, že se nikdy nezaplétali do žádných dobrodružství a nikdy neudělali nic neočekávaného: mohli jste předem říci, co takový Pytlík na jakoukoli otázku odpoví, a ani jste se nemuseli namáhat a ptát se ho. Náš příběh vypráví o tom, jak se jeden z Pytlíků do dobrodružství přece jen zapletl a shledal, že dělá a říká věci naprosto neočekávané. Přišel tak možná o vážnost u svých sousedů, ale získal - inu, jestli něco získal, uvidíte nakonec sami.

Zdá se mi, že dneska je třeba hobity poněkud popsat, neboť jsou už vzácní a plaše se straní Velkých lidí, jak říkají nám. Jsou to (nebo bývali) malí lidičkové, dosahující asi tak polovičky našeho vzrůstu a menší než bradatí trpaslíci. Hobitové žádné vousy nemají. Je na nich **pramálo** kouzelného nebo vůbec nic, leda to obyčejné a všední umění, se kterým dokážou rychle a tiše zmizet, když se blíží taková velká neohrabaná osoba jako vy a já a dupe přitom jako stádo slonů, takže nás hobití slyší na míli daleko. Mají sklon k obtloustlým bříškům; oblékají se do pestrých barev (hlavně do zelené a žluté); nenosí žádnou obuv, poněvadž jim na chodidlech od přírody roste hustá a hřejivá hnědá srst, podobná jejich srsti na hlavách (jenže na hlavách je kudrnatá); mají dlouhé, obratné hnědé prsty na rukou, dobromyslné obličejě a smějí se hlubokým hlaholivým smíchem (zvláště po obědě, který si dopřávají dvakrát denně, když se jim to podaří).

Kdysi dávno, jednoho jitra v tišině světa, v němž bylo méně hluku a více zeleně, kdy hobitové byli ještě početní a prospívali, stál Bilbo Pytlík po snídani ve svých dveřích a kouřil z dlouhatánské dřevěné fajfky, která mu sahala skoro až k srstnatým prstům na nohou (pečlivě vykartáčovaných), když tu se jakousi zvláštní náhodou stalo, že šel kolem Gandalf. Gandalf! Kdybyste o něm slyšeli jenom čtvrtinu z toho, co jsem slyšel já, - a já slyšel jenom zlomeček z toho, co je o něm k slyšení, byli byste připraveni na jakoukoli pozoruhodnou historku. Dobrodružné historky se kolem něho přímo rojily, kam jen vkročil, a to tím nejpodivuhodnějším způsobem. Touhle cestou pod Kopec už dlouhá léta nezabloudil, vlastně už od smrti svého přítele Brala, a hobiti už skoro zapomněli, jak vůbec vypadá. Byl totiž pryč za Kopcem a za Vodou ve svých vlastních záležitostech už od té doby, co byli všichni ještě malí hobítkové a hobítkičky.

Toho jitra nic netušící Bilbo uviděl před sebou jenom nějakého starce s holí. Stařec měl vysoký špičatý modrý klobouk, dlouhý šedivý plášť, stříbrnou šálu, přes kterou mu až pod pás splýval bílý plnovous, a obrovské černé boty.

„Dobré jitro!“ pozdravil Bilbo a také to tak myslel. Svítilo slunce a tráva se svěže zelenala. Ale Gandalf se na něj podíval zpod huňatého obočí, které mu trčelo ještě dál než stinná střecha klobouku.

„Jak to myslíte?“ zeptal se. „Přejete mi tím dobré jitro, nebo máte na zřeteli, že dnešní jitro je dobré, ať už já o to stojím nebo ne, či že se dnes ráno cítíte dobře sám, anebo že je jitro jako stvořené, aby byl člověk dobrý?“

„Všechno najednou,“ odpověděl Bilbo. „A navíc ještě, že je krásné ráno na vykouření fajfky pod širým nebem. Jestli máte fajfku s sebou, posaďte se a nacpěte si ode mne! Není naspěch, máme před sebou celý den!“ Nato si Bilbo sedl na lavičku před svými dveřmi, dal si nohu přes nohu a vyfoukl krásný kroužek šedivého dýmu, který se neporušený vznesl do vzduchu a odletěl přes Kopec. „Výborně!“ pochválil ho Gandalf. „Jenomže já dnes ráno na vyfukování kroužků nemám čas. Hledám někoho, kdo by se zúčastnil jistého dobrodružství, které chystám, a někoho najít je hrozně těžké.“

„To bych taky řekl – v tomhle kraji! Jsme tady obyčejní pokojní lidičkové a na žádná dobrodružství nemáme ani pomyslení. Je s nimi jen protivný rozruch a nepohodlí! Zdržují jednoho od oběda! Nedovedu si představit, co na nich kdo vidí, řekl náš pan Pytlík, strčil si palec za kšandu a vyfoukl ještě větší kroužek kouře. Pak si vytáhl ze schránky ranní poštu, pustil se do čtení a tvářil se, že si už starce nevšímá. Rozhodl se, že to pro něho není žádný společník, a přál si, aby šel po svých.“

2. Uveď dvě fakta o fantasy literatuře a napiš jedno dílo, které do tohoto žánru patří.

3. Dokážeš poznat, ze které části knihy je úryvek vyňat?

4. Co tě na popisu nory nejvíce zaujalo? Proč autor v 1. odstavci zdůraznil, že to “nebyla žádná ošklivá, špinavá, vlhká díra”?

5. Napiš dvěma větami, jak vypadá hobití nora.

6. Který slovní druh ti pomohl k vytvoření obrazu hobití nory ve tvé fantazii?

7. Kdo jsou hobiti? Popiš ve třech větách jejich vzhled.

8. Zapiš do myšlenkové mapy vlastnosti hobita, které vyplývají z popisu nory a vedle toho vlastnosti Gandalfa. Následně porovnej jejich vzhled a vlastnosti. Čím se liší? Mají něco společného?

vlastnosti
hobita

vlastnosti
Gandalfa

9. Vyhledej na internetu, jakou symboliku značí zelená, žlutá, šedivá a černá barva. Jakou souvislost mají barvy s postavami?

10. Vyjádři svůj názor, zda se sám autor cítí jako hobit nebo jako člověk.

11. Vyhledej v textu alespoň pět zdobnělin a dvě přirovnání. Proč je autor použil?

12. Vysvětli, jaký význam má předpona *pra-* ve slově *pramálo*. Ve kterých případech se ještě předpona *pra-* užívá?

13.

Ze kterého slovního druhu jsou utvořena přídavná jména (obloženými, leštěnými, zasazený) v popisu nory?

14.

Uveď k expresivním slovům “fajfka” a “dlouhatánský” neutrální slovo. Zopakuj si, co expresivní slova jsou a k čemu slouží. Dokážeš vyhledat ještě jedno expresivní slovo? (Nápověda: hledejte v 7.odstavci)

15.

Kterými jazykovými prostředky na tebe text zapůsobil? Jaký z něho máš celkový dojem? Zdůvodni.

16.

Připrav si pastelky a pokus se za pomoci barev a různých tvarů vystihnout povahu Gandalfa nebo Bilba.

PŘÍLOHA 13 UKÁZKA VYPRACOVANÉHO PRACOVNÍHO LISTU

Č. 3

2. Uveď dvě fakta o fantasy literatuře a napiš jedno dílo, které do tohoto žánru patří.

Odehrává se na jiném smyšleném světě, bývá zde většinou magie.

Harry Potter, Úžasná zeměpánka

3. Dokážeš poznat, ze které části knihy je úryvek vyňat?

Kacalek

4. Co tě na popisu nory nejvíce zaujalo? Proč autor v 1. odstavci zdůraznil, že to "nebyla žádná ošklivá, špinavá, vlhká díra"?

že je všechno v jednom patře, protože hobiti si rotují na vzhledu a pohodlí.

5. Napiš dvěma větami, jak vypadá hobití nora.

Je to jedna dlouhá chodba s mnoha odbočkami a místy, kam naprosto na všechno, je velmi bezpečná.

6. Který slovní druh ti pomohl k vytvoření obrazu hobití nory ve tvé fantazii?

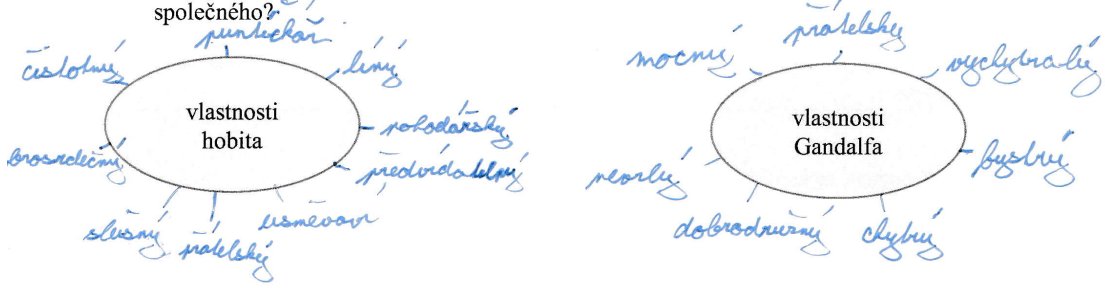
Podstatná jména

7. Kdo jsou hobiti? Popiš ve třech větách jejich vzhled.

jsou to národní lidichovi, většinou obilovští, nosí perky, oblečení, mají kudrnaté vlasy.

8.

Zapiš do myšlenkové mapy vlastnosti hobita, které vyplývají z popisu nory a vedle toho vlastnosti Gandalfa. Následně porovnej jejich vzhled a vlastnosti. Čím se liší? Mají něco společného?

podobnost, vlastnosti, Gandalf má rovnou, je starší
oba mají dyňku

9.

Vyhledej na internetu, jakou symboliku značí zelená, žlutá, šedivá a černá barva. Jakou souvislost mají barvy s postavami?

(Gandalf) černá - tajemno, msta, smutek a smrt souvisí s pocitem
(Bilbo) zelená - život, mladí, sport, příroda, prava charakterem
(Bilbo) žlutá - slunce, světlo, optimismus
(Gandalf) šedivá - kůže, rozklad, agrese, msta, msta

10.

Vyjádři svůj názor, zda se sám autor cítí jako hobit nebo jako člověk.

Jako člověk

11.

Vyhledej v textu alespoň pět zdvořelín a dvě přirovnání. Proč je autor použil?

lidově, obrat, dvířka, plavíčka, zloněch
jako obrat jedné kapitoly, jako do solavítela tunelu
aby něco zdůraznil, jsou velmi malice. Pro lepší vyznění?

12.

Vysvětli, jaký význam má předpona pra- ve slově pramálo. Ve kterých případech se ještě předpona pra- užívá?

velmi velmi málo pra - starý pra - dalek

13. Ze kterého slovního druhu jsou utvořena přídavná jména (obloženými, leštěnými, zasazený) v popisu nory?

sloveso

14. Uveď k expresivním slovům "fajfka" a "dlohataňský" neutrální slovo. Zopakuj si, co expresivní slova jsou a k čemu slouží. Dokážeš vyhledat ještě jedno expresivní slovo? (Nápověda: hledejte v 7.odstavci)

fajfka - dymka, dlohataňský - velmi dlouhý

vyjadrující slovní vztah, křivale - křivky

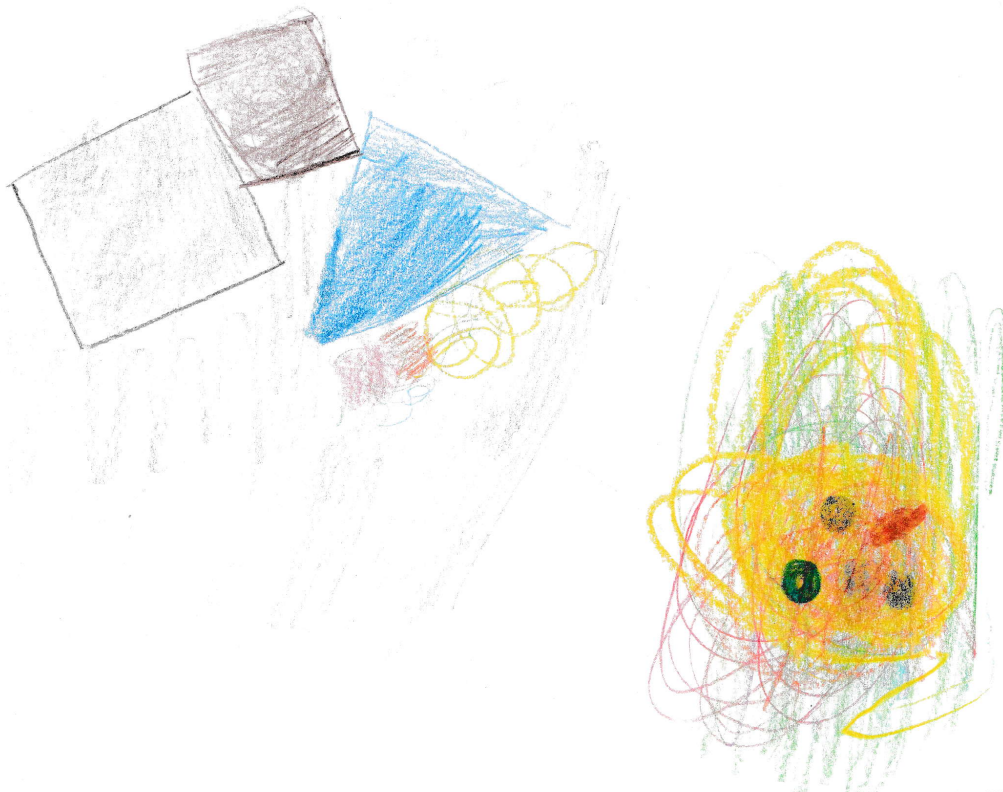
15. Kterými jazykovými prostředky na tebe text zapůsobil? Jaký z něho máš celkový dojem? Zdůvodni.

Všemi možnými, podstatná jména, expresivní slova

přídavná jména, slovesa,

Výstiřní - dokážeme si to představit

16. Připrav si pastelky a pokus se za pomoci barev a různých tvarů vystihnout povahu Gandalfa nebo Bilba.

PŘÍLOHA 14 PRACOVNÍ LIST Č. 4

SFÉRA INSTITUCIONÁLNÍ KOMUNIKACE

Pracovní list č. 4

1.

Přečti si následující inzeráty:

31. 1. 2023 **Personál na tábory**

Ahoj! 🙌
Na náš krásný ranč v sedci Jeseníků sháníme personál na tábory!
Tábor je s koňmi, takže láska k nim a všemu živému vítána. A pokud máš svého čtyřnožce, může jet taky! 🐾

Hledám!
- Praktikanty (15-18let)
- Animátory/ Instruktory
- Zdravotníka
- Pomocnou sílu do kuchyně

Co NABÍZÍME?
Kupu srandy, protože u nás to není jen o práci. Rodinný kolektiv a hlavně možnost dlouhodobé spolupráce. S tábory začínáme a tak se nám každý zkušený i nezkušený člověk s dobrými nápady a trochou trhlosti hodí! 🙌
Na odměně se určitě domluvíme!
Samozřejmě máš u nás postel a stravu zadarmo. Pokud tě zajímá víc, napiš mi prosím SZ.

Dobry den,
Nabizime brigadu ve zmrzlinovem stanku u Tesca.
Prosím o sdlení.
Pokud budete reagovat do zpravy, píšete, že se jedná o stánek v Aši, inzeráty máme do více měst.
Děkuji 🙌

NABÍDKA BRIGÁDY
prodej a obsluha zmrzlinového stánku

Přijmeme brigádníka / brigádnici do zmrzlinového stánku.

Nabízíme:
Směny dle domluvy (ranní, odpolední nebo celý den)
Duben až září, 10:00 - 19:00
Zajímavé finanční ohodnocení
Výplata ihned po směně
Zaučeni

Požadujeme:
Potravinařský průkaz
Chuť pracovat

Nástup možný ihned.

Pro více informací kontaktujte:
kolLma +420 733 779 453
Nebo měš do zpravy.

4. 8. 2021 **Doučování Plzeň**

**Sháním pro dceru on-line doučování
ČJ 4. ročník od září, nejlépe So nebo
Ne hned od rána cca od 8:00.**

Hledáme praktikanty

Dokážeš si poradit s nesbalitelným spacákem? Umíš vyřešit záhadu ztraceného kartáčku? Zvládneš vymotat hřebek z týden nečesaných vlasů? Poradíš si s vybitou čelovkou? Máš schopnost zahánět noční bubáky i stesk po rodičích? A nebojíš se skupiny dětí? Tak čti dál!

Na tábor v termínu 1. – 15. 7. 2023 hledáme praktikanty ve věku 15 – 18 let.

Nabízíme:

- dobrodružné cestování časem
- luxusní ubytování ve stanu s podsadou
- vynikající táborovou stravu (minimálně pětkrát denně)
- sprchu s brutarem (takže s teplou vodou!)
- pojištění a zaškolení
- finanční odměnu dle smlouvy
- čtrnáct dnů v krásné přírodě se skvělým týmem

Rádi bychom přijali stejně zapálené lidi jako jsme my, kteří se dokážou nadchnout pro hru, aktivně a rádi se do her zapojují a své nadšení umí přenášet na děti. :)

Cena: 0 Kč

Kontaktní osoba: Eva Vildmanová
Kontaktní telefon: 778534337
Kontaktní email: tabor@vestanusu.cz

2.

Co znamenají zkratky “SZ” nebo “DM” ve spojitosti s internetem? Často i slyšíme, že někdo po nás požaduje CV - “sívičko”. Co CV znamená? Proč lidé používají zkratky?

3.

K čemu slouží životopis a motivační dopis?

4.

Které důležité informace by měl životopis obsahovat? Proč bychom si měli při sestavování životopisu nechat záležet?

5.

Podtrhni v textu, na co tě inzerenti lákají. Které jazykové prostředky ztraktivňují inzeráty? (Např. přídavná jména, rozkaz, řečnické otázky, expresivní slova...)

6.

Zakroužkuj vhodná vyjádření, která bys použil/a v motivačním dopise :

- a) Zdravím, měl/a bych zájem o..... x Vážená paní/ vážený pane, zaujala mě Vaše nabídka
- b) Myslím si, že jsem pro tuhle pozici dobřej x Myslím si, že bych byl ideálním kandidátem, protože
- c) Často vypomáhám učitelům na různých školních akcích pro děti z 1.stupně... x Mám doma mladšího brácha, takže zkušenost s dítětem mám
- d) Jsem komunikativní typ, často moderuji různé školní akce x Podle kamarádů jsem ukecaná dost.....
- e) Mrkněte na můj životopis, najdete ho v příloze x V příloze zasilám můj životopis.
- f) Doufám, že se uvidíme a těším se na osobní setkání. x Těším se na případné osobní setkání.
- g) Na shledanou x S pozdravem

7.

Vyhledej na internetu, co znamená praktikant a brutar. Jak název "brutar" vznikl?

8.

Jednotlivá slova roztříd' podle toho, jak byla utvořena:

ODVOZOVÁNÍ

SKLÁDÁNÍ

ZKRACOVÁNÍ

METONYMIE

čtyřnožec, SZ, dlouhodobý, ranní, ČJ, brutar, výplata, zaučení

9.

Posud', zda životopis obsahuje všechny náležitosti.

10.

Vytvoř ze souvislého životopisu strukturovaný životopis.

Ke cvičení 9 uvádíme smyšlený životopis, se kterým žáci pracovali:

ELIŠKA VLACHOVÁ
PALUBNÍ PRŮVODČÍ

CÍL

Mým cílem je stát se zkušenou a nadšenou letuškou, která by poskytovala služby zákazníkům na vysoké úrovni. V oboru se pohybuji pět let a nadále bych se ráda profesně rozvíjela.

DOVEDNOSTI

Během studia na vysoké škole jsem se věnovala seberozvoji, kurzu vedení lidí a kurzu „Psychologie pro každý den“ na FF UK. Mezi mé koníčky patří studium cizích jazyků, výsledkem jsou certifikáty na různých úrovních.

ELIVLACH@GMAIL.COM

PRACOVNÍ ZKUŠENOSTI

PALUBNÍ PRŮVODČÍ | RYANAIR | ZÁŘÍ 2017 – LISTOPAD 2022

UČITELKA V MATEŘSKÉ ŠKOLE | MŠ Kladno | ZÁŘÍ 2012 – ČERVEN 2017

VZDĚLÁNÍ

BC. • ČERVEN 2012 • UNIVERZITA KARLOVA

OSTATNÍ

Anglický jazyk – úroveň C2
Španělský jazyk – úroveň C1
Arabský jazyk – úroveň B2

Samostatnost, komunikační dovednosti, zodpovědnost, pracovitost

776809979

PŘÍLOHA 15 UKÁZKA VYPRACOVANÉHO PRACOVNÍHO LISTU

Č. 4

SFÉRA INSTITUCIONÁLNÍ KOMUNIKACE

Pracovní list č. 4

1. Přečti si následující inzeráty:

31. 1. 2023

Personál na tábory

Ahoj! Na náš krásný ranč v sedci Jeseníků sháníme personál na tábory! Tábor je s koňmi, takže láska k nim a všemu živému vítána. A pokud máš svého čtyřnožce, může jet taky!

Hledám!

- Praktikanty (15-18let)
- Animátory/ Instruktory
- Zdravotníka
- Pomocnou sílu do kuchyně

Co NABÍZÍME?

Kupu srandý, protože u nás to není jen o práci. Rodinný kolektiv a hlavně možnost dlouhodobé spolupráce. S tábory začínáme a tak se nám každý zkušený i nezkušený člověk s dobrými nápady a trochou trhlosti hodí!

Na odměně se určitě domluvíme! Samozřejmě máš u nás postel a stravu zadarmo. Pokud tě zajímá víc, napiš mi prosím SZ.

Dobrý den,
Nabízíme brigádu ve zmraziněvacím stánku u Tesco.
Prosím o sdělení.
Pokud budete reagovat do zprávy, připište, že se jedná o stánek v ASÍ, inzeráty máme do více měst.
Děkuj!

NABÍDKA BRIGÁDY

prodej a obsluha zmraziněvacího stánku

Přijmeme brigádníka / brigádnici do zmraziněvacího stánku.

Nabízíme:
Směrné dle dohody (ranní, odpolední nebo celý den)
Duben až září, 10:00 - 19:00
Zajímavé finanční ohodnocení
Výplata ihned po směně
Začlenění

Požadujeme:
Fotošvachetkový průkaz
Chuť pracovat

Nástup možný ihned.

Pro více informací kontaktujte:
Redakce +420 783 779 403
Nebo napiš do zprávy.

4. 8. 2021

Doučování Plzeň

Sháním pro dceru on-line doučování ČJ 4.ročník od září, nejlépe So nebo Ne hned od rána cca od 8:00.

Hledáme praktikanty

Dokážeš si poradit s nesbalitelným spacákem? Umiš vyřešit záhadu ztraceného kartáčku? Zvládneš vymetat hřeben z týden nečesaných vlasů? Poradíš si s vybitou čelovkou? Máš schopnost zahanět noční bubáky i steek po rodičích? A nebojíš se skupiny dětí? Tak čti dál!

Na tábor v termínu 1. – 15. 7. 2023 hledáme praktikanty ve věku 15 – 18 let.

Nabízíme:

- dobrodružné cestování časem
- luxusní ubytování ve stanu s podsadou
- vynikající táborovou stravu (minimálně pětkrát denně)
- sprchu s brutarem (takže s teplou vodou!)
- pojištění a zaškolení
- finanční odměnu dle smlouvy
- čtrnáct dnů v krásné přírodě se skvělým týmem

Rádi bychom přijali stejně zapálené lidi jako jsme my, kteří se dokážou nadchnout pro hru, aktivně a rádi se do her zapojují a své nadšení umí přenášet na děti. :)

Cena: 0 Kč

Kontaktní osoba: Eva Vildmanová
Kontaktní telefon: 778534337
Kontaktní email: labor@vestanusu.cz

2. Co znamenají zkratky "SZ" nebo "DM" ve spojitosti s internetem? Často i slycháme, že někdo po nás požaduje CV - "sívičko". Co CV znamená? Proč lidé používají zkratky?

SZ = soukromá zpráva

DM = soukromá zpráva - direct message

CV = životopis

lidé používají zkratky protože je to stručnější

3. K čemu slouží životopis a motivační dopis?

životopis - abys kdyz chceš práci tak musím předložit

motivační dopis - proč jsem dobrý/a na tu práci

4. Které důležité informace by měl životopis obsahovat? Proč bychom si měli při sestavování životopisu nechat záležet?

1. jméno, hlavní práci, kde budím, datum narození, zkušenosti
fotografie, praxe, kurz

2. - protože to musí být stručné a pravdivé

- že máme dobrou duši

5. Podtrhni v textu, na co tě inzerenti lákají. Které jazykové prostředky ztraktivňují inzeráty?
(Např. přídavná jména, rozkaz, řečnické otázky, expresivní slova...)

čti dál! musíš vyřadit záhadu zvládnoucho kartáček | cupa srandy

6.

Zakroužkuj vhodná vyjádření, která bys použil/a v motivačním dopise :

- a) Zdravím, měl/a bych zájem o..... x Vážená paní/ vážený pane,
zaujala mě Vaše nabídka
- b) Myslím si, že jsem pro tuhle pozici dobřej x Myslím si, že bych byl
ideálním kandidátem, protože
- c) Často vypomáhám učitelům na různých školních akcích pro děti z
1. stupně... x Mám doma mladšího brácha, takže zkušenost s dítětem mám
- d) Jsem komunikativní typ, často moderuji různé školní akce x Podle
kamarádů jsem ukecaná dost.....
- e) Mrkněte na můj životopis, najdete ho v příloze x V příloze zasilám můj
životopis.
- f) Doufám, že se uvidíme a těším se na osobní setkání. x Těším se na
případné osobní setkání.
- g) Na shledanou x S pozdravem

7.

Vyhledej na internetu, co znamená praktikant a brutar. Jak název "brutar" vznikl?

praktikant - hlídá a stará se o děti - zaučuje se
brutar - ohřívá vodu, podle výslovnosti vodu

8.

Jednotlivá slova rozříd' podle toho, jak byla utvořena:

ODVOZOVÁNÍ	SKLÁDÁNÍ	ZKRACOVÁNÍ	METONYMIE
výplata zaučení ranní	čtyřnožec dlouhodobý	SZ ČJ	brutar

- čtyřnožec, SZ, dlouhodobý, ranní, ČJ, brutar, výplata, zaučení

9.

Posuď, zda životopis obsahuje všechny náležitosti.

- proč je dobrá na tu práci - vzdělání - navození
- datum

10.

Vytvoř ze souvislého životopisu strukturovaný životopis.

jméno a příjmení: Zdeněk Svěrák
datum narození: 28. března 1936
adresa: Zdičkovská 03112276 (Praha)

statní občanství: český dramatik, scenárista, herec, autor písňových textů a spisovatel

Vzdělání a kurzy: gymnázium v pražské Kodaňské ulici,
předseda společnosti, jednate, člen představenstva

Praxe: textař, zpěvák, herec, divadelník, scenárista

Jazyk a další dovednosti: Čeština

Kontakt: +420 789 352 483 ↙

gmail: zdenek.sverak.praha@gmail.com